

TÜRKİYE’DE SURİYELİ GÖÇÜ VE BELEDİYE DENEYİMLERİ: BİRLİKTE YAŞAM VE SOSYAL UYUM

Kahramanmaraş, Konya, Konak, Mezitli, Seyhan, Şişli

Derleyen

Prof. Dr. Ayhan Kaya

Hazırlayanlar

Burcu Çimen

Hürrem Betül Levent Erdal

Ayşegül Kılıç

Kübra Kırmacı

Mücahit Sami Küçüktığı

Ramazan Ferhat Ölkü

Elif Sezen

Meryem Sezgin

TÜRKİYE'DE SURİYELİ GÖÇÜ VE BELEDİYE DENEYİMLERİ: BİRLİKTE YAŞAM VE SOSYAL UYUM

Kahramanmaraş, Konya, Konak, Mezitli, Seyhan, Şişli

Derleyen

Prof. Dr. Ayhan Kaya

Hazırlayanlar

Burcu Çimen

Hürrem Betül Levent Erdal

Ayşegül Kılıç

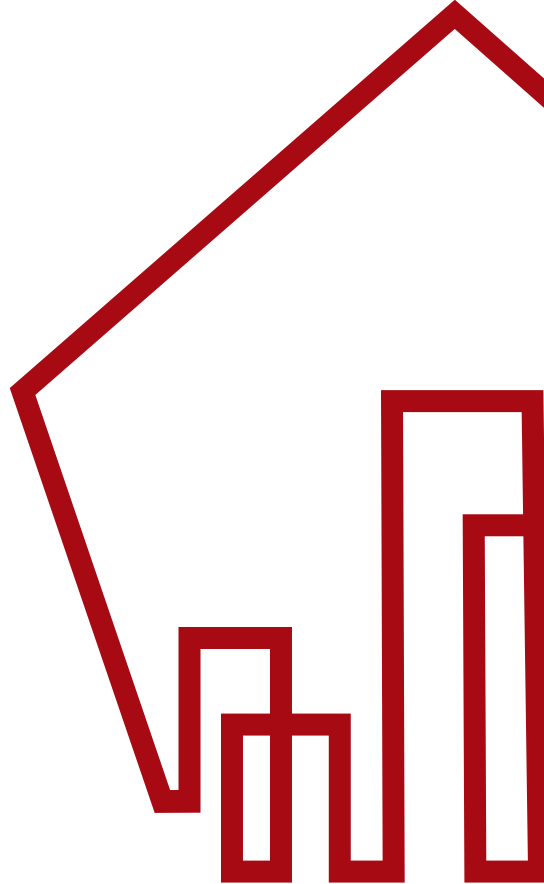
Kübra Kırmacı

Mücahit Sami Küçüktığı

Ramazan Ferhat Ölkü

Elif Sezen

Meryem Sezgin



TÜRKİYE’DE SURİYELİ GÖÇÜ VE BELEDİYE DENEYİMLERİ: BİRLİKTE YAŞAM VE SOSYAL UYUM

Derleyen:

Prof. Dr. Ayhan Kaya

Hazırlayanlar:

**Burcu Çimen, Hürrem Betül Levent Erdal, Ayşegül Kılıç, Kübra Kırmacı,
Mücahit Sami Küçüktağı, Ramazan Ferhat Ölkü, Elif Sezen, Meryem Sezgin**

Yerel Yönetişim ve Göç Dizisi - 12

SKL International AB

Web Sitesi: www.sklinternational.se

E-mail: info@sklinternational.se

2020

ISBN: 978-91-985934-2-3 (Online PDF versiyon)

Yayına Hazırlayanlar

Gül Tuçaltan, Burçin İçdem, Merve Ağca

Kitap Tasarım ve Dizgi

Özge Onogur, Eren Türkmen (Bee Company), M. Cem Kocataş

Baskı ve Cilt

Uzerler Matbaacılık Sanayi Ltd. Şti.

Turan Güneş Bulvarı, No: 22/8 - 26 Çankaya / Ankara

Tel: (312) 441 90 15

Copyright©2020 Tüm hakları saklıdır.

Bu kitap, İsveç Hükümeti tarafından finanse edilen Yerel Yönetişimde Rezilyans Projesi 2018-2020 (RESLOG Türkiye) kapsamında hazırlanmıştır. Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlara (kitabın kapağında belirtilen derleyen ve hazırlayanlar) aittir; hiç bir şekilde yazarların çalıştıkları kurumların ve SKL International’ın resmi görüşlerini yansıtmamaktadır. SKL International kitapta yer alan veriler, analizler, kaynaklar, adı geçen harici veya üçüncü taraf internet sitelerinin URL’lerinin kalıcılığı ve doğruluğu veya web sitelerinde yer alan herhangi bir içeriğin, doğruluk veya uygunluğundan sorumlu değildir.

TÜRKİYE’DE SURİYELİ GÖÇÜ VE BELEDİYE DENEYİMLERİ: BİRLİKTE YAŞAM VE SOSYAL UYUM

Kahramanmaraş, Konya, Konak, Mezitli, Seyhan, Şişli

Derleyen

Prof. Dr. Ayhan Kaya

Hazırlayanlar

Burcu Çimen

Hürrem Betül Levent Erdal

Ayşegül Kılıç

Kübra Kırmacı

Mücahit Sami Küçükıtlı

Ramazan Ferhat Ölkü

Elif Sezen

Meryem Sezgin



RESLOG

Yeni Nesil Akademi Reklam Projesi • TURKIE



**Swedish Association
of Local Authorities
and Regions**

İsveç Yerel Yönetimler ve Bölgeler Birliği (İngilizce kısaltmasıyla SALAR - İsveççe kısaltmasıyla SKR), İsveç'in tüm belediyeleri, il meclisleri ve bölgelerinin üyesi olduğu bir kuruluştur. SALAR ve öncülleri, 100 yılı aşkın bir süredir yerel yönetimleri teşvik etmek ve yerel demokrasiyi güçlendirmek için çalışmalar yapmaktadır. Yerel yönetimlerin günümüzde karşılaştığı uluslararası göç ve iklim değişikliği gibi zorlukların küresel doğası gereği, SALAR sadece İsveç'te değil aynı zamanda uluslararası alanda da önemli bir aktördür. Uluslararası bir belediye örgütü olan Birleşik Kentler ve Yerel Yönetimler Teşkilatı (UCLG) ve kuruluşun Avrupa kolu olan Avrupa Belediyeler ve Bölgeler Konseyi'nde (CEMR) aktif rol almanın yanı sıra, SALAR, Avrupa Birliği Bölgeler Komitesi ve Avrupa Konseyi Yerel ve Bölgesel Kongresi'nin İsveç delegasyonlarının sekreteryası olarak da görev yapmaktadır.



SKL International
AFFILIATED TO THE SWEDISH ASSOCIATION OF LOCAL AUTHORITIES AND REGIONS

SKL International, tüm hüküm ve tasarrufu SALAR'a ait olan bir uygulayıcı kuruluştur. SALAR adına uluslararası projeler geliştirmek ve uygulamakla yükümlü olan SKL International, İsveç ve diğer ülkelerde gerçekleştirilen iyi uygulama örneklerinden faydalanarak, pek çok ülkede yerel yönetim sistemlerinin gelişimini destekleyici faaliyetlerde bulunmaktadır.

Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesi ve diğer bölgelerdeki çalışmaları ile SKL International, kapsayıcı ve sürdürülebilir yerel yönetim ve yerel hizmet sunumu konularında proje geliştirme, proje yönetimi ve uygulanması da dahil olmak üzere kapsamlı bir bilgi birikimi ve deneyime sahiptir. Merkezi Stockholm'de bulunan SKL International, hâlihazırda dünya çapında, 12 ülkede, İsveç Hükümeti tarafından finanse edilen projelerin uzun vadeli ortağı ve uygulayıcısıdır.

SKL International, tamamlanan projeleri Belediye Ortaklık Ağları Projesi (TUSE-NET) ve Türk-İsveç Yerel Yönetimler Ortaklığı (TUSELOG) ve halen devam eden Yerel Yönetimde Rezilyans (RESLOG Türkiye) projeleri ile yirmi yılı aşkın bir süredir Türkiye'de faaliyet göstermektedir. Böylelikle, hem Türkiye belediyelerini ve belediye birliklerini desteklemekte hem de iki ülkenin yerel yönetimleri arasında kalıcı dostluklar ve iş birliklerinin kurulmasına katkı sağlamaktadır.

Proje Ortakları

SKL
International



Türkiye
Belediyeler
Birliği



Çukurova
Belediyeler
Birliği



Marmara
Belediyeler
Birliği



RESLOG Türkiye Proje Ekibi

M. Sinan Özden

Ulusal Proje Yöneticisi
RESLOG Türkiye, Ankara

Gül Tuçaltan

Ulusal Proje Koordinatörü
RESLOG Türkiye, Ankara

Çiğdem Ayşenur Atasoy

Proje Sorumlusu
RESLOG Türkiye, Ankara

Sezin Üskent

Kilit Uzman
RESLOG Türkiye, Ankara

Ervin Sezgin

Marmara Bölgesi Yerel Yönetimler Danışmanı
RESLOG Türkiye, İstanbul

Alim Çopuroğlu

Çukurova Bölgesi Yerel Yönetimler Danışmanı
RESLOG Türkiye, Adana

Yasemin Serpil Olcay

İzleme ve Değerlendirme Uzmanı
RESLOG Türkiye, Ankara

Tuğçe Şahin Kara

İletişim Sorumlusu
RESLOG Türkiye, Ankara

SKL International Merkez Ekibi

Marléne Hugosson

Proje Yöneticisi
SKL International, Stockholm

Ellen Ahlqvist

Proje Koordinatörü
SKL International, Stockholm

Gunnar Andersson

Proje Danışmanı
SKL International, Stockholm

RESLOG Türkiye Projesi

Pilot Belediyeleri

Pilot Belediyelere süreçteki özverili katkıları için teşekkürlerimizi sunarız.

ÇUKUROVA BÖLGESİ:

Adana Büyükşehir Belediyesi

Hatay Büyükşehir Belediyesi

Mezitli Belediyesi

Reyhanlı Belediyesi

Sarıçam Belediyesi

Seyhan Belediyesi

MARMARA BÖLGESİ:

Bursa Büyükşehir Belediyesi

Orhangazi Belediyesi

Osmangazi Belediyesi

Sultanbeyli Belediyesi

Şişli Belediyesi

Zeytinburnu Belediyesi

TÜRKİYE’DE SURİYELİ GÖÇÜ VE BELEDİYE DENEYİMLERİ: BİRLİKTE YAŞAM VE SOSYAL UYUM

Kahramanmaraş, Konya, Konak, Mezitli, Seyhan, Şişli

Yürütücü Ekip

Prof. Dr. Ayhan Kaya	Göç ve Uluslararası İlişkiler Uzmanı	RESLOG Türkiye
Dr. Gül Tuçaltan	Ulusal Proje Koordinatörü ve Yerel Yönetişim Uzmanı	RESLOG Türkiye
M.A. Merve Ağca	Göç Politikaları Uzmanı	Marmara Belediyeler Birliği, Göç Politikaları Merkezi

Yayına Katkı Sağlayanlar

Erdoğan Emrah Hatunoğlu	Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı	Dış İlişkiler Daire Başkanı	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
Kübra Kırmacı	Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı Proje ve Finansman Şube Müdürlüğü	Proje Koordinatörü	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
Gül Sarıkız	Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı	Proje Koordinatörü	Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
Mücahit Sami Küçükıktı	Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Dış İlişkiler Müdürlüğü	Dış İlişkiler Şube Müdürü	Konya Büyükşehir Belediyesi
Selim Yücel Güleç	Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı	Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanı	Konya Büyükşehir Belediyesi
Ömer Kayadibi	Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı Dış İlişkiler Müdürlüğü	Dış İlişkiler Şefi	Konya Büyükşehir Belediyesi
Mehmet Yunak	Özel Kalem Müdürlüğü	Özel Kalem Müdürü	Konak Belediyesi
Meryem Sezgin	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Kadın ve Aile Hizmetleri Eski Müdürü	Konak Belediyesi
Elif Sezen	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Sosyolog	Konak Belediyesi
Taşkın Küçüksayraç	Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü	Bilim Merkezi Sorumlusu	Konak Belediyesi





Hürrem Betül Levent Erdal	Strateji Geliştirme Müdürlüğü	Strateji Geliştirme Müdürü	Mezitli Belediyesi
Burcu Şanlı	Strateji Geliştirme Müdürlüğü	Proje Uzmanı	Mezitli Belediyesi
Burcu Çimen	Dış İlişkiler Müdürlüğü	Dış İlişkiler Müdür V.	Seyhan Belediyesi
Cüneyt Kendir	Dış İlişkiler Müdürlüğü	Dış İlişkiler Uzmanı	Seyhan Belediyesi
Emine Şen	Kadın Dayanışma Merkezi	Proje Koordinatörü	Seyhan Belediyesi
Ayşegül Kılıç	Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü Göç Birimi	Sosyolog- Aile Danışmanı	Şişli Belediyesi
Ramazan Ferhat Ölkü	Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü Göç Birimi	Göç Birimi Çalışanı	Şişli Belediyesi

İÇİNDEKİLER

Teşekkür	XIII
Proje Sunuşu	XV
Sunuş	XVII
Önsöz	XIX
Giriş: Birlikte Yaşam Pratiği	1
Anlatı (Hikâyeleştirme) Yöntemi	6
Hikâyeleştirme Sırasında Vurgulanan Unsurlar	8
Farklı Göç Türlerini Yaşayan Ülke Türkiye	11
Türkiye'ye Yönelen Kitleli Suriyeli Göçü	13
Sosyal Uyum Politikalarının Genel Çerçevesi	18
Göçmenlerin Yerli Topluluklarla Birlikte Yaşamları	22
Sosyal Uyum ve Birlikte Yaşam Pratiğinin Önemi	25
Birlikte Yaşam: Kùltürlerarasılık ve Uluslararası Uygulamalar	27
Yerel Yönetimler, Birlikte Yaşam ve Belediye Kanunu	31
Çalışmanın Kapsamı	35
Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi:	
Çokdilli Belediyecilik Faaliyetleri	37
Kahramanmaraş Göç Tarihi	37
Kahramanmaraş'ta Suriyeli Göçmenler: Demografik Veriler	38
Kahramanmaraş'ta Suriyelilere Sunulan Belediye Hizmetleri	42
Kahramanmaraş'ta Çokdilli Belediyecilik Faaliyetleri	43

Konya Büyükşehir Belediyesi: Toplumsal Hayata Katılım	49
Konya Göç Tarihi	49
Konya’da Suriyeli Göçmenler: Demografik Veriler	52
Konya’da Suriyelilere Sunulan Belediye Hizmetleri	53
Konya’da Toplumsal Hayata Katılım	55
Konak Belediyesi: Kültürlerarası Uyum Modeli	59
Konak Göç Tarihi	59
Konak’ta Suriyeli Göçmenler: Demografik Veriler	60
Konak’ta Suriyelilere Sunulan Belediye Hizmetleri	63
Konak’ta Kültürlerarası Uyum Modeli	67
Mezitli Belediyesi: Kültürlerarası Belediyecilik Faaliyetleri	72
Mezitli Göç Tarihi	72
Mezitli’de Suriyeli Göçmenler: Demografik Veriler	74
Mezitli’de Suriyelilere Sunulan Belediye Hizmetleri	76
Mezitli’de Kültürlerarası Belediyecilik Faaliyetleri	79
Seyhan Belediyesi: Eşitlikçi Anlayış	84
Seyhan Göç Tarihi	84
Seyhan’da Suriyeli Göçmenler: Demografik Veriler	86
Seyhan’da Suriyelilere Sunulan Belediye Hizmetleri	87
Seyhan: Eşitlikçi Anlayış	89
Şişli Belediyesi: Sosyal Projeler	93
Şişli Göç Tarihi	93
Şişli’de Suriyeli Göçmenler: Demografik Veriler	96
Şişli’de Suriyelilere Sunulan Belediye Hizmetleri	97
Şişli’de Sosyal Projeler	99
Sonuç	104
Kaynakça	109
Derleyen Hakkında	115

Teşekkür

RESLOG ekibi olarak kitabın başlangıcından bitimine kadar bizlere büyük destek veren ve gönüllülük ilkesi etrafında bizlerle birlikte bu yolculuğa çıkmayı kabul eden Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Konya Büyükşehir Belediyesi, İzmir - Konak Belediyesi, Mersin - Mezitli Belediyesi, Adana - Seyhan Belediyesi ve İstanbul - Şişli Belediyesi Başkanları ile çalışmaya katkıda bulunan diğer çalışanlarına teşekkürlerimizi sunmak istiyoruz. Çalışmayı baştan sona birlikte yürüttüğümüz ve hikâyeleştirme yöntemini kullanarak başarı hikâyelerini kaleme alan Kübra Kırmacı (Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi), Mücahit Sami Küçüküçü (Konya Büyükşehir Belediyesi), Meryem Sezgin (İzmir-Konak Belediyesi), Elif Sezen (İzmir-Konak Belediyesi), Hürrem Betül Levent Erdal (Mersin-Mezitli Belediyesi), Burcu Çimen (Adana-Seyhan Belediyesi) ve Ramazan Ferhat Ölkü ile Ayşegül Kılıç'a (İstanbul-Şişli Belediyesi) çok teşekkür ediyoruz.

Yerel Yönetişimde Rezilyans Projesi (RESLOG)

M. Sinan Özden
Ulusal Proje Yöneticisi

Suriye göçünden yoğun olarak etkilenen Türkiye ve Lübnan'da, yerel yönetimler ani ve yoğun nüfus artışını karşılamak durumunda kalmışlardır. Yaşanan yoğun göç karşısında yerel yönetimlerin rezilyanslarını* barışçılık ve kapsayıcılık ilkeleri doğrultusunda artırma ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

RESLOG (Resilience of Local Governance-Yerel Yönetişimde Rezilyans) Projesi, İsveç Yerel Yönetimler ve Bölgeler Birliğinin (SKL) girişimiyle ve İsveç hükümetinin finansmanı ile Türkiye ve Lübnan'da eş zamanlı olarak 2018-2020 yılları arasında uygulanan bir projedir.

Projenin Türkiye ayağı, RESLOG Türkiye, İsveç Yerel Yönetimler ve Bölgeler Birliğinin, Türkiye Belediyeler Birliği, Marmara Belediyeler Birliği ve Çukurova Belediyeler Birliği ile kurduğu iş birliği ve proje ortaklığıyla yürütülmektedir. Projede, Marmara ve Çukurova bölgelerinden olmak üzere toplam 12 pilot belediye ile birlikte çalışılmaktadır.

Projenin tüm taraflarının yerel yönetim aktörleri olması, RESLOG Türkiye Projesi'ni benzer projelerden ayırmaktadır. Proje, özellikle Suriye göçü gibi yoğun, ani ve beklenmedik bir göç dalgası karşısında yerel yönetimlerin ve yerel yönetim örgütlerinin karşılaştıkları sorunlara yanıt arayışlarının bir parçasıdır.

RESLOG Türkiye bu doğrultuda ulusal göç politikalarının yerel gerçeklikleri ve ihtiyaçları yansıtacak şekilde geliştirilmesini, bölge birlikleri aracılığıyla belediyeler arası öğrenme ve destek yapılarının güçlendirilmesini, belediye düzeyinde kapsayıcı planlama ve yönetişimin iyileştirilmesini amaçlamaktadır.

* Rezilyans, sarsıcı etkiyi karşılama ve ardından hayatı normale çevirme kabiliyetidir. Rezilyans bir varlık veya sistemin herhangi bir karışıklık veya bozulma sonrasında şeklini (formunu) ve konumunu geri kazanabilme yeteneği olarak da ifade edilmektedir. Türkçede kavram için dayanıklılık, esnek dayanıklılık, dirençlilik gibi karşılıklar aransa da hiçbirisi bu çerçeveyi tam olarak karşılamamaktadır. Tatmin edici bir karşılık bulunana kadar Latince'den Rezilyans sözcüğünü ödünç alarak kullanmanın yerinde olacağını düşündük. Bu sebeple proje boyunca üretilen tüm dokümanlarda bu terimi kullanmayı uygun bulduk.

Sunuş

M. Sinan Özden

Ulusal Proje Yöneticisi

RESLOG Türkiye Projesi

RESLOG Projesi Türkiye ayağında, yerel yönetimler için bilgi zemininin geliştirilmesine büyük önem veriyor. Türkiye belediyeleri, Suriye’den göç akımının başladığı ilk günden itibaren, neredeyse 10 yıla yaklaşan bir süredir insani gerekleri yerine getirmeye ve bir yandan da bu beklenmedik ve güçlü nüfus hareketliliğinde kentleri bayındır tutmaya ve geliştirmeye çalışıyor. Belediyeler de bu konuda uluslararası arenada da övgüyle karşılanıyor ve başarılı sayılıyorlar.

Biz elde edilmiş olan bu deneyimin kayıt altına alınması ve paylaşılması gerektiğine inanıyoruz. Bütün bu süreç boyunca belediyelerimiz uygulamaya ilişkin çeşitli konularda pek çok sorunun doğru yanıtını aradılar. Bu yüzden biz de belediyelerin yoğun uğraşları sırasında dahil olma fırsatı bulamadıkları yenilikçi konuları ve tartışmaları yapabilmelerine olanak tanımak ve bilgi zeminini geliştirmek için RESLOG Türkiye Projesi’nde 12 toplantıdan oluşan “Yerel Yönetişim ve Göç Buluşmaları” toplantı serisini ve bu toplantıların çıktılarının kitaplaştırıldığı *Yerel Yönetişim ve Göç* isimli kitap dizisini tasarladık.

Yerel yönetimde bilgi zeminini güçlendirme konusunda öteden beri oldukça yetkin çalışmalar yapmakta olan Marmara Belediyeler Birliği, iki ayda bir gerçekleştirilen buluşmalarımıza ev sahipliği yapıyor.

Umuyorum ki, RESLOG Projesi ömrünü doldurduktan sonra da bir yönüyle Türkiye belediyelerinin bilgiye erişimini kolaylaştırma, diğer yönüyle belediyeler içinde üretilen bilgiyi kaydetme ve yaygınlaştırma hedefiyle gerçekleştirilen bu buluşmalar ve yayınlar, hem belediyelerimizin hem de belediye birliklerinin katkılarıyla gelenekselleşerek sürecektir.

Önsöz

Yerel Yönetişim ve Göç Dizisi

Dr. Gül Tuçaltan

Ulusal Proje Koordinatörü

RESLOG Türkiye Projesi

Son on yılda, Türkiye’de yerel yönetimler, giderek farklılaşan kentsel ve toplumsal sorunlara hızla yanıt üretmek gibi ciddi bir sınavla karşı karşıya kaldılar. Yerel yönetimlerin ilk sınavı zorunlu göç sonrası başka bir ülkede ikamet etmek durumunda kalan kırılğan bir nüfusu karşılamak ve buna yönelik insani yardım hizmetlerinin yereldeki koordinasyonunu sağlamaktı. Takip eden on yıllık dönemde ise, sürecin doğal bir sonucu olarak, farklı bir dile ve yaşam kültürüne sahip göçmenler ve mülteciler, emek piyasalarının ve gündelik yaşamın bir parçası haline geldiler. Bu da belediyeleri hem artan nüfus için altyapı planlaması hem de farklı kültürlerle beraber yaşamak, toplumsal uyumu sağlamak ve sürdürmek için gerekli hizmetlerin tariflenmesi gibi iki zorlu meselenin ana aktörü haline getirdi. Bununla beraber, kısıtlı finansal kaynaklar, personel yetersizlikleri, mevcut ulusal göç politikalarının yerel yönetimlerin göç ve kentleşme alanındaki ihtiyaçlarından çok merkezî idare düzeyindeki stratejilere odaklanması ve süregelen göç krizinin yarattığı belirsizlikler (örneğin, Türkiye’nin yakın gelecekte yeni bir kitlesel göç akımına maruz kalıp kalmayacağının kestirilemiyor olması) belediyelerin hareket kabiliyetini kısıtladı.

Özetle, uluslararası kitlesel göç ve Suriye mülteci krizi, Türkiye kentlerinde mekânı demografik, toplumsal, ekonomik, kültürel ve ekolojik açılardan köklü bir şekilde değiştirirken; kentleşme, altyapı ve belediye hizmet sunumu ve kent planlama meselelerini de yeniden ele alma ihtiyacını beraberinde getirdi. Belediyelerimiz, bu çok katmanlı ve karmaşık süreçleri yönetebilmek ve göç kaynaklı kentsel sorunlara yanıt verebilmek için, sahip oldukları hareket alanlarını anlamaya ve bu hareket alanı içinde kısıtlı kaynaklar ile yenilikçi çözümler üretmelerine olanak sağlayacak yeni bilgi, beceri ve uygulama araçlarına ihtiyaç duyuyorlar. Kentlerimizi planlamak için bugüne kadar kullandığımız geleneksel araçlar ve düşünce biçimleriye, içinde bulunduğumuz bu değişken durumu anlamak, ele almak ve değiştirmek için artık yeterli olmuyor.

İşte RESLOG Türkiye Projesi “bilgi zeminini geliştirme faaliyetleri” kapsamında ürettiğimiz bu dizi, belediyelerin tam da bu ihtiyacına yönelik bir çalışma olarak tasarlandı. RESLOG Türkiye *Yerel Yönetişim ve Göç Dizisi*, göç, kent planlama ve yerel yönetişimin kesişiminde duran ve bu alanın var olan bilgisini yerel karar vericilerin bakış açısı ve uygulamalarını olumlu yönde etkileyebilecek yeni yaklaşımlarla harmanlamayı amaçlayan 12 özgün yayından oluşuyor.

Yayınlar üç temel alana odaklanıyor. Başka bir deyişle, bu dizi içerisinde üç grup kitap yer alıyor. İlk grup, Türkiye’nin göç deneyimini, göç ve yerel yönetişim alanındaki temel kavramları, mevcut yaklaşımları ve bu alandaki doğru bilinen yanlışları ortaya koymayı hedefleyen kitaplardan oluşuyor. Mülteci krizi bağlamında, belediyelerin kapsayıcı hizmet sunumunda karşılaştıkları mali sorunlar ve bu sorunlara yönelik kaynak yönetim modelleri ve alternatif fon kaynaklarıyla belediyelerin göçmen ve mültecilerle ilgili uygulamalarda insan hakları ve hukuki çerçeve bağlamında karşılaştıkları zorluklar ve idari yargı, denetim ve diğer kurumların düzenlemeleri ile ilgili bilgileri dizinin bu grubunda sizlere sunuyoruz. Göçten etkilenen belediyelerdeki mekânsal, sosyal ve ekonomik değişimlerin (konut, altyapı, sağlık, eğitim, açık yeşil alanlar gibi) tespiti için verilerin toplanması ve haritalanarak kalkınma, mekân ve kent planlama süreçleri ile ilişkilendirilmesi konusunda etkili bir araç olan kent profileme yaklaşımı ve de belediye hizmetlerinin iyileştirilmesi için somut ve gerçekleştirilebilir çözüm önerilerinin üretilmesine dair kitaplar da bu grubun içinde yer alıyor. Ele alınan konular aynı zamanda göç ve yerel yönetişim alanında belediyelerin müdahale ve uygulamalarının çerçevesini çizen ve hareket alanlarını belirleyen meseleler.

Yerel Yönetişim ve Göç kitaplarının ikinci grubu ise, Türkiye ve dünyada yerel yönetişim alanındaki yeni bakış açılarının ve müdahale araçlarının belediyelerimize tanıtılmasını hedefliyor. Adil, eşitlikçi ve tüm toplumsal grupları kapsayan kentlerin inşası için çeşitliliğin yönetişimi; belediyelerin, göçün devam eden veya devam etmesi muhtemel etkilerine karşı dayanıklı, hazırlıklı ve tedbirli olmasını sağlayacak göç ana planlarının hazırlanması ve yerel yönetişimin tüm aşama ve alanlarına entegre edilebilecek olan, kentsel sistemlerin zorluklar ve yıkıcı deneyimler sonrası toparlanma ve dönüşüm süreçlerini ele alan rezilyans yaklaşımını bu grup yayın ile belediyelerimize sunuyoruz.

Serinin üçüncü bölümü ise Türkiye belediyelerinin uygulama deneyimlerine odaklanıyor. Bu gruptaki yayınlarda göç alanında başarılı yerel uygulamalara imza atan belediyeler, kapsayıcı hizmet sunumu bağlamında, artan nüfusa, olası finansal kısıtlara ve personel yetersizliklerine rağmen insani yardım, kentsel planlama ve altyapı yönetimi, göçün yarattığı potansiyellerden faydalanma, alternatif finansman geliştirme gibi konularda iyi uygulama örneklerini paylaşıyor. Bu yayınların yazarları ise belediyelerimizin kendileri. Yani, RESLOG Türkiye Yerel Yönetişim ve Göç kitaplarının bu kısmı, belediyelerin kendi alanlarının bilgisini üretmesi ve yaygınlaştırmasına yönelik mekanizmaları destekleyerek, deneyim paylaşımı ve bilgi alışverişinin ötesinde bir kazanç hedefliyor.

Yukarıda özetlediğim bu yaklaşım, proje ortakları olan Türkiye, Marmara ve Çukurova Belediye Birlikleri'nin ilgili birimleri ile yapılan derinlemesine görüşmeler, yine proje kapsamında pilot belediyelerle gerçekleştirilen sorun ve ihtiyaç analizi çalışmaları ve alanda hem profesyonel hem de akademik faaliyetler yürüten uzmanlarla yapılan mülakatlara dayanarak geliştirildi. Özellikle, Marmara Belediyeler Birliği adına RESLOG Türkiye koordinatörlüğünü yürüten Göç Politikaları Uzmanı Sayın Merve Ağca'ya temaların belirlenmesi sürecinde sağladıkları değerli katkılar ve uzun soluklu fikir alışverişlerimiz için teşekkürlerimi sunarım.

RESLOG Türkiye ekibi olarak, Yerel Yönetişim ve Göç yayınlarının, kapsayıcı ve barışçıl hizmet sunumunun ön koşulu olan yerel karar alma ve planlama mekanizmalarının inşası için gerekli entelektüel ve pratik zemine katkı sağlayacağı inancındayız. Umarız, yayınlarımız belediyelerimize göçün kentsel bağlamının ele alınmasında benimseyecekleri yaklaşımlarda ışık tutar.



GİRİŞ: BİRLİKTE YAŞAM PRATIĞI

“Yerel Yönetişimde Rezilyans-Türkiye Projesi (RESLOG Türkiye), Bilgi Zeminini Geliştirme Faaliyetleri” çerçevesinde gerçekleştirdiğimiz hikâyeleştirme ve kitaplaştırma çalışmasında, farklı coğrafyalarda bulunan belediyelerle birlikte çalışarak üç farklı konu başlığı etrafında üç farklı kitap çalışması gerçekleştirdik. Proje çerçevesinde birlikte çalıştığımız ilk gruptaki belediyelerin kitlesel göçü karşılamakta gösterdikleri başarı hikâyeleri, RESLOG kitap serisinin onuncu kitabının konusu olmuştur. Aynı çerçevede farklı bir belediye grubuyla hazırladığımız, RESLOG kitap serisindeki on birinci kitabın konusu, Suriyelilere sunulan sosyal hizmetlere ilişkin söz konusu belediyelerce sergilenen başarı hikâyeleridir. Serinin on ikinci kitabı olan elinizdeki eser ise birlikte çalıştığımız Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Konya Büyükşehir Belediyesi ve Konak, Mezitli, Seyhan ve Şişli ilçe belediyelerinin yerli topluluklar ile Suriyelilerin birlikte yaşamına olumlu anlamda etki eden başarılı hizmetlerinin, faaliyetlerinin ve çalışmalarının hikâyeleştirilmesini ele almaktadır.

Kitlesel Suriyeli göçünün ilk yıllarından bu yana bazı belediyelerimizin Suriyeli göçmenlerin yerel topluluklar ile birlikte yaşamalarına olanak tanıyan birtakım önemli ve başarılı çalışmalar yaptıkları görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Konya Büyükşehir Belediyesi, İzmir - Konak Belediyesi, Mersin - Mezitli Belediyesi, Adana - Seyhan Belediyesi ve İstanbul - Şişli Belediyesi gibi belediyelerimiz öne çıkmaktadır. Bu kitap bağlamında Suriyeliler ve yerel topluluklar arasında birlikte yaşam pratiğinin hayata geçirilmesine yönelik örnekleri ele almaya çalıştık. Bu çalışmayı yaparken, literatürde sıklıkla “entegrasyon”, “uyum”, “kaynaşma” gibi farklı şekillerde ifade edilen ve birtakım açmazları içinde barındıran kavramları kullanmak yerine “birlikte yaşam” kavramını kullanmayı tercih ettik. Bu tercihimiz, adına ne denirse densin, konuştuğumuz bu sürecin iki taraflı bir süreç olduğu ve göçmenleri dönüştürdüğü kadar yerli toplulukları da dönüştürdüğü gerçeğinin altını çizme ihtiyacımızdan kaynaklanmıştır.

2011 yılından bu yana ülkemizin karşılaştığı kitlesel Suriyeli göçü karşısında, sürecin büyük krizlere yol açmayacak şekilde yönetildiği pek çok şehrimizde yerel yönetimlerin de önemli bir sınav verdikleri bilinmektedir. Ancak yakın zamana değin yerel yönetimlerin başarıyla verdikleri bu sınavın kamusal alanda pek yer bulmadığı görülmektedir. Bu çalışma ile belediyelerimizin Suriyeli göçmenlerin yerli topluluklarla birlikte yaşamını mümkün kılacak hizmetler, faaliyetler ve projeler arasında iyi uygulama örneklerinin belgelenerek ve kitaplaştırılarak ulusal ve uluslararası mecralarda yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır.

Bu kitapta yer alan belediyelerimizin göçün ilk günlerinden itibaren Suriyelilerin toplumsal hayata katılımına ve yerelde birlikte yaşam kültürünün gelişmesine katkı sağlan hizmetleri, faaliyetleri ve projeleri hikâyeleştirmeleri önerilmiştir. Belediyelerin, Suriyeliler ile yerel halk arasında kaynaşmayı ve “birlikte yaşamı” sağlayacak nitelikte birtakım hizmetler ürettiği ve projeler gerçekleştirdiği görülmektedir. Komşuluk ve arkadaşlık ilişkilerinin geliştirilmesi, aile ziyaretleri vb. deneyimlerin hayata geçirilmesi, kültür festivallerinin ve ortak yeme-içme, müzik, folklor, gezi, spor vb. faaliyetlerin düzenlenmesi sürecinde yerel yönetimler önemli rol oynamaktadırlar. Bu çerçevede öyküleştirme yapılırken, her bir şehrin veya ilçenin kitlesel Suriyeli göçünden önceye dayanan ve diğer göçmenlerin ve yabancıların yerli topluluklarla birlikte yaşamını sağlayan çalışmaların olup olmadığı ve var ise bu hizmetlerin Suriyeliler özelinde ne şekilde sunulduğunun katılımcılar tarafından aktarılması önerilmiştir. Kitaba katkıda bulunan proje ortaklarımıza, Suriyeli göçmenler ile yerli toplulukların birlikte yaşamlarına ilişkin olarak belediyeler tarafından sergilenen çaba ve hizmetleri hikâyeleştirilmek suretiyle anlatırken, söz konusu süreçlerde ön plana çıkan aktörleri, beklentileri, işbirliklerini ve iş yapma kültürlerini aktarmaları konusunda öneriler verdik. Sözgelimi, sosyal uyum ve birlikte yaşamı özendirecek hizmetleri üretirken belediye dışındaki yerel, ulusal ve uluslararası aktörlerle yeni işbirlikleri geliştirilmiş mi, eğer geliştirilmişse bu işbirliklerinin belediyelerin iş yapma kültüründe bir değişikliğe yol açıp açmadığı konusuna eğilebilecekleri tavsiyesinde bulunduk.



Her ne kadar, göçmenlerle yerli toplulukların birlikte yaşam pratikleri gerçekleştirmeleri konusu oldukça yerel bir konu olsa da ve aslında mahalle ve hatta sokak düzeyinde gerçekleştirilecek küçük ölçekli etkinlik, proje ve hizmetlere bağlı olsa da birlikte yaşama süreci yerel, ulusal ve uluslararası aktörlerin birlikte çalışmalarını da gerektirebilmektedir. RESLOG kitap serisinde yer alan kitapların çoğunda yerel yönetimlerin yerel, ulusal ve uluslararası işbirlikleri geliştirme konusundaki iradeleri ve başarıları çok kez dile getirilmiştir. Bu kitapta da görüleceği üzere, yerel yönetimlerin işbirliği geliştirme konusunu norm haline getirerek göçmenlerle yerli toplulukların birlikte yaşamalarına olanak tanıyacak nitelikte proje, etkinlik ve hizmet üretimi konusunda yol gösterici olmaları beklenmelidir. Adına ister entegrasyon, ister uyum, ister toplumsal kabul isterse birlikte yaşam densin, yerel yönetimlere bu çerçevede önemli görev, sorumluluk ve rol düşmektedir. Başta yerel yönetimler olmak üzere, kamu kurumlarının yerel temsilcileri, sivil toplum örgütleri, göçmen topluluklar ve bireyler, bilim kuruluşları, medya gibi çok sayıda aktörün yerli topluluklar ile göçmenlerin birlikte yaşam pratiğini hayata geçirme konusunda sorumluluk üstlenmesi gerekmektedir. Göçmenler ile yerel toplulukların birlikte yaşam pratiği konusu ele alınırken, kamu kurumlarının yanı sıra, yerel yönetimler, kadın ve erkek göçmenler, sosyal paydaşlar, ekonomi dünyası, dini cemaatler, sosyal refah örgütleri, spor kulüpleri, kültürel faaliyet gerçekleştiren kuruluşlar, medya, bilim dünyasının temsilcileri ile yerel ve ulusal düzeyde faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları bu sürece dahil olmalıdır.

Resmi rakamlar, Türkiye'ye yerleşen 3,6 milyon Suriyeli mültecinin neredeyse yarısının sınır bölgelerindeki şehirlerde yoğunlaştığını ve İstanbul'un da önemli bir merkez olduğunu göstermektedir. 18 Mart 2020 tarihli resmi verilere göre Suriye'den gelen 3,6 milyon mültecinin yaklaşık 1,5 milyonu Suriye sınırında bulunan Hatay, Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa ve Mardin'de yaşamaktadır. Suriyelilerin zaman içerisinde İstanbul, Bursa ve Kocaeli gibi sınıra oldukça uzaktaki büyük sanayi kentlerine doğru yoğun bir şekilde göç ettikleri görülmektedir. Bugün gelinen noktada, Türkiye'deki mevcut Suriyeli göçü sadece Mülteci Araştırmaları disiplini içinde kendine yer bulmayıp, aynı zamanda bir iç göç konusu haline geldiğinden Göç Araştırmaları disiplininin de kapsamına girmiştir. Bu anlamda Suriye'ye sınır bölgelerde ve büyük sanayi

kentlerinde yer alan belediyelerin rezilyanslarının (esneklik, dayanıklılık, güç) yanı sıra, Suriyeli hemşehrilerinin hayatlarını kolaylaştırabilmek için gerçekleştirdikleri belediye hizmetleri ve iyi uygulamaların hikâyeleştirme yöntemiyle tespit edilmesi önemlidir.

Göçün ilk yıllarından bu yana, kitlesel göçün yaşandığı bu varış şehirlerinin yanı sıra, sınır illeri dışındaki şehirler de yoğun Suriyeli göçü almışlardır. Bu çerçevede, en fazla Suriyeli nüfusa sahip şehirleri iki kategori halinde ele almak faydalı olacaktır: Şanlıurfa, Gaziantep, Hatay gibi sınırda bulunan kentler ve İstanbul, Adana, Bursa, İzmir, Konya ve Kahramanmaraş gibi sanayileşmiş kentler. Aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere, Türkiye'deki Suriyeliler iç göç eğilimi göstermektedirler. Buna göre İstanbul, Adana, Bursa, İzmir, Konya ve Kahramanmaraş çok sayıda Suriyeli için çekim merkezi olma niteliği taşıyan şehirler olarak ön plana çıkmaktadır. Bu altı sanayi kenti, 6 Ağustos 2020 itibarıyla toplamda yaklaşık 1,29 milyon Suriyeli göçmene ev sahipliği yapmaktadır.¹ RESLOG Projesinde yer alan belediyelerin bulundukları şehirler toplam 3,6 milyon geçici koruma altındaki Suriyelinin yaklaşık 2,9 milyonuna ev sahipliği yapmaktadır. Diğer bir deyişle, ülkemizdeki Suriyelilerin %80'inden fazlası bu şehirlerde yaşamaktadır.

¹ Türkiye'de Suriyelilerin nasıl tanımlanması gerektiği konusunda bir fikir birliğinin olmadığı bilinmektedir. Türkiye, Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi'ne koyduğu coğrafi çekince nedeniyle sadece Avrupa sınırlarından gelen kişileri Mülteci statüsüyle kabul etmektedir. Cenevre Sözleşmesi hakkında bkz. http://www.danistay.gov.tr/upload/multecilerin_hukuki_durumuna_dair_sozlesme.pdf. Suriyeliler ise Türkiye'de çoğunlukla mülteci, misafir, sığınmacı, ensar, muhacir ve göçmen gibi kavramlarla anılmaktadırlar. Bütün bu karşılıkların önüne geçebilmek amacıyla, bu kitapta Suriyelileri tanımlamak için “göçmen” kavramının kullanılması tercih edilmiştir. “Göçmen” kavramı, 5543 sayılı İskân Kanunu'nda “Türk soyundan ve Türk kültürüne bağlı olup, yerleşmek amacıyla tek başına veya toplu halde Türkiye'ye gelip bu Kanun gereğince kabul olunanlar” olarak tanımlanmaktadır. Bu konuda bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5543.pdf>. Fakat bu kitap kapsamında göçmen ifadesi Birleşmiş Milletler tarafından tanımlandığı şekilde kullanılacaktır: “Göçmen; sebepleri, gönüllü olup olmaması, kullandığı göç yolları, düzenli veya düzensiz olması fark etmeksizin, yabancı bir ülkede bir yıldan fazla ikamet eden kişi” olarak tanımlanır. Ancak yaygın kullanım, tarım ürünlerinin ekimi veya hasadı için kısa sürelerde seyahat eden mevsimsel tarım işçileri gibi kısa dönemli göçmenlerin bazı türlerini de kapsar. BM tarafından yapılan göçmen tanımlaması konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Göç Terimleri Sözlüğü, https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml31_turkish_2ndedition.pdf Erişim tarihi 2 Eylül 2020.



Şehir	Kasım 2014	21 Temmuz 2017	18 Mart 2020
İstanbul	330.000	495.027	496.485
Gaziantep	220.000	336.929	450.031
Hatay	190.000	397.047	438.741
Şanlıurfa	170.000	433.856	422.729
Mardin	70.000	96.062	88.062
Adana	50.000	165.818	246.462
Kilis	49.000	127.175	112.192
Mersin	45.000	153.976	210.623
Konya	45.000	79.139	113.736
Kahramanmaraş	44.000	93.408	92.293
Bursa	20.000	114.498	175.649
Batman	20.000	20.181	15.118
Şırnak	19.000	15.080	14.973
Kocaeli	15.000	34.957	55.183
İzmir	13.000	113.460	146.352
Osmaniye	12.000	46.157	49.544
Antalya	10.000	458	2.199
Kayseri	9.500	62.645	75.806
Diyarbakır	5.000	30.405	22.881
Adıyaman	2.500	27.084	21.688
Samsun	1.230	4.540	6.687
Niğde	1.100	3.848	5.192
Aydın	1.000	8.806	7.849

Tablo 1: Kasım 2014, 21 Temmuz 2017, 18 Mart 2020 ve 6 Ağustos 2020 tarihlerinde alınan verilere göre bazı şehirlerimizdeki geçici koruma altında bulunan Suriyeli sayıları²

² Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>
Erişim tarihi 2 Eylül 2020.

Gaziantep, Hatay ve Kilis gibi özellikle sınırda yer alan ve kendi nüfusuna oranla çok sayıda Suriyeliye ev sahipliği yapan şehirler maalesef artan sorumlulukları karşılayabilmek için merkezi idareden ek kaynak aktarımı konusunda zorluklar yaşamışlardır. Yaşanan bu tür finansal zorluklara rağmen sınır şehirleri geçmişten gelen deneyimleri, kendi öz kaynakları, bilgileri ve çözüm odaklı anlayışları ile söz konusu kitlesel göçü yönetebilmişler ve benzeri bir kültürel coğrafyadan gelen Suriyeliler ile yerli toplulukların birlikte yaşam kültürü geliştirmelerine yönelik önemli çalışmalar yürütmüşlerdir. Zaman geçtikçe sınır şehirlerinden içerideki ve uzaktaki büyük şehirlere doğru bir göç hareketliliğinin yaşandığı ve bu nedenle özellikle 2015 yılından sonra İstanbul, Adana, İzmir, Bursa, Konya ve Kahramanmaraş gibi şehirlerin de kitlesel göç ile karşı karşıya kaldıkları görülmüştür.

Belediye hizmetlerinin hikâyeleştirildiği bu kitapçıkta, göçü ve göçmenleri mümkün olduğunca sayısallaştırmadan, belediyelerin merkezde olduğu hikâyelere yer verilecektir. Bu hikâyeler yine ilgili belediyelerde çalışan aktörlerce aktarılan metinler üzerinden derlenmiş başarı hikâyeleridir. Öyküleştirme yapılırken her bir şehrin veya ilçenin tarihsel anlamda göç ve çokkültürlülük ile kurduğu ilişkinin altı çizilmiştir. Türkiye coğrafyasının hemen her şehrinin farklı kültürlerin, etnik grupların ve dinlerin birlikteliğine ev sahipliği yaptığı düşünülürse geçmişten gelen bilgi ve tecrübenin Suriyelilerin yerli topluluklar ile birlikte yaşamını sağlama konusunda belediyelere bir tür rehberlik ettiği gözlemlenmiştir.

Anlatı (Hikâyeleştirme) Yöntemi

Bu kitapçığın amacı, yerel yönetimlerdeki paydaşlarımızın yardımlarıyla belediyelerin başarı hikâyelerini, bugüne değin geldiği şekliyle sayısal verilerle anlatmak yerine, kendi anlatımlarıyla sunmaktır. RESLOG projesi kapsamında birlikte çalıştığımız belediyelerin anlatacak çok sayıda başarı hikâyesinin olduğunu biliyoruz. Bu kitapçıkta yer alan hikâyelerin içinde insan, tarih, gelenek, saygı, hoşgörü, kabul, hak ve özveri değerleri hayat bulmaktadır.

Hemen hemen hepimiz masal ve hikâyelerle büyüdük. Dinlediğimiz pek çok hikâye ilgimizi çekmiştir. Yıllar geçtikçe hikâyeler başkalarıyla iletişim kurmamıza da olanak sağladılar. Hikâyeler, geçmişte yaşananlar



ile yaşadığımız an arasında bağ kuran bir köprü gibidirler. İçinde barındırdıkları birden fazla duygu olduğu için hem akılda kalıcı hem de ilgi çekicidirler.³ Bu kitapçıkta göç bağlamında belediyelerimiz tarafından anlatılan hikâyelerin içinde kahramanlarımız var, başka diyarlara iletilmek istenen mesajlar var ve bu kitapçıkta yer alan belediyeleri diğer belediyelerden farklı kılan birtakım özellikler var. Bu belediyelerimiz, işbirliği içinde çalışma kültürünü benimsemiş, Birleşmiş Milletler tarafından önerilen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nı gerçekleştirme konusunda hassasiyet göstermiş, Belediye Kanunu'nda yer alan hemşehrilik ilkesine inanmış ve kendi kaynaklarıyla Suriyeli göçmenlerin yerel topluluklarla ve diğer hemşehrilerle birlikte yaşamalarına yönelik hizmet sunma ve proje geliştirme becerisini göstermiş belediyelerimize örnek teşkil etmektedirler.

Sayısallaştırmadan anlatılsın istedik, öyküleştirilerek anlatılsın bu başarı hikâyeleri. O nedenle, aslında hepimizin aşına olduğu bir yöntem olan hikâyeleştirme yöntemini kullanalım dedik. Hikâyeleştirme yöntemi, öyküler ve deneyimlerdeki zengin bileşenleri açığa çıkarmayı amaçlar. Hikâyeyi anlatanın, anlattığı olguyu kendi sorgulama sürecinden geçirerek bir başkasına aktarımıdır aslında yapmak istediğimiz şey.⁴ Yaşanılan tecrübe her ne ise, onu kendi süzgeçlerinden geçirerek kaleme aldı proje ortaklarımız. Hikâyeleştirme sürecinde ister istemez hikâyeyi kaleme alan kişi veya kişilerin kendi değerlerini ve normlarını da yansıtmaları söz konusudur. Ancak biz bu kitap çalışmasında söz konusu değerlere ve normlara odaklanmak yerine, anlatılan hikâyenin konu ettiği hizmetlere, bu hizmetlerin gerçekleştirilme süreçlerine, hizmetleri hayata geçiren aktörlere ve hizmet alanların hayatlarında ortaya çıkan değişimlere odaklanmaya çalıştık.

Bireyler, hikâyeleştirme yöntemini kullanarak, kendilerince tanımladıkları bir evren oluştururlar ve kendi metinlerini yazarlar. Bu yöntemle, paydaşlarımızdan çok sayıda göçmenin başarılı bir şekilde belediye sınırları içerisinde yaşamasını mümkün kılan faktörleri, projeleri, politikaları, tarihsel faktörleri, kültürel faktörleri ve benzeri diğer faktörleri

3 Gadinger, vd., 2016.

4 Linda ve Adorisio, 2009.

başkalarına bir hikâye anlatıyormuş gibi anlatmalarını ve bu anlatıyı yazıya geçirmelerini istedik. Kendilerine hikâyeleştirme yöntemi hakkında hazırladığımız bir rehber ilettik ve çevrimiçi bir webinar aracılığıyla bu rehberin anlatımını gerçekleştirdik. Paydaşlarımızla iletişim sürecimizin tek taraflı olmamasına, içinde istişare barındıran bir süreç olmasına özen gösterdik. Pandemi sürecinin belediyelerimize getirdiği ek sorumluluklara rağmen, proje ortaklarımız kitapçığın hazırlık sürecinde son derece istekli, paylaşımcı ve destekleyici bir yaklaşım sergilediler. Tamamıyla gönüllülük ilkesi uyarınca geçen hazırlık süresinde biliyoruz ki paydaşlarımız belediyelerin diğer aktörlerinden, sivil toplumdan ve göçmenlerden de istedikleri desteği alabildiler ve hikâyeleştirme süreçlerine onları da dahil edebildiler. Yaşanan tecrübeler hikâyeleştirilerek yazıya aktarıldığında, hikâyeleştiren kişiden bağımsız bir hal alırlar ve kamusal hayatın bir parçası olurlar. Bu kitapçık ile bu başarı hikâyelerinin Türkiye ve dünyanın her yerinde bilinmesi, dinlenmesi ve örnek olarak gösterilmesini sağlamayı amaçlıyoruz.

Hikâyeleştirme Sırasında Vurgulanan Unsurlar

Paydaşlarımızla gerçekleştirdiğimiz istişarelerde birlikte ne tür konuların ve hizmetlerin hikâyeleştirilebileceğini kararlaştırdık. Buna göre bazı konu başlıkları ön plana çıktı: Şehirlerin göç ve göçmenler ile olan tarihsel ilişkisinin anlatımı, bireysel deneyimler ve öykülerin aktarımı ve içinde umut barındıran hikâyelerin anlatımı. Ön plana çıkan bu temaları kısaca açıklayalım.

Şehirlerin göç ve göçmenler ile olan tarihsel ilişkisinin anlatımı: Bu çerçevede hikâyeleştirme sırasında paydaşlarımızın bulundukları ilin veya ilçenin tarihsel anlamda göç ile olan ilişkisine de değinmelerinin büyük bir önem arz edeceği düşünüldü. Türk toplumunun ve devletin kitlesel göç hareketleri karşısındaki genelde soğukkanlı olan tutumunun nedenlerinden birinin de yaşadığımız coğrafyanın göç ile kurduğu tarihsel ilişki olduğu konusunda görüş birliğine varıldı. Bu bağlamda belediyelerimizin göçmenlerin sosyal uyumuna ilişkin ortaya çıkaracakları mevcut bilgi ve tecrübenin dünyaya aktarım ve anlatımının hikâyeleştirme pratiklerinin bir parçası olabileceği düşünüldü. Bu çerçevede, ilgili ilde veya ilçede geçmişten bu yana göçmenlerin yerli topluluklarla birlikte yaşamalarını mümkün kılan başarılı uygulamalar



mevcutsa ve bu uygulamalar aynı başarıyla Suriyeliler ile de tecrübe ediliyorsa bu uygulamaların ön plana çıkarılabileceği konusunda görüş birliği ortaya çıktı. Belediyelerin Suriyelilere sağladığı çeviri hizmetleri, kent konseylerine erişim olanakları, Suriyeliler arasında yaratmaya çalıştıkları şehre aidiyet duygusu, kurdukları toplum merkezleri, düzenledikleri kültürel etkinlikler, festivaller, spor, sanat, mutfak etkinlikleri gibi, yerli toplulukları Suriyelilerle kaynaştıran etkinliklerin hikâyeleştirilebileceği paydaşlarımızca kararlaştırıldı. Proje paydaşlarımızın hikâyeleştirme sürecini kolaylaştırmak için aşağıdaki sorulara yanıt bulmaları önerildi:

- Kentiniz daha önce hangi göçmen gruplarıyla yerli halkın kaynaşmasına olanak tanıyan projelere imza atmıştır?
- Belediyenizin geçmişte söz konusu göçmen gruplarıyla yerli halkı kaynaştıran projelerinde öne çıkan unsurlar neler olmuştur?
- Geçmişte gerçekleştirilen bu tür toplumsal kaynaşma etkinliklerinin varlığı Suriyelilerin toplumsal katılımına ve yerli topluluklarla birlikte yaşama pratiklerine ne denli etki etmiştir?

Bireysel deneyimler ve öykülerin aktarımı: Çalışmayı zenginleştirecek bir başka katkının da belediyelerin gerçekleştirdiği sosyal kaynaştırma etkinliklerine katılım sağlayan Suriyelilerin bireysel bazı deneyimlerinin ve tanıklıklarının doğrudan hikâyeleştirme pratiğinin bir parçası haline getirilmesi olabileceği ifade edildi. Hikâyeyi yazarken belediye tarafından Suriyeliler ile yerli halkı bir araya getiren sosyal kaynaşma etkinliklerini Suriyelilerin nasıl algıladığı üzerine yoğunlaşabilecekleri belirtildi. Belediyenin sağladığı bu tür sosyal kaynaşma etkinliklerinin ardından Suriyelilerin şehre veya ilçeye karşı geliştirdikleri aidiyet hislerinin, Suriyelilerin dahil oldukları bu etkinliklerin ardından gündelik hayatta kendi ayakları üzerinde durabilme becerilerini gösteriyor olmalarının, insani değerlere ve hemşehrilik ilkesine vurgu yapacak şekilde hak temelli belediyecilik anlayışının veya Suriyelilerle olan ilişkilerde ilgili belediyeyi diğer belediyelerden farklı kılan özelliklerin biri veya birkaçının hikâyeleştirilmesinin mümkün olabileceği üzerinde mutabık kalındı. Bireysel deneyimlerin ve tanıklıkların aktarılması konusunda kolaylaştırıcı olması için hikâyeleştirmeyi yapacak paydaşlarımızın aşağıdaki soruları yanıtlamaya çalışmaları önerildi:

- Suriyelilerin belediye etkinliklerine ilişkin sahip oldukları algı ve anlayış üzerine bir çalışma yapılmış mıdır?
- Eğer belediye tarafından yapılmış böyle bir çalışma varsa çıktıları, yoksa hikâyeleştirmeyi yapan paydaşımızın konu ile ilgili kendi görüşleri nelerdir?

İçinde umut barındıran hikâyeler: Dünyadaki farklı örneklerle karşılaştırıldığında Türkiye'nin bu denli çok sayıda Suriyeliye başarılı bir şekilde ev sahipliği yapıyor olmasına rağmen, bu hikâyeyi çok da başarılı bir şekilde dünyaya anlatamadığı görülmektedir. Sayılardan sıyrılıp insanların öykülerine kulak verildiğinde göçmenlerin bizlere ve diğer toplumlara “umut” ve “umutlu bir gelecek” aşıladıkları bir gerçektir. İçinde umut olan sosyal medya duyuruları, hikâyeler, filmler, reklamlar, resimler, fotoğraflar, danslar, kültürel, edebi ve sanatsal faaliyetler göçmenlerin içinde bulundukları topluma katılımını daha etkili bir şekilde dünyaya aktarabilmektedir. Bu çerçevede, belediyelerin içinde umut barındıran hikâyeleri ön plana çıkarılabileceği ifade edildi. Belediyelerin Suriyeliler ile yerli halkı bir araya getirmek amacıyla gerçekleştirdiği etkinliklerin ardından Suriyelilerin hayatında olumlu anlamda nelerin değiştiği konusuna değinebilecekleri ve bu çerçevede kolaylaştırıcı olması için aşağıdaki sorulara yanıt aranabileceği önerildi:

- Burada belediye etkinliklerinden hangilerinde başarı yakalandığını düşünüyorsunuz?
- Bu etkinlikler hangi araçlar kullanılarak gerçekleştirildi?
- Bu etkinlikler gerçekleştirilirken ne tür kısıtlar ile karşılaşıldı?
- Bu kısıtlar nasıl aşıldı?
- Suriyelilerin hayatında neler değişti?

Türkiye kamuoyunda Suriyelilerin göç sürecinin olumsuz yanları görünür olmaya devam etmektedir. Oysa iş hayatında, sanatta, eğitimde, sağlık sektöründe ve daha birçok alanda Suriyeli göçmenlerin sergiledikleri toplumsal katılım pratikleri, yerli topluluklarla birlikte yaşam becerileri, gösterdikleri başarılar ve bunun sonucunda gerçekleşen uyum gündelik hayatta giderek daha belirgin olmaktadır. Belediyelerin yerli veya göçmen tüm hemşehrilerin birlikte yaşamalarını mümkün kılma sürecindeki katkıları büyüktür.



Kitapta yer alan belediyelerimiz, çalışmanın başlangıcından sonuna değin RESLOG ekibi ile uyum içinde ve COVID-19 pandemisinin neden olduğu bütün imkânsızlıklara rağmen büyük bir özveriyle çalıştılar. Kitabı birlikte hazırlarken onların katkıları, önerileri ve sorularıyla zenginleştik. RESLOG ekibi olarak onlardan çok şey öğrendik. Önceden sınırları belirlenmiş bir kitap taslağı ile kendilerine ulaşmadık; onların da katkılarını alarak karşılıklı etkileşim içinde süreci tecrübe ettik. Projenin sınırları önceden belirlenen yanları sadece kullanılacak olan hikâyeleştirme yönteminin ana hatları ve karşılıklı etkileşim ve istişare içinde gerçekleştirilmesine yönelik beklentimizdi. Hikâyeleştirme ayağını başarıyla yürüttüğümüzü düşünüyoruz. Ancak COVID-19 pandemisi planlanan yüz yüze buluşmaların, çalıştayların ve odak grup toplantılarının yapılmasına maalesef olanak tanımadı. Bu nedenle, toplantıları yüz yüze yapmak yerine, çevrimiçi düzenlemek yoluyla mümkün olduğunca müzakere, istişare ve iletişim kanallarını açık tutarak ve zaman zaman telefonlaşma ve e-mail yoluyla da iletişimde kalarak süreci başarılı bir şekilde tamamlayabildiğimizi düşündük.

Farklı Göç Türlerini Yaşayan Ülke Türkiye

Türkiye’de 2011 yılında başlayan ve sonrasında da devam eden kitle-sel Suriyeli göçüne benzer kitlesel göçler 19. yüzyılda, 20. yüzyılda ve daha yakın zamanda da yaşanmıştır. 19. yüzyılın ilerleyen süreçlerinde savaşlar, ayaklanmalar, etnik çatışmalar, ulus-devlet oluşumları ve Rusya gibi büyük güçlerin genişlemeci politikaları nedeniyle Osmanlı İmparatorluğu’na kitleler halinde zorunlu göçmenler gelmeye başlamıştır. Kitlesel göçler, göç ve iskân politikasının farklılaşmasını da beraberinde getirmiştir. Kitlesel göçlerle gelen göçmenlerin sayıları yüzyılın sonunda yüzbinleri ve hatta milyonları bulmuştur.⁵ Bu göçler, Osmanlı İmparatorluğu’nu politik, ekonomik, sosyal, kültürel ve nüfus yapısı açılarından değiştirmiş ve dönüştürmüştür. Modernleşme süreciyle paralellik gösteren bu değişiklikler, Osmanlı’nın Tanzimat Fermanı’yla başlayan anayasallaşma ve ekonomik anlamda liberalleşme çabalarıyla birlikte gerçekleşmiştir. 20. yüzyılda da Cumhuriyetin ilanından önce ve sonra Anadolu’ya doğru yaşanan göçler devam ederken, bir yandan da Ermeniler, Rumlar, Süryaniler gibi grupların kitlesel bir şekilde Türkiye’yi

5 Karpat, 2015.

terk ettikleri görülmektedir. Ulus-devletlerin oluşum süreçleri genellikle demografik ve kültürel açıdan homojenleşme süreçleridir.⁶ Öte yandan, 2. Dünya Savaşı'nın ardından Türkiyeli işçilerin misafir işçi olarak yoğunluklu olarak önce Batı Avrupa ülkelerine, daha sonra da Körfez'deki Arap ülkelerine göç ettikleri görülmektedir. Soğuk Savaş'ın son yıllarında Bulgaristan'da yaşanan olumsuz gelişmelerin ardından yüzbinlerce Türk ve Müslüman 1989 yılından itibaren kitlesel olarak Türkiye'ye göç etmiştir. 1991 yılında bu kez Irak'ta Saddam rejiminin baskısından kaçan yüzbinlerce Kürt Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır. 1993 yılında yine yüzbinlerce Boşnak, Sırp'ların baskılarından kaçarak Türkiye'ye sığınmayı tercih etmiştir.⁷ Tarihinde bu tür kitlesel göçlerle daima karşı karşıya kalan Türkiye, geçmişten edindiği tecrübelerin ışığında benzer refleksler sergilemek suretiyle sorunların çözümüne katkıda bulunmaya çalışmıştır.

2011 yılında Suriyeli sığınmacıların ülkeye giriş yapmasından önce dahi net göçün artı (+) değerlerde seyretmeye başladığı Türkiye'nin, göç veren bir ülke olmaktan ziyade göç alan bir ülke haline geldiği bilinmektedir. Özellikle İstanbul gibi büyük illerde dünyanın çok farklı coğrafyalarından pek çok farklı insan grubunun gündelik hayatta görünür hale geldiği, Ege ve Akdeniz Bölgelerinde Avrupa Birliği yurttaşlarının yöre sakinleri olarak aramıza katıldığı, uluslararası evlilikler yoluyla Rusya, Azerbaycan ve Moldova gibi ülkelerden de çok sayıda insanın gündelik hayatlarımızda kendilerine yer buldukları bir ülke olmuştur Türkiye.⁸ Bir yandan düzenli göçmenlerin varış yeri olan Türkiye, diğer yandan da düzensiz göçmenlerin ve geçici koruma statüsü atında bulunan Suriyeli göçmenler gibi grupların sığındıkları belli başlı ülkelerden biridir. Düzensiz uluslararası göç yoluyla İstanbul, Gaziantep, Hatay, Urfa, Kilis, Adana, Mersin, İzmir ve Kahramanmaraş gibi kentlerin demografik yapıları değişirken,⁹ düzenli göç yoluyla da Antalya, Muğla, Aydın ve Bursa gibi kıyı kentlerinin insan profilleri giderek değişmektedir.¹⁰

6 Bu konuda ayrıntılı tartışma için bkz. Anderson, 2009; Gellner, 2008; Hobsbawm, 2010.

7 Kirişçi ve Karaca, 2015.

8 Kaya, 2014.

9 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. a.g.e.

10 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Südaş, 2012; Südaş, 2014.



Türkiye'ye yönelik göç hareketlerinin türleri hem nedenleri hem de sonuçları bakımından son yıllarda çeşitlenmiştir. Yüksek nitelikli işgücü göçü, kısa ve uzun dönemli işgücü göçü, öğrenci göçü, emeklilik göçü, alternatif hayat biçimleri arayışında olanların göçü (*life-style migration*), düzensiz göç, mülteci ve sığınmacı göçü temel göç hareketlerini oluşturmaktadır. Bu gelişmeler nedeniyle, gerek küreselleşme gerekse Türkiye'nin bölgesinde giderek farklılaşan rolü sonucunda çeşitlenen ve yoğunluk kazanan göç hareketleri, aynı zamanda söz konusu küreselleşme sürecinin biçimlenmesinde göz ardı edilemeyecek bir rol oynamaya başlamıştır. Ayrıca, hiç şüphe yok ki, bir göç ülkesi haline gelen Türkiye'de farklı göçmen gruplarının birlikte yaşam pratiğine katkıda bulunacak politikaların, uygulamaların, projelerin ve hizmetlerin geliştirilmesi gereği kendisini olanca gücüyle hissettirmiştir. Bu çerçevede, özellikle yerel yönetimlerin üstelendikleri rol, bu kitapçıkta da ayrıntılı şekilde tartışıldığı üzere, belirleyici olmuştur.

Türkiye'ye Yönelen Kitlese Suriyeli Göçü

Suriye Krizi'nin başlamasından ve bölgedeki insan hakları ihlallerinin artmasından sonra milyonlarca Suriyelinin ülkeye göç etmek zorunda kalmasıyla birlikte Türkiye 2015 yılı itibarıyla dünyada en fazla mülteci nüfusa ev sahipliği yapan ülke konumuna gelmiştir ve 2020 yılında halen bu konumunu korumaktadır. Tüm uyruklardan uluslararası koruma ihtiyacı içerisinde olup Türkiye'ye sığınmış kişi sayısı 6 Ağustos 2020 tarihi itibarıyla 4 milyondan fazladır ve bunun 3.605.152'sini ülkelerindeki iç savaştan kaçarak Türkiye'ye gelmiş ve Türkiye'nin geçici koruma rejimi altında koruma sağladığı Suriyeliler oluşturmaktadır.¹¹ Türkiye'nin büyük ölçüde kendi öz kaynaklarıyla ve süreç içerisinde sağlanan uluslararası finansal destekle bu süreci başarılı bir biçimde yürüttüğü görülmektedir. Bu başarının ardında, bugüne kadar sürdürülen siyasal söylemlerin, geçmişte yaşanan kitlese göçlerden edinilen tecrübelerin hiç şüphesiz önemli katkısı vardır ve özellikle Suriyelilerin toplumsal kabul ve katılım süreçlerinde yerel yönetimlerin sunduğu belediye hizmetlerinin ve geliştirdikleri projelerin de önemli katkısı olmuştur.

11 Detaylı güncel istatistikleri için bkz. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) internet sayfası: <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>.

Suriyelilerin Türkiye'ye kitlesel göçü, göçün başlangıcından bu yana bir kriz olarak tanımlanmamıştır. Hatırlanacağı üzere, 2015 yılında Aylan bebeğin Bodrum sahillerine vuran cesedinin bir Türk sahil güvenlik görevlisinin kollarındayken resmedilmesiyle birlikte Batılı devletlerin ve toplumların mülteci sorunuyla daha yakından ilgilenmeye başladıkları na ve konuyu “Mülteci Krizi” olarak tanımladıklarına tanık olunmuştu.¹² Sürecin başından beri daha çok Almanya ve İsveç'e gitme hedefiyle Avrupa'ya ulaşan ve sayıları giderek artan mülteci ya da sığınmacı adayları, başta Almanya, İsveç, Fransa ve İngiltere olmak üzere AB'nin tamamında aşırı sağcı ve popülist siyasi oluşumların güç kazanmasına neden olmuştur.¹³ Almanya ve İsveç'in daha çok tercih edilen ülkeler olmalarının nedenlerinden biri, hiç şüphesiz bu devletlerin mültecilere daha iyi olanaklar sağlıyor olmasıdır. Diğer bir önemli neden ise, bu insanların bu ülkelerde akrabalarının ve sosyal ağlarının olduğu gerçeğidir. Göç süreçlerinde göçmenlerin veya mültecilerin, öncelikli olarak akrabalarının, tanıdıklarının ve aynı dili konuştukları insanların olduğu coğrafyaları tercih ettikleri bilinmektedir.¹⁴

Göçmenlerin genellikle var olan sosyal ağları takip ettiklerine ilişkin bulgunun Türkiye coğrafyası için de geçerli olduğunu unutmayalım. İstanbul'da 6 Ağustos 2020 itibarıyla yaklaşık 506.301 Suriyelinin bulunduğu ve bu rakamın yaklaşık %90'ının Halep'ten gelen ve Arapça konuşan Sünni kitleler olduğu görülmektedir. Bu kitlelerin daha çok tanıdıklarının veya akrabalarının bulundukları semtlerde yaşamayı tercih ettikleri gözlemlenmektedir. Hatta daha da geçmişe gidilerek Halep şehrinin Osmanlı İmparatorluğu'nun İstanbul ve İzmir'den sonra gelen en büyük üçüncü kozmopolit kenti olduğu düşünülürse Halep'in Anadolu coğrafyası ve İstanbul ile olan tarihi, kültürel, toplumsal, dinsel ve ticari ve hatta politik ilişkiseliliğinin altı çizilebilir.¹⁵

12 Aylan Kürdi adlı bebeğin kıyıya vuran cesedine ilişkin görseller için bkz. <https://www.theguardian.com/world/2015/sep/02/shocking-image-of-drowned-syrian-boy-shows-tragic-plight-of-refugees> Erişim tarihi Ağustos 2020.

13 Kaya, 2019.

14 Hear, 1998; Hear, 2004.

15 Kaya, 2016; Kaya ve Kırac, 2016.



İşte bu tarihsel ilişkisellikler ve ulus-aşırı toplumsal ağlar, göç yollarını belirleyen önemli unsurlardır. Bu nedenledir ki, AB kamuoyunda beliren önyargının tersine, Türkiye’de bulunan Suriyeliler, Avrupa’ya gitmek yerine Türkiye’de kalıp, savaşın bitimiyle birlikte kendi ülkelerine dönmeyi arzu etmektedirler. Suriyelilerin bir kısmı savaş bitse dahi Türkiye’de kalma yönünde bir arzu içinde iken, önemli bir kısmı da savaşın bitmesiyle birlikte kendi ülkelerine dönme konusunda istekli olduklarını ifade etmişlerdir. Diğer yandan, yakın zamanda gerçekleştirilen birtakım bilimsel araştırmalar, Suriyelilerin yaklaşık %2 ila %5 kadarlık bir kısmının Avrupa’ya gitmeyi arzu ettiğini tespit etmiştir.¹⁶ Bu bulguların altını çizmekte fayda var çünkü Türkiye’de yaşayan Suriyeliler, sosyal kabul ve birlikte yaşam konusunda kendilerine sunulan hizmetlerden memnuniyetlerini dile getirirken yerel yönetimlerin kitlesel göçün başlangıcından bu yana kendilerine giderek artan bir ilgi gösterdiklerinin farkındadırlar.

Yukarıda ifade edildiği gibi AB ülkelerinin aksine Türkiye’de Suriyeliler konusu bir “kriz” sıfatıyla beraber kullanılmıyor olsa da, diğer bir deyişle bir kriz olarak tanımlanmamış olsa da ülkede yaşayan Suriyeliler için gündelik hayatın sorunsuz olduğu söylenemez. Suriyelilerin Türkiye’de yaşadığı illerde ve ilçelerde toplumsal kabul ve birlikte yaşam konusunda gerek belediyelerin, gerek kamu kuruluşlarının ve gerekse sivil toplum kuruluşlarının önemli çalışmalar yaptıkları bilinmektedir. Bir yandan birlikte yaşam konusunda başarılı örnekler ve hikâyeler ile karşılaşılırken, diğer yandan birtakım toplumsal gerilimlerin de giderek görünür olduğunun altı çizilmelidir. Geçtiğimiz dokuz yılı aşkın süre zarfında geçici koruma kapsamında bulunan Suriyeliler ile yerel halk arasında birtakım sürtüşme ve gerilimlerin yaşandığı gözlemlenmiştir.¹⁷ Bu tür gerilimler ana akım medyada çok fazla yer bulmasa da yerel medya kanallarında ve sosyal medyada sıkça görülmektedir. Bu gelişmelerin, yakın gelecekte, özellikle toplumsal hareketlerin yaşandığı düzenlerde daha belirginleşmek suretiyle siyasal açıdan yönetilmesi zor bazı gerilimlere yol açabileceği düşünülebilir. Bu nedenle, Türkiye’de

16 Bu tür çalışmalar için bkz. Fabbe, vd., 2017; Kaya ve Kırac, 2016.

17 Son dönemde ülke içinde farklı kentlerde yerel halk ile Suriyeliler arasında artan gerilimleri ve çözüm önerilerini içeren birtakım çalışmaların arttığı gözlemlenmektedir. Bu konuda bkz. International Crisis Group (ICG), 2018; Mackreath ve Sağınç, 2017; Herwig, 2017.

geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilere ilişkin bakış açılarının ve politikaların gözden geçirilmesinde ve uyum politikalarının kamuoyu oluşturacak şekilde devlet aktörlerince ve yerel yönetimlerce ifade edilmesinde fayda görülmektedir. Hiç şüphe yok ki Suriyeliler ile yaşanan toplumsal gerilimleri tetikleme riski bulunan söylemlerle mücadele bağlamında kamu kuruluşları, sivil toplum kuruluşları, siyasal partiler, medya ve akademiye büyük sorumluluklar düşse de konu, toplumsal kabul ve birlikte yaşamın şifreleri olunca ve bir arada yaşam pratiğinin yerel bir konu olduğu varsayımından hareketle, yerel yönetimlerin bu konudaki liderlikleri yadsınamayacak bir gerçekliktir.

2011 yılından bu yana Türkiye'ye ulaşan kitlesel göç hareketleri, mevzuat ve politikaların oluşturulması, geliştirilmesi ve uygulanmasına ilişkin birtakım güçlükleri beraberinde getirmiştir. Özellikle 2000'li yılların başlangıcından bu yana, net göç oranları pozitif şekilde seyretmeye başlamıştır. Bu çerçevede, uluslararası göçün ulusal güvenliği tehdit eden bir unsur olmaktan ziyade sağlayacağı sosyoekonomik, kültürel ve bilimsel nitelikli katkılardan ötürü bir zenginlik olarak görülme eğiliminin hakim paradigma olarak ortaya çıkmaya başladığı görülmektedir. Güvenlikçi paradigma ve kalkınmacı göç paradigmasının birleşimini benimseyen Türkiye, bu anlayışla göç yasalarını, mevzuatını ve politikalarını geliştirmeye başlamıştır.¹⁸ 2013 yılında yürürlüğe giren 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) bu yaklaşımla hazırlanan bir hukuki metindir.¹⁹ Yasal zemini Türk mevzuatına ilk defa YUKK ile giren geçici koruma rejiminin uygulanmasına dair hususlar da 22 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği ile düzenlenmiştir.²⁰ Türkiye de kendi bölgesindeki diğer pek çok devlet gibi, politikalarını sürekli revize ederek göç yönetimi konusunda “en iyi uygulamaları” ortaya koymaya çalışmaktadır. Göç yönetimi alanındaki çok yönlü süreçler, ilgili politika tartışmalarını karmaşık ve çoğunlukla toplumsal ve politik açıdan duyarlı hale getirmektedir. Bu nedenle,

18 Kaya ve Erdoğan, 2015.

19 Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) toplam 11 dilde yayımlanmıştır: Türkçe, İngilizce, Almanca, Fransızca, İtalyanca, Arapça, Rusça, Bulgarca, İspanyolca, Yunanca ve Farsça. Kanunun Türkçe metni için bkz. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf> Erişim tarihi 13 Kasım 2020; ve İngilizce metni için bkz. <https://en.goc.gov.tr/kurumlar/en.goc/Ingilizce-kanun/Law-on-Foreigners-and-International-Protection.pdf> Erişim tarihi 13 Kasım 2020.

20 Geçici Koruma Yönetmeliği metni için bkz. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma-kanunu-ve-yonetmeliği> Erişim tarihi 3 Eylül 2020.



yerli topluluklar ile göçmen topluluklar arasındaki etkileşimi, birlikteliği ve teması sağlayacak etkili politikaları benimsemek ve uygulamak için kapsayıcı bir politika geliştirme sürecinin sürdürülmesi kritik bir öneme sahiptir. Yerel yönetimlerin göçmenlere ve özellikle Suriyelilere sunduğu hizmetlerin kalitesi bu konuda oldukça yol gösterici bir özellik taşımaktadır.

Türkiye sadece göç yönetimi konusunda yasal ve idari düzenlemeler yapmakla kalmamış, aynı zamanda uyum konusunda da önemli çalışmalar yürütmüştür. 2017 yılında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılan ve 2020 yılında kamusal alanda kısmen görünürlük kazanan Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı, 2014 yılında yürürlüğe konan 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun doğal bir uzantısı olarak görülebilir.²¹ Başarılı bir uyum politikası yerelde aktif sosyal katılımı esas almalıdır. Uyum konusu, sadece merkezi devlet aktörlerinin geliştirecekleri hukuki ve idari düzenlemeler ile ele alınamayacak bir konu değildir. Bu süreçte başta yerel yönetimler olmak üzere sivil toplum örgütleri, göçmen toplulukları ve bireyler, akademi, medya gibi çok sayıda aktörün sorumluluk üstlenmesi ve inisiyatif geliştirmesi gerekmektedir. Göçmenlerin uyumu konusu ele alınırken, devlet aktörlerinin yanı sıra, yerel yönetimler, kadın ve erkek göçmenler, sosyal paydaşlar, ekonomi dünyası, dini cemaatler, sosyal refah örgütleri, spor kulüpleri, medya ve kültür dünyası, bilim dünyasının temsilcileri ile yerel ve ulusal düzeyde faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları bu sürece dahil olmalıdır. Önemli kuruluş temsilcilerinin yanı sıra, özel kişiler de sahip oldukları bilgi ve becerileri bu sürece dahil etmelidirler.

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda öngörüldüğü şekilde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü bünyesinde Uyum ve İletişim Dairesi Başkanlığı kurulmuştur. Bu Başkanlık tarafından yürütülen ve ilgili kamu kuruluşlarıyla birlikte, yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının, bilim kuruluşlarının, uluslararası aktörlerin, göçmen örgütlerinin ve benzeri yapıların dahil olduğu hazırlık sürecinde göçmenlerin uyumu konusunda temel ilkeler saptanmıştır. Çok farklı aktörlerin katı-

21 Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı metni için bkz. <https://www.goc.gov.tr/uyum-strateji-belgesi-ve-ulusal-eylem-planı> Erişim tarihi 11 Kasım 2020.

lımıyla oluşturulan uyum politikalarının dayandığı temel ilkeler; barışçıl bir arada bulunma, çift yönlülük, fırsat eşitliği, kendi kendine yeterlilik, müzakere, diyalog, çokkültürlülük, dayanışma, empati, işbirliği, uzlaşma, farklılıklara karşı hoşgörü, toplumsal hayata katılım, nezaket ve hak odaklılık şeklindedir. Dolayısıyla gönüllülük odaklı ve çift yönlü iletişim faaliyetleri üzerine inşa edilen uyum süreçlerinin, aktörlerin içinde rol almaktan memnuniyet duyacakları, çift yönlü kazanımları ve işbirliğini içeren, asimilasyondan uzak, paylaşım eksenli bir adaptasyon süreci olarak tasarlandığı görülmektedir.²² Göçmenlerin uyumu konusunda ön plana çıkan birtakım temel ilkeler hakkında daha ayrıntılı bir yaklaşım örneğini burada okuyucu ile paylaşmak anlamlı olabilir. Avrupa Birliği Adalet ve İçişleri Konseyi tarafından 2004 yılında hazırlanan ve bu konuda yol gösterici olabilecek Temel İlkeler metnine aşağıda ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Sosyal Uyum Politikalarının Genel Çerçevesi

Her ne kadar, etno-kültürel açıdan farklı toplumsal grupların birlikte yaşam pratikleri açısından Anadolu coğrafyası tarih boyunca sayısız örnek sergilemiş olsa da göçmenlerle yerli toplulukların karşılıklı toplumsal uyumları ve birlikte yaşamaları konusunda yazılı ilkeler bulunmamaktadır. Türkiye açısından herhangi bir bağlayıcılığı olmasa da mevcut uygulamalar ve uluslararası kurumların benimsedikleri birlikte yaşam ve entegrasyon ilkeleri tarandığında, Avrupa Birliği Adalet ve İçişleri Konseyi tarafından Kasım 2004'te kabul edilen Göçmen Uyum Politikası için Ortak Temel İlkeler, göçmenlerin toplumsal kabulü ve uyumu konusunda takip edilmesi gereken yol haritası konusunda bir fikir verebilir.²³ Ancak yine de Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne tam üyelik hedefleyen aday ülke olduğu gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, aşağıda sıralanan ilkelerin önemi bir kat daha artmaktadır. Göçmenlere ilişkin uyum politikaları oluşturulurken, Avrupa Birliği aşağıda sıralanan temel ilkeleri benimsemektedir.²⁴

22 Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Uyum ve İletişim Dairesi Başkanlığı hakkında bkz. <https://www.goc.gov.tr/uyum-ve-iletisim-dairesi-baskanliginin-gorevleri> Erişim tarihi 3 Eylül 2020.

23 AB Göçmenlerin Uyumunu İçin Ortak Temel İlkeler Belgesi için bkz. https://www.eesc.europa.eu/resources/docs/common-basic-principles_en.pdf erişim tarihi 3 Eylül 2020.

24 Orijinal İlkeler metinde "entegrasyon" kavramı kullanıldığından biz de bu kavramı kullanmanın daha doğru olacağını düşündük.



1. Entegrasyon, tüm göçmenler ve yerli topluluklar tarafından düşünülmesi gereken dinamik ve iki yönlü bir süreçtir;
2. Göçmenlerin entegrasyonu, Avrupa Birliği'nin temel değerlerine saygı gösterilmesi anlamını da taşır;
3. İstihdam, entegrasyon sürecinin önemli bir parçasıdır ve göçmenlerin katılımında, göçmenlerin topluma yaptıkları katkıların daha belirgin bir şekilde ortaya çıkması için vazgeçilmez bir unsurdur;
4. Yerli toplumun dili, tarihi ve kurumları hakkında temel bilgiler edinilmesi, entegrasyon süreci için önemlidir; göçmenlerin bu temel bilgileri edinmelerini sağlamak başarılı bir entegrasyon süreci için kaçınılmazdır;
5. Eğitim alanındaki çabalar, göçmenlerin ve onların çocuklarının, toplumda daha başarılı ve daha aktif katılımcılar olmalarını sağlayabilmek için kritik öneme sahiptir;
6. Göçmenlerin kurumlara, kamu sektöründe ve özel sektörde sunulan mal ve hizmetlere erişiminin, yerli vatandaşların erişimine eşit düzeyde ve ayrımcı olmayan bir şekilde gerçekleşmesi entegrasyon için kritik öneme sahiptir;
7. Göçmenlerle yerli vatandaşlar arasındaki toplumsal etkileşim, sağlıklı bir entegrasyon süreci için vazgeçilmez bir unsurdur. Paylaşılan forumlar, kültürlerarası diyalog, göçmenler ve göçmen kültürleri hakkında eğitim ve kentsel ortamlarda karşılıklı etkileşim koşullarını teşvik etmek, göçmenler ve yerli vatandaşlar arasındaki etkileşimi artırmaktadır;
8. Farklı kültürel ve dini pratikler, Temel Haklar Şartı kapsamında güvence altına alınmıştır ve Avrupa haklarıyla ya da ulusal yasalarla çelişmediği sürece korunmalıdır;
9. Göçmenlerin demokratik sürece ve özellikle yerel düzeyde oluşturulan entegrasyon politikası oluşturma süreçlerine siyasal katılımı, entegrasyonu kolaylaştıran bir etki yaratmaktadır;

10. Entegrasyon politikaları yapım süreçlerinin yaygınlaştırılması, diğer bir deyişle söylemden çıkarılıp politika yapım süreçlerinin merkezine oturtulması, entegrasyon politikalarının oluşturulup etkili bir şekilde uygulanmasını kolaylaştıran önemli bir husustur;

11. Entegrasyon politikalarını oluştururken, göçmenlerin entegrasyonu süreçlerindeki ilerlemeyi değerlendirmek ve bilgi alışverişini daha etkili kılmak için net hedefler, göstergeler ve değerlendirme mekanizmaları geliştirmek gerekmektedir.

Göçmenlerin entegrasyonu konusunda Avrupa Birliği tarafından benimsenen Ortak Temel İlkeler, göçmenlerin entegrasyonunun sadece kültür, değerler ve dil bağlamında ele alınamayacağını, aynı zamanda istihdam, eğitim, toplumsal etkileşim, siyasal katılım ve ölçme ve değerlendirme gibi unsurların da politika yapım süreçlerinde ön planda tutulması gerektiğinin altını çizmektedir. Bu açıdan bakıldığında, göçmenlerin ve göçmen kökenli insanların içinde bulundukları ülkeye entegrasyonları sadece kültürel ve dilsel açılardan çoğunluk toplumuna sağlayacakları yakınlık ile açıklanamayacak denli karmaşık bir süreçtir. Türkiye bağlamında düşünüldüğünde göçmenlerin toplumsal hayata katılımı ve uyumu konusunda aşağıda sıralanan unsurların ön plana çıktığı görülmektedir:

- a) Yasal uyum
- b) Karşılama ve oryantasyon süreçleri
- c) Eğitim hizmetlerine eşit erişim hakkı
- d) Sağlık hizmetlerine eşit erişim hakkı
- e) İş piyasalarına eşit erişim hakkı
- f) Sosyal hizmetlere eşit erişim hakkı
- g) Toplumsal katılım ve uyum

Uyum sürecinin sadece göçmenlerin bulundukları yeni toprakların toplumsal, iktisadi, siyasi, kültürel ve insan coğrafyasına tek tarafı katılımı anlamına gelmediği, aksine bu sürecin çift tarafı olduğu²⁵ ve çoğunluk

25 Avrupa Birliği metinlerinde de uyumun çift yönlü bir süreç olduğu açıkça ifade edilmiştir. Bkz. Justice and Home Affairs Council (Kasım 2004), "Common Basic Principles," http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/common-basic-principles_en.pdf erişim tarihi 3 Eylül 2020.



toplumunu da dönüştürdüğü bilinmektedir. Göçmen toplulukların varlığı, toplumsal, iktisadi, politik, kültürel ve psikolojik açılardan çoğunluk toplumunun dönüşümüne yol açar. Kamusal alanda değişim gözle görülebilir. Yukarıda sıralanan söz konusu tematik alanlar üzerinden düşünüldüğünde gündelik hayatta yerli topluluklar ile göçmenlerin birbirlerini karşılıklı olarak nasıl dönüştürdükleri kolaylıkla anlaşılabilir. Türkiye’de 2017 yılında hazırlanan ve 2020 yılında kamuoyu ile paylaşılan Uyum Strateji Belgesi ve Ulusal Eylem Planı’nda da bu temalar üzerinden gidilerek ayrıntılı bir çalışma yapıldığı görülmektedir.

Gerek kamu kurumları gerekse yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, akademi ve medya organları çalışmalarını Birleşmiş Milletler tarafından 2015 yılında açıklanan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’nın ışığında yapmak durumundadırlar.²⁶ Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) ekolojik, ekonomik ve sosyal gelişimi bütünsel olarak ve toplumsal cinsiyet eşitliğini de gözeterek şekilde dünyanın gündemine taşımıştır. Böylece insanlık için ekolojik, ekonomik ve sosyal riskleri yönetmek, yeryüzünde yaşamı sürdürülebilir ve daha yaşanabilir kılmak için en geniş kapsamda hedefler tayin edilmiştir. Küresel ölçekte öncelik halini alan bu vizyon ve hedefler yerel düzeyde göçmenleri, mültecileri ve dezavantajlı olan sosyal grupları doğrudan ilgilendirmektedir. Göçmenlerin birlikte yaşadıkları yerli topluluklarla karşılıklı sosyal uyumlarını doğrudan ilgilendiren yaşam alanlarının sağlıklı olması, yeterli eğitim imkânlarının sunulması, tam istihdam fırsatlarının mevcudiyeti ve insanca yaşam koşullarının sağlanması gibi konular göçmenlerin özgür ve eşit bireyler olarak daha iyi yaşamasına hizmet etmektedir. Bu kitapta yer alan belediyelerimizin de bu hassasiyetle çalıştıkları ve hizmet ürettikleri görülmüştür. Bu tür faaliyetlerin, 2016 yılından bu yana uluslararası toplumda kendine fazlasıyla yer edinmeye başlayan Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’nı Türkiye’de de gerçekleştirmeye başlama konusunda bir toplumsal farkındalık yaratması söz konusu olabilir.

26 Birleşmiş Milletler tarafından tavsiye edilen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları (SKA) hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/sustainable-development-goals.html> Erişim tarihi 3 Eylül 2020.

Yerel ölçekte bakıldığında, bu kitapta yer alan yerel yönetimlerin Belediyeler Kanunu'nun 13'üncü maddesi olan "Hemşehrilik" ilkesini yeterince işlevsel olarak kullandıkları, kent sınırları içerisinde yaşayan T.C. vatandaşı olmayan insanlara eşit koşullarda hizmet sunma konusunda arzulu oldukları ve sosyal uyum çerçevesinde yerel topluluklar ile göçmenleri kaynaştıracak nitelikteki çalışmalara önem verdikleri görülmüştür. İç savaşın kimini fazlasıyla yoksullaştıran, bazılarını sahip oldukları zenginlikleri geride bırakmaya zorlayan veya varlıklarının sadece bir kısmını beraberlerinde taşımalarına imkân veren koşullarda göç deneyimi ve göçün neden olduğu travmalar göçmenleri fazlasıyla hassas kılabilmektedir. Bu hassasiyetlere ayrıca kendilerinin ve çocuklarının eğitim alanında sıklıkla maruz kaldıkları sorunlar ve dil öğrenme zorlukları da eklendiğinde, Suriyelilerin kendi içlerine daha fazla kapandıkları görülmektedir.²⁷

Göçmenlerin Yerli Topluluklarla Birlikte Yaşamları

Göçmen toplulukların yerli topluluklarla birlikte yaşam pratiği geliştirmeleri olgusu üç ayrı katmanda gerçekleşmektedir: a) bireysel (psikolojik)-aile-arkadaş ilişkileri; b) devlet kurumları ile ilişkiler; ve c) sosyoekonomik yapılar ile olan ilişkiler. Birlikte yaşamın gerçekleşebilmesi için bu üç katmanda yaşanacak sağlıklı ilişkilerle birlikte, bireyin kendi kimliğini rahatlıkla ifade edebilmesi ve özgüven, saygı ve toplumsal itibar duygularını yaşayabilmesi gerekir. Bir birey eğer aile, yakın arkadaş, devlet ve toplumla olan karşılıklı ilişki ve diyaloglarında bu duygu temellerine ulaşamıyorsa, hatta tam tersine, istismar, dışlanma ve toplum tarafından hor görülme gibi deneyimler yaşıyorsa bu bireyin mevcut toplum veya devlet kurumları ile sağlıklı bir ilişki geliştirmesi hemen hemen imkânsızdır. Bugüne değin devletler, bu tür ilişkileri kendi siyasal kültürlerinin ve tarihsel birikimlerinin belirlediği şekillerde hayata geçirmek suretiyle farklı modeller geliştirmişlerdir. Bu çerçevede ortaya çıkan farklı entegrasyon modellerine kısaca göz atmakta fayda var.

²⁷ Erdoğan, 2015.



Literatürde sıkça tartışıldığı üzere uluslararası göç süreçleriyle şekillenen modern heterojen toplumlarda etno-kültürel, dinsel ve dilsel farklılıkların üç farklı modelden biriyle yönetildiği bilinmektedir: ayrımcı model, cumhuriyetçi model ve çokkültürcü model. Buna göre, Almanya yakın zamana kadar ayrımcı modeli izlerken, Fransa, özelinde cumhuriyetçi ve özgürlükçü modeli benimsemiş, Hollanda, İngiltere, Belçika Flaman Bölgesi, İsveç gibi ülkeler daha çokkültürcü olarak tanımlayabileceğimiz bir anlayışla yönetilmişlerdir. Fakat bunlar da çoğunlukla yeterince uygulamaya geçirilemeyen modellerdir. Yakın zamana değin, Almanya'nın "misafir işçi" programı çerçevesinde ülkeye gelen göçmen işçileri toplumsal hayata eklemlenmek gibi bir kaygısının olmadığı bilinmektedir. Almanya, son yıllarda, özellikle 2000 yılı itibarı ile göç alan bir ülke olduğunu resmi olarak kabul ederek daha çok üçüncü modele yaklaşmaya başlamıştır. Fransa'nın cumhuriyetçi modeli, retorik düzeyinde çok eşitlikçi olmakla birlikte, pratikte içinde asimilasyonist özellikler barındırmaktadır. Çokkültürcü modelin uygulandığı ülkelerde de, maalesef göçmen toplulukların sıklıkla kendi içlerine kapalı paralel topluluklara dönüştükleri görülmüştür. Her ikisi de özünde göçmenleri kamusal alana entegre etmeye çalışsa da sonuç itibarı ile onların daha çok gettolara itilmelerine, daha da azınlıklaşmalarına, kamusal hayattan tecrit edilmelerine ve giderek radikalleşmelerine yol açmaktadır.²⁸

Literatürde, göçmen ulusu olarak ya da nüfusunun neredeyse tamamının göçmen kökenli olduğu bilinen Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Avustralya gibi ülkelerde 1960'lı yıllardan bu yana uygulanan çokkültürcülük politikalarının başarılı olduğu ancak Kıta Avrupası'na gelince aynı politikaların yeterince başarılı olmadığı sıklıkla ifade edilmektedir.²⁹ Yapılan eleştirilerde, çokkültürcü anlayışın sosyoekonomik ve politik açılardan azınlık olan göçmen kökenli grupları kendi etno-kültürel ve dinsel sınırlarına hapsedtiği ve bu nedenle daha da azınlıklaştırdığı ifade edilmektedir. Bu nedenle, çokkültürcülük çoğunluk toplumuyla azınlık toplumunu birbirine kaynaştırmaktan ve toplumsal uyumu sağlamaktan ziyade ayırıştırılmaktadır.³⁰ Türkiye toprakları, geriye dönük

28 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Kaya, 2016; Kymlicka, 2010; Vertovec ve Wessendorf, 2010.

29 Kymlicka, 2010; Vertovec ve Wessendorf, 2010.

30 Çokkültürcülüğün eleştirisi konusunda bkz. Rattke, 1994; Rattke, 2003; Rosaldo, 1989; Rath, 1993; Russon, 1995; Kaya, 2016.

olarak bakıldığında iki modelin uygulandığı topraklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu, dinsel farklılıkları çokkültürcü millet sistemi ile yönetirken, Türkiye Cumhuriyeti ise İmparatorluk'tan kalan etno-kültürel ve dinsel farklılık mirasını cumhuriyetçi bir anlayışla yönetmeye çalışmıştır.³¹

Günümüzde göçmenlerin ve göçmen kökenli insanların içinde yaşadıkları ülkelerin yerli topluluklarla birlikte yaşam pratikleri geliştirmesi konusunda dile getirilen görüşler büyük ölçüde kültürleşme (aculturation) kavramının yaptığı çağrışımlar etrafında dile getirilmektedir. Bu çerçevede, göçmenlerin uyumu konusu, daha çok, bulundukları ülkenin kültürü, dili, tarihi, normları, davranış kalıpları ve değerleri etrafında tartışılır. Bu nedenle, uzun yıllar, kültürel açıdan içinde yaşanılan toplumla özdeşleşmek, uyum sürecinin öncelikli belirleyicisi olarak kabul edilmiştir. Uyum konusundaki bu gelenekçi ve indirgemeci görüş, daha çok 19. yüzyılın uluslaşma sürecinde karşılaşılan ve ulusu ortak kültürel değerler ve dil etrafında bir araya gelmiş insan topluluğu olarak tanımlayan “kültür anlayışı”nın hâlâ ne denli yaygın olduğunu göstermektedir. Ulusun sınırlarını verili olarak kabul eden ve daha çok kültürel ve teritoryal sınırlarla eş tutan bu anlayış, farklı etno-kültürel, dinsel, dilsel ve tarihsel arka planlardan gelen göçmenlerin kendilerine söz konusu ulus içinde yer bulmalarına müsaade etmez. Kültürü değişmeyen verili bir değerler ve normlar bütünü olarak tanımlar; kültürel kimliklerin sosyolojik ve antropolojik süreçlerde ortaya çıktığını, değişen coğrafi, ekolojik, siyasal, toplumsal ve ekonomik koşullar altında değiştiğini ve kültürün bireylere ait olan bir tasarım olduğunu asla kabul etmez. Aslında, kültür bireyler tarafından inşa olunur ve yine bireylerin maddi ve manevi ihtiyaçlarına göre zaman içinde değişebilir.³² Eğer değişmiyorsa bu değişmeme halinin de birtakım maddi ve manevi nedenleri vardır mutlaka. Özellikle kendilerinin dışlanmış olduklarına inanan göçmen bireyler ve gruplar arasında kültürün, dilin, değerlerin, geleneklerin dondurulduğuna birçok kez tanık olunmuştur.

31 Kaya, 2013.

32 Kaya, 2000.



Sosyal Uyum ve Birlikte Yaşam Pratiğinin Önemi

Toplumsal dayanışmanın ve farklılıkların birlikte yaşam pratiğinin ortadan kalktığı veya bozulduğu durumlarda göçmen kökenli toplulukların kendilerini koruyabilmek için kendi içlerine kapandıkları ve etnisite, din ve kimlik gibi geleneksel değerleri ön plana çıkarma eğiliminde oldukları bilinmektedir. Sözgelimi, son birkaç on yılda Batılı ülkelerde yaşayan Müslüman kökenli toplulukların içinde/yanında/kenarında yaşadıkları toplumlara yeterince eklenemedikleri ve hatta paralel topluluklar oluşturdukları ifade edilmektedir. Söz konusu bu ayrışmanın nedenleri kültürel, dinsel veya etnik olmanın ötesinde, daha çok sosyoekonomik, politik ve hukuksal kaynakların eşit bölüşüm ve paylaşımı sürecinde ortaya çıkan yapısal sorunlarla ilgilidir. Bu nedenle, göçmenlerin ve göçmen kökenli insanların etno-kültürel, dinsel, sınıfsal, siyasal ve toplumsal açılardan birlikte yaşadıkları çoğunluk toplumundan ayrık durmamaları ve ortak birtakım değerler etrafında inşa edilmesi arzu edilen toplumun üretilmesi sürecinde aktif olarak yer alabilmeleri için birtakım yasal, siyasal ve toplumsal çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Göçmen kökenli insanların yerel ve ulusal düzeyde toplumsal ve siyasal katılımlarını sağlayacak hukuksal düzenlemeler yapılmalıdır. Bu bağlamda, göçmenlerin sosyal, ekonomik ve siyasal açıdan güçlendirilmesi ve işçi sendikaları, siyasal partiler, yatay örgütlenmiş sivil toplum kuruluşları gibi mevcut yerel, ulusal ve uluslararası örgütlenmeler içinde kendilerine yer bulmaları, kendi sorunlarını çözme potansiyellerini harekete geçirmeleri açısından çok önemlidir. Bu tür örgütlenmeler içinde yer almak, göçmen kökenli insanların sosyoekonomik, siyasal, hukuksal ve kültürel taleplerini meşru kanallar aracılığıyla kamusal alana taşımaları açısından çok önemlidir. Bu tür meşru kanalların kullanılamaması durumlarında, pek çok ülkede de görüldüğü üzere göçmenler ve göçmen kökenli insanlar sıklıkla milliyetçilik, etno-kültürel ve dini kimlikler üzerinden ve zaman zaman da şiddete yatırım yapmak suretiyle sosyoekonomik ve politik açılardan dışlandıklarına ilişkin hissiyatlarını dile getirmeye çalışmaktadırlar.

Sosyal katılım, uyum ve birlikte yaşam konusunda göçmenlerin belirgin bir yasal statü içinde olmalarının öneminin yanı sıra, çoğunluk toplumuna ait yurttaşlar ile aynı kamusal alanları paylaşma (sivil toplum ku-

ruluşları, sendikalar vb.), dil öğrenimi, meslek edinme kurslarına erişim, eğitim imkânlarına erişim ve iş piyasalarına erişim gibi haklardan yararlanmalarının çok önemli olduğu da görülmektedir. Öte yandan, küreselleşme süreçlerinin en azından bazı gruplar için beraberinde getirdiği birtakım uluslararası hareketlilik imkânları sayesinde de göçmenlerin ve göçmen kökenli insanların hem kendi anavatanlarına hem de bulundukları yeni ülkeye ayrı ayrı aidiyet hisleri geliştirdikleri bilinmektedir. Uluslararası göçmenlerin ve onların çocuklarının bu tür çoklu aidiyet biçimlerinin ulus-devletler tarafından hukuki bir statü içinde kabulünün giderek artan bir eğilim olduğu da açıkça belirginlik kazanmaktadır. Çoklu yurttaşlık, çokkültürlü yurttaşlık veya çifte yurttaşlık gibi kavramlar etrafında düşünüldüğünde, ulus-devletlerin bu hareketlilik ve çoklu aidiyet biçimlerini hukuksal olarak tanımalarının göçmenler ile söz konusu ulus-devlet arasında saygı ve güven tahsis edilmesinde önemli rol oynadığı görülmektedir.³³ Dolayısıyla, çoklu yurttaşlık düzenlemelerinin küreselleşme çağında ulus-devletlerin çıkarlarıyla örtüştüğü görülmektedir.

Göç, uyum ve birlikte yaşam olgularının sürekli sorunsallaştırıldığı ve her iki olgunun yaşanmakta olan sosyoekonomik ve siyasal sorunların ana nedeni olarak kabul gördüğü günümüzde göç araştırmaları yapan uzmanların, göç ve uyum politikaları üreten karar alıcıların ve yerel yönetimlerin işi giderek zorlaşmaktadır. Göçün aslında problem değil, bir sonuç olduğu bilgisini üretmek ve yaygınlaştırmakla yükümlü olması gereken araştırmacılar ve karar alıcılar kamuoyunun dikkatini göç konusuna değil, göçe neden olan küresel ve yerel sorunlara çekmeye çalışmalıdırlar. Benzeri şekilde, uyum, entegrasyon veya birlikte yaşam konularına ilişkin politikaların üretilip üretilmemesini bir tercih olarak görmek yerine bir zorunluluk olarak kabul etmek gerekmektedir. Küresel adaletin sağlanması ve yeniden üretilebilmesi için herkesin hizmetlere ve kaynaklara eşit bir şekilde erişimini temel ilke edinmek ve bu bağlamda kapsayıcı sosyal politikaların üretilmesi hem merkezi devlet hem de yerel yönetimler düzeyinde ayrı bir anlam kazanmıştır. Aksi halde, sosyoekonomik, politik ve kültürel kaynaklara erişim konusunda sorunlar yaşayan bireylerin ve toplumsal grupların kendilerini ve ailelerini koruyabilmek için daha tepkisel birtakım yapılanmalar geliştirmek suretiyle kendi içlerine kapandıkları görülmektedir.

33 Kaya, 2016.



13. yüzyılın önemli sosyal bilimcilerinden İbn-i Haldun, sosyal dayanışmanın ortadan kalktığı, diğer bir deyişle Asabiye'nin bozulduğu durumlarda toplumların kendilerini koruyabilmek için kendi içlerine kapandıklarını ve namus, onur ve inanç gibi geleneksel birtakım değerleri ön plana çıkarma eğiliminde olduklarını ifade etmiştir.³⁴ Bu saptamanın bugün de hâlâ doğruluğunu koruduğunu söyleyebiliriz. Özellikle, son birkaç on yılda Batılı ülkelerde yaşayan Müslüman kökenli toplulukların uyum sağlayamadıkları, birlikte yaşam konusunda sıkıntı çektikleri ve paralel topluluklar oluşturdukları şeklinde birtakım eleştiriler yapılmaktadır. Bu ve benzeri hatalı teşhislerin Türkiye'de yaşayan Suriyeliler için de yapılmaya başladığını söylemek abartılı olmayacaktır. Aslında iş piyasalarına, eğitim alanına, siyasete ve hayatın diğer alanlarına eşit erişim imkânı bulamayan toplumsal grupların kendilerini korumak için böyle bir refleks geliştirdikleri görülebilir.

Birlikte Yaşam: Kültürlerarasılık ve Uluslararası Uygulamalar

Günümüzde “kültürlerarasılık” söyleminin ve birlikte yaşam modelinin işlerlik kazandığı görülmektedir. Kültürlerarasılık aslında kültürler arasında etkileşimi ve alış-verişi gerektirir, birlikte yaşamayı önerir ve kültürleri sözde “ayrı” alanlara hapsedmez. Kültürlerarasılık ırkçılığa, yabancı düşmanlığına ve etnik-merkezciliğe meydan okumayı amaçlar. Bu yaklaşım, çokkültürcü anlayıştan farklı olarak insanlar ve gruplar arasındaki farklılıklara değil, benzerliklere vurgu yapar. Bu nedenle kültürlerarası yaklaşım, belli ölçüde çokkültürcülüğün neden olduğu düşünülen toplumsal çözülmenin yol açtığı sorunların çözümünde yararlanılabilecek bir yöntem olarak ön plana çıkmaktadır. Özellikle eğitim alanında uygulamalarına rastladığımız kültürlerarası yaklaşım modelinin, daha evrensel düşünen dünya vatandaşları yetiştireceğine inanılır. İnsanlar ve gruplar arasındaki karşılıklı etkileşimin kaçınılmazlığının altını çizen bu yaklaşım, antropolojik anlamda kültürlerin önceden tanımlanmış sınırlar içerisine hapsedilemeyeceğini bizlere hatırlatır. Kültürler, sürekli bir etkileşim ve alış-veriş sürecinde evrilirler.³⁵

³⁴ İbn Khaldun, 1969.

³⁵ Neumann, 2007; Boos-Nünning, 2007.

Pek çok ülkede azınlıklara ait olduğu düşünülen kültürleri kendi adacıklarında veya özel alanlarında sınırlayan çokkültürcü model ve pratikte asimilasyonist nitelikler taşıyan cumhuriyetçi model, azınlıkları daha azınlıklaştırırken azınlıkların kültürel, etnik ve dinsel unsurlara vurgu yapmalarına ve çoğunluk toplumu ile aralarında var olan sınırların derinleşmesine yol açmaktadır. Öte yandan, iki anlayış da en azından uygulama düzeyinde, çoğunlukların daima haklı olduğu ve kuralları, normları, doğruları belirleme hakkının sadece kendilerine ait olduğu varsayımından hareket etmelerine yol açması nedeniyle, azınlıkları anlamaya çalışmak, onlara empati ile yaklaşmak gibi bir beklentinin de ortadan kalkmasına neden olmuşlardır. Yaşanılan bu durum, azınlık gruplardaki bireylerin toplumsal ve siyasal katılımını engellemiştir.

Kültürlerarasılık yaklaşımının uygulamalarına özellikle yerel düzeyde ve eğitim alanında tanık olduğumuzu söyleyebiliriz. Sözelimi, çok sayıda Avrupa Birliği kentnin, özellikle daha kozmopolit olanların, çok farklı nitelikteki etno-kültürel ve dinsel kimliği olan gruplara ev sahipliği yaptığı ve bir anlamda süper çeşitliliğin (*super diversity*) görüldüğü mekânlar haline geldikleri bilinmektedir.³⁶ 2000'li yılların ortalarından bu yana kültürlerarasılık perspektifinin Avrupa Birliği tarafından savunulduğu ve yüceltildiği görülmektedir. Bu yaklaşımın yerel düzeyde çoğunluk toplumu ile göçmenlerin karşılıklı etkileşimleri yoluyla daha kolay bir kaynaşmayı beraberinde getirdiği görülmüştür. Sözelimi, Göçmenler için Yerel Entegrasyon Politika Yapıcısı Avrupa Kentler Ağı (CLIP, *The European Network of Cities for Local Integration Policy for Migrants*) yerel düzeyde kültürlerarası entegrasyon politikalarını şu şekilde tanımlamaktadır: “göçmenler ile yerli topluluklar arasındaki toplumsal etkileşimi, iletişimi ve karşılıklı anlama biçimleriyle birlikte kentsel alanda yaşayan farklı etnik-dini grupların arasında iletişim köprüleri kuran ve bu yönde yerel yönetimlerin ve örgütlerin belirli politikalar, programlar ve etkinlikler gerçekleştirmesini hedefleyen politikalar bütünüdür”.³⁷ Etnik ve dinsel farklılıklar içeren göçmen gruplarına ilişkin birtakım kültürlerarası politikaların Lizbon örneğinde başarıyla uygulandığı görülmektedir. Kentte bu amaçlarla kurulan bir kütüphane, sergi alanı ve multimedya

³⁶ Wood, 2009; Vertovec, 2007.

³⁷ CLIP, 2010a.



alanı mevcuttur. Yine Zürih kentinde de özellikle Müslüman gruplarla kültürlerarası etkileşim konusunda yerel yönetim düzeyinde benzeri çabaların ve farkındalığın olduğu söylenebilir.

Bu ve benzeri örneklerle diğer Avrupa kentlerinde de rastlanmaktadır.³⁸ İsveç'in son yıllarda giderek kozmopolit bir nitelik kazanan kenti olan Malmö'de bulunan Merkez Kent Kütüphanesi, "Yaşam Kütüphanesi" adlı bir proje geliştirmek suretiyle göçmenlerin çoğunluk toplumu üyelerinin olduğu kuruluşlarda düzenlenen etkinliklere aktif katılımlarını özendirmeye çalışmıştır. Bu proje çerçevesinde her hafta bir göçmen, kütüphanede bulunan insanlara kırk beş dakika süreyle kendi hayat deneyimlerini gönüllülük temelinde aktarma imkânı bulmaktadır. Bu yolla, yerli vatandaşların göçmenlerin hayatlarına ve tecrübelerine daha iyi bir şekilde vakıf olmaları ve onlara ilişkin empati duyguları geliştirmeleri sağlanmaktadır. Almanya'nın Kuzey Ren Westfalya Eyaletinde bulunan Arnsberg kentinde yerel yönetim bir STK'yi görevlendirmek suretiyle farklı etno-kültürel grupların katılımıyla uluslararası nitelikli mutfak akşamları düzenlenmesini sağlamaktadır. Burada da yine özendirilen anlatının kültürel etkileşimi sağlayan kültürlerarası yaklaşım olduğu görülmektedir. Benzer şekilde Atina Kültürlerarası Göçmen Hizmetleri Merkezi, göçmen kökenli çocukların yerli izci çocuklarla birlikte izci kamplarına katılmasını özendirmeye çalışmaktadır.³⁹ Tüm bu örneklerin yanı sıra, yine çok sayıda Avrupa kentinin, farklılıkların iç içe geçtiği birtakım kültürlerarası festivaller yaptığı da bilinmektedir. Sözgelimi Lüksemburg kenti, 26 yılı aşkın bir süredir "Göçler Festivali"ni (*Festival des migrations*) düzenlemektedir. Çokkültürlülük festivali olarak başlayan bu festivalin son yıllarda daha kültürlerarası bir karakter kazandığı görülmektedir. Festival sırasında gruplar arası etkileşimin diğer kültürler, mutfaklar, etno-kültürel örgütler ve yaşam biçimleri hakkında bilgiler sunmak yoluyla artırılması planlanmaktadır.⁴⁰

Bu tür kültürlerarası politikalar ve etkinlikler Avrupa dışında başka ülkelerde de hayata geçirilmektedir. Kanada, kültürlerarasılık politikalarının yerel ve ulusal düzeyde resmi olarak kabul edildiği ülkelerin başında

38 CLIP, 2010b.

39 CLIP, 2010c.

40 CLIP, 2010c.

gelmektedir. 2014 yılında Inter-Action etkinlikleri çerçevesinde Kanada hükümeti etno-kültürel ve inanç gruplarının gruplar arası etkileşimi artıracak, toplumsal ve siyasal belleği ve aidiyet hissini besleyecek ve nihayetinde demokratik değerleri yüceltecek projeleri fonlayacağını duyurmuştur.⁴¹ Kanada'dan başka örnekler vermek gerekirse, sözgelimi, *Passages Canada* Programı, özellikle ülkeye yeni gelen göçmenlerin kendi bireysel deneyimlerini yerli topluluklarla paylaşmalarını istemektedir. Bu tür etkinliklerde özellikle göç deneyimini yaşamış bireylerin kimlik, kültürel miras ve göç konusundaki deneyimlerinin yerleşik topluluklara aktarılması suretiyle göçmen yanlısı bir kamuoyu oluşturulmaya devam edilmesi arzu edilmektedir. Öte yandan, Quebec kentinde 2011 ve 2014 yılları arasında uygulanan *Engage-toil* adlı proje çerçevesinde 25.000 kadar ortaokul öğrencisine önyargı, ayrımcılık ve hoşgörüsüzlük konularında farkındalık kazandırılması planlanmıştır. Tüm bu örneklerin yanı sıra, Kanada'da bulunan metropol kentlerin kültürlerarası etkileşimleri destekleyecek nitelikteki projeleri fonladıkları bilinmektedir.

Kültürlerarasılık politikalarının en etkin şekilde uygulanabildiği alanların başında eğitim sektörü gelmektedir. Göçmen çocukların gündelik hayatlarındaki ihtiyaçlarına en etkili karşılığı veren politika türünün kültürlerarasılık politikaları olduğu görülmektedir. Bugün itibarıyla pek çok AB ülkesinin bu tür kültürlerarası bir eğitim politikası uygulamaktan uzak olduğu bilinmektedir.⁴² Ancak Avusturalya, Belçika, Kanada, Yeni Zelanda, Norveç, İsveç ve Birleşik Krallık eğitim politikalarını ve ulusal müfredatlarında kültürlerarasılık yaklaşımını benimsemektedirler. Böylelikle, tüm öğrencilerin hem kültürel farklılıklara saygı duyacağı hem de farklılıklarıyla birlikte benzerliklerini keşfedebilecekleri bir vatandaşlık eğitiminden geçmeleri arzu edilmektedir. Bu bağlamda bir örnek vermek gerekirse, Portekiz Milli Eğitim Bakanlığı, Vatandaşlık Eğitimi müfredatına göçmen çocukların kültürel arka planlarına ilişkin bilimsel materyallerin de eklenmesini sağlamıştır.⁴³ Bu tür ülkelerde okul öncesi eğitim ve temel eğitim müfredatlarında çocukların diğer kültürleri öğrenebilmesini amaçlayan bilgilerin ve konuların eklendiği görülmektedir. Norveç Hükümeti ise, öğretmenlerin çokkültürlü ortamlarda nasıl

41 Kanada Hükümeti, 2020.

42 Sacramento, 2015.

43 MIPEX, 2015.



eğitim vereceklerine ilişkin meslek içi eğitim programları düzenlerken öğretmenlerin sınıf içerisinde kültürlerarası yaklaşımları benimsemesi konusunda farkındalık çalışmaları yapmaktadır. Norveç Hükümeti bu amaçla 2013 yılında uygulamaya koyduğu beş yıllık bir proje çerçevesinde öğretmenlerin ve yuva eğitimcilerinin kültürlerarası perspektifi nasıl kazanacaklarına ilişkin bir çalışma sürdürmektedir.⁴⁴ Bu program bünyesinde kültürlerarası pedagoji, çokdillilik, ikinci dil eğitimi gibi konularda, öğretmenlere hizmet içi eğitimler verilmektedir. Bu beş yıl içinde ülke genelinde 600 okulda beş yıl süreyle yapılacak eğitimlerde her yıl için 30 milyon Norveç kronu harcanmaktadır.

Yerel Yönetimler, Birlikte Yaşam ve Belediye Kanunu

Farklı toplumsal grupların, yerli ve göçmen bireylerin barış ve uyum içinde birlikte yaşamalarını mümkün kılacak politikaları ve pratikleri geliştirme konusunda yerel yönetimlere büyük bir görev ve sorumluluk düşmektedir. Göç ve uyum yönetişim süreçlerinde son on yılda yerel aktörlerin uluslararası ve ulusal aktörlere kıyasla giderek daha fazla rol oynadıkları bilinmektedir.⁴⁵ Gerek 2016 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları gerekse ulus-devletlerin giderek kitleselleşen göç süreçlerini yönetmekte zorlanmaya başlamaları ile, göç ve uyum süreçlerinin yerel düzeyde öncelikli olarak ele alınması gerekli hale gelmiştir. Göç araştırmaları literatüründe de yerel yönetimlerin göçmenlerle yerli toplulukların birlikte yaşamalarını sağlama konusunda giderek ön plana çıktıkları konusu fazlasıyla yer almaya başlamıştır.⁴⁶ Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları doğrultusunda yerel yönetimlerin Türkiye’de göçmenlerin toplumsal hayata katılımı, kabulü ve yerli topluluklarla birlikte yaşam sürmeleri gibi konularda daha etkin bir rol oynamaya başlaması, 18 Mart 2016 tarihinde yürürlüğe giren Avrupa Birliği-Türkiye Mülteci Mutabakatı’yla birlikte de derinlik kazanmıştır.⁴⁷

44 A.g.c.

45 Scholten ve Penninx, 2016.

46 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Scholten ve Penninx, 2016.

47 AB-Türkiye Mülteci Mutabakatı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.

https://www.ab.gov.tr/files/AB_Iliskileri/18_mart_2016_turkiye_ab_zirvesi_bildirisi_.pdf Erişim tarihi 3 Eylül 2020.

Kitlesel göç süreçlerinin yönetim süreçlerinde yerel olanın önemi pek çok uzman ve yetkili tarafından vurgulanmaktadır. Hiç şüphesiz, bireyin yaşadığı ortam, göç ve birlikte yaşam sürecinde merkezi bir fonksiyona sahiptir. Bu ortam, bireysel yaşantının odak noktasını oluşturur ve göçmenler ile yerli halkın etkileşime girdiği noktadır. Bu nedenle toplumsal kaynaşma, bütünleşme, sosyal katılım ve birlikte yaşam imkânları açısından kişinin yaşam koşulları, yaşadığı alanın tasarımı ve gerek kamusal gerekse de özel altyapı unsurları, uyum süreçleri açısından bakıldığında büyük bir önem arz eder. Her ne kadar, birlikte yaşam süreçlerinde yerel, ulusal ve uluslararası devlet, sivil toplum ve göçmenlerin kendileri gibi aktörlerin birlikte eşgüdüm içerisinde hareketinin önemli olduğu gerçeğinin altı çizilse de yerel aktörlerin ve yerel yönetimlerin bu süreçte en belirleyici unsurlar olduğunu vurgulamak faydalı olacaktır. Belediye Kanunu içerisinde yer alan “hemşehrilik hukuku” ilkesiyle de zaten kentlerde yaşayan her türlü insanın gündelik ihtiyaçlarının karşılanması ve birlikte yaşam hukukunun geliştirilmesi konusunda, aşağıdaki Kanun maddesinde de görüldüğü üzere zaten belediyeler görevlendirilmiştir:

Madde 13: Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur. Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır. Belediye sınırları içinde oturan, bulunan veya ilişkili olan her şahıs, belediyenin kanunlara dayanan kararlarına, emirlerine ve duyurularına uymakla ve belediye vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarını ödemekle yükümlüdür.⁴⁸

48 5393 sayılı ve 3 Temmuz 2005 tarihli Belediye Kanunu metni için bkz. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5393&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> Erişim tarihi 3 Eylül 2020.



Bu maddede görüldüğü üzere hemşehrlik hukuku, bir yandan kültürel anlamda hemşehrilerin karşılıklı etkileşimini özendirmek ve desteklemek için belediyelere bir sorumluluk verirken, öte yandan vatandaş olsun olmasın belediye sınırları içinde yaşayan bütün hemşehrilere haklar ve ödevler vermektedir. Belediye Kanunu'nda yer alan bu hemşehrlik hukukunun çizdiği hak ve ödev temelli çerçevenin, göçmenlerin yerli topluluklarla karşılıklı uyumu ve birlikte yaşam pratiğinin geliştirilmesi anlamında sağladığı söylemsel ve pratik çerçevenin yerel ve ulusal düzeyde sık sık yinelenmesi ve kamuoyuna aktarılması oldukça önemlidir.

Ancak 5393 sayılı Belediye Kanunu, her ne kadar, 13'üncü madde ile belediye sınırları içinde yaşayan herkese eşit hizmet sunulması ilkesini benimsemiş olsa da bazı tutarsızlıkları da içinde taşıdığı görülmektedir. Sözgelimi, 14'üncü maddede yer alan "Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda engelli, yaşlı, düşkün ve dar gelirliilerin durumuna uygun yöntemler uygulanır" ifadesinde vatandaşlar ile vatandaş olmayanlar arasında üstü örtük bir ayrıma gidildiği de dikkatimizden kaçmamalıdır. Bu çerçevede kanunun maddeleri arasında bir çelişki olduğu hususunun altını çizmekte fayda olacaktır. Görüldüğü üzere, 13'üncü maddede yer alan hemşehrlik ilkesi, birlikte yaşam konusunda belediyelerin elini güçlendirirken, 14'üncü maddede yer alan vatandaş olanlar ile olmayanlar arasındaki ayrım birlikte yaşam pratiğinin geliştirilmesi konusunda yerel yönetimlerin faaliyetlerini ve hizmetlerini sınırlandırabilecek bir etki yaratmaktadır.

Hizmetlerin eşit şekilde dağılımı anlamında, belediyelerin bu hizmetleri, yeknesak bir düzlemde ilgili göçmenlere eriştirebilmesi önem arz eder. Dolayısıyla sağlanan hizmetlerin içeriğinin ve bu bağlamdaki bilgilendirmenin doğruluğunun, güvenilirliğinin ve yeknesak bir uyum politikasına hizmet edecek etkinlikte olup olmadığının belirlenmesi gerekmektedir. Bu ise söz konusu hizmetlerin sınırlarının, kapsamının hukukî bir düzenleme ile şekillendirilmesi sayesinde mümkün olabilecek; anılan hususlardaki denetlemenin de yine bu düzenleme ekseninde hayata geçirilmesi ile sağlanabilecektir. Ayrıca belediye kaynaklarının her belediye için farklılık arz etmesi, belediyelerin sosyal uyum ve birlikte yaşam pratiği kapsamında sağladıkları hizmetlerin kalitesini de etkileyebilece-

ğinden, belediye bütçelerine bu konuda, belediyelerin hizmet alanındaki göçmen potansiyeli ve ihtiyaçları doğrultusunda katkı yapılması da üzerinde durulabilecek bir husus olarak ortaya çıkmaktadır.⁴⁹

Belediyelerin göçmenlere yönelik görevleriyle orantılı bütçe imkânlarına da sahip olması için uzun zamandır tartışılan birtakım yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesi gerekmektedir. Belediyelere ve yardım dağıtan kamu kuruluşlarına sağlanan hazine ödenekleri, illerde yaşayan göçmen nüfusuna bakılmaksızın o illerde yaşayan vatandaş sayısına göre belirlendiği için, özellikle son yıllarda geçici koruma altında yaşayan göçmenlerin yoğun olarak yaşadığı yerlerde kaynaklar yetersiz kalmaktadır. Diğer yandan, Acil Sosyal Güvenlik Ağı / Suriyelilerin Sosyal Uyum Yardımları (SUY - ESSN)⁵⁰ programı çerçevesinde Avrupa Birliği tarafından sağlanan finansal yardımın giderek bağımlı ve edilgen bir göçmen grubu yarattığı şeklinde tartışmalar da giderek alevlenmektedir. Bu nedenle, göçmenlerin toplumsal hayata katılımını, aktif özneler haline gelmelerini ve özellikle de iş piyasalarına kayıtlı olarak katılımlarını sağlayabilmek için Çalışma, Aile ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından 2018 yılında Suriyelilerin Sosyal Uyum Yardımlarından Çıkış Strateji Belgesi adında bir çalışma gerçekleştirilmiştir.⁵¹ Ancak bu strateji hazırlığının ardından yaşanan COVID-19 pandemisinin yarattığı işsizlik sorunu nedeniyle söz konusu stratejinin hayata geçirilmesi henüz mümkün olmamıştır. Pandemi koşullarının da derinleştirdiği ekonomik kriz hiç şüphe yok ki, hem yerli hem de göçmen toplulukları fazlasıyla etkilemiştir. Bu nedenle, yerli ve göçmen topluluklar arasında birtakım gerilimlerin ortaya çıkmasının mümkün olabileceği varsayımından hareketle yerel yönetimlerin bu tür gerilimleri derinleşmeden önleyebilmek için birlikte yaşam pratiklerini hayata geçirecek nitelikteki proje, faaliyet ve hizmetlere öncelik vermeleri beklenmelidir.

49 Yerel yönetimlerin Suriyelilerin ve diğer göçmen gruplarının toplumsal kabulü ve uyumu konusunda yapabilecekleri önemli katkılar konusunda ayrıntılı bir tartışma için bkz. Genç, 2018.

50 Acil Sosyal Güvenlik Ağı (ESSN) hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.essncard.com/tr/> Erişim tarihi 28 Ekim 2020.

51 Bkz. <https://www.ailevecalisma.gov.tr/uigm/duyurular/04042019-nolu-duyuru/> Erişim tarihi 12 Kasım 2020.



Çalışmanın Kapsamı

Bu çalışma kapsamında sırasıyla Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Konya Büyükşehir Belediyesi, Konak Belediyesi, Mezitli Belediyesi, Seyhan Belediyesi ve Şişli Belediyesi tarafından Suriyeli hemşehrilerinin birlikte yaşam pratiğini sağlamak amacıyla sunulan belediye hizmetleri arasında proje paydaşlarımız tarafından öne çıkarılan başarı hikâyeleri betimlenecektir. Her bir belediye için yapılan çalışma, söz konusu belediyenin göç ve göçmenlere ilişkin tecrübe ettiği tarihsel birikim ve bu birikimden yola çıkarak Suriyelilerin toplumsal kabulüne ve sosyal uyuma katkıda bulunabilecek belediye hizmetlerine ilişkin bir değerlendirme ile başlamaktadır. Bu değerlendirmeyi takiben söz konusu belediye sınırları içerisinde geçici koruma altındaki Suriyelilerin demografik yapısına ilişkin birtakım bilgiler aktarılmaktadır. Suriyelilere ilişkin demografik bilgilendirmenin ardından belediyelerin Suriyeli göçünü yönetebilmek için sundukları belediye hizmetleri hakkında genel bir değerlendirme yer almaktadır. Son olarak, her bir belediye tarafından görevlendirilen paydaşlarımızca hikâyeleştirme yöntemi kullanılmak suretiyle yazılan ve paylaşılan hikâyelerden yapılacak alıntılar ile, belediyelerin ön plana çıkarmak suretiyle Türkiye'ye ve dünyaya duyurulmasını istedikleri birlikte yaşam uygulamalarına, faaliyetlerine ve hizmetlerine vurgu yapılmaktadır.

Kitapta yer alan altı belediyenin tamamı Suriyelilere yönelik sundukları belediye hizmetlerini ve bu hizmetler içerisinde öne çıkardıkları başarı hikâyelerini anlatırken Belediye Kanunu'nun 13'üncü maddesinde yer alan hemşehrilik hukukuna gönderme yapmaktadırlar. Hemşehrilik hukuku, belediye sınırları içerisinde yaşayan sakinlere Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olup olmadıklarına bakmaksızın eşit hizmet sunulması ilkesinin altını çizer. Görünen o ki, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, *çokdilli belediyecilik* faaliyetlerini bir başarı hikâyesi olarak anlatmayı tercih ederken, Konya Büyükşehir Belediyesi, geçmişten gelen deneyimlerini devam ettirerek uyguladığı sosyal belediyecilik anlayışını ön plana çıkarmayı tercih etmiştir. Diğer yandan ilçe belediyelerine bakıldığında, Konak Belediyesi, uyguladığı kültürlerarası uyum anlayışını ön plana çıkarırken, Mezitli Belediyesi kültürlerarası belediyecilik anlayışı, Seyhan Belediyesi eşitlikçi anlayış ve son olarak Şişli Belediyesi ise sosyal projeleri ile anılmak istemiştir.

Belediyelerimizin Suriyelilerin son on yıla damgasını vuran kitlesel göç süreçleri içerisinde ürettikleri belediye hizmetleri bağlamında hikâyeleştirme yönteminin kendilerine sağladığı olanaklar içinde ön plana çıkardıkları başarı hikâyeleri birbirinden farklı olsa da birlikte yaşam ve toplumsal kabule ilişkin sergiledikleri yaklaşım ve uygulamaların tamamında belirgin bir ortak özellik dikkat çekmektedir. Bu ortak özellik, belediyelerin hibe ve fonların yanı sıra kendi öz kaynaklarını da etkili şekilde kullanmak suretiyle göçmenlerle yerel toplulukların bir arada yaşamalarına olanak tanıyan hizmetler, faaliyetler ve projeler üretmiş olmalarıdır. Bu tür hizmetleri üretirken, katılımcı belediyecilik anlayışını benimsemişler ve kamu, özel, uluslararası, sivil toplum ve göçmenlerle başarılı işbirliği süreçlerini hayata geçirmişlerdir. Birlikte yaşam pratiğini hayata geçirmek amacıyla belediyelerimizin gerçekleştirdiği faaliyetlerde, projelerde ve hizmetlerde sergiledikleri katılımcı yönetime benzer bir yaklaşımın paydaşlarımızca bu kitabın hazırlığı sürecinde de tecrübe edildiğini rahatlıkla söyleyebiliriz.



KAHRAMANMARAŞ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ: ÇOKDİLLİ BELEDİYECİLİK FAALİYETLERİ

Kahramanmaraş Göç Tarihi

Anadolu'nun pek çok kenti gibi Kahramanmaraş da tarih öncesi dönemlerden günümüze kadar uzun bir geçmişe sahip bulunmaktadır. Paleolitik çağlara kadar uzanan kentin tarihinde ilk yerleşik hayatın M.Ö. 2000 ve 1200 yılları arasında Hititler döneminde tecrübe edildiği saptanmıştır. M.Ö. 1000'li yılların sonlarına doğru yıkılan Hitit İmparatorluğu, Geç Hitit Krallıkları şeklinde tekrar ortaya çıkmıştır. Bu krallıklardan Maraş bölgesindeki siyasi yapının adı Gurgum şeklinde tarihe geçmiştir. Asur Krallığı'na ait yıllıklardan ulaşılan bu bilgilerde Gurgum Krallığının merkezi olarak "Markas" veya "Markasi" ismi yer almaktadır. Şehirde daha sonra Asurlar egemenliği ele geçirmişlerdir. Maraş bu dönemde ticaret yollarının geçiş bölgesinde yer alması nedeni ile Asurlar için ayrı bir önem arz etmiştir.⁵² Şehir daha sonraki yüzyıllarda sırasıyla Medler, Pers İmparatorluğu, Makedonya İmparatorluğu, Roma İmparatorluğu ve Bizans İmparatorluğu tarafından kontrol edilmiştir. M.S. 7. yüzyılda Araplar tarafından ele geçirilen şehir Müslümanlaştırılmış, daha sonraki yüzyıllarda şehir Müslüman Araplar ile Hristiyan Bizanslar arasında zaman zaman el değiştirmiştir.

Maraş, M.S. 11. yüzyılda Selçuklu Devleti tarafından fethedilmiştir. Şehir, XII. yüzyılın sonuna kadar Selçuklu, Bizans, Haçlı ve Danişmentli Beyliği arasında sık sık el değiştirmiş ve bu nedenle sürekli istilalara maruz kalmıştır. Uzun bir süre Haçlı hâkimiyetinin yaşandığı şehirde daha sonra İlhanlılar ve Memlûklular hüküm sürmüş, ardından şehir 1337–1522 yılları arasında uzun bir süre Dulkadiroğulları'nın egemenliğinde kalmıştır. Kent, 1515 yılında Yavuz Sultan Selim tarafından Osmanlı topraklarına katılmış ve 1531 yılında Osmanlı Devleti'ne bağlı bir eyalet haline getirilmiştir.⁵³ Osmanlı Dönemi ile "Dulkadir Eyaleti" olarak

⁵² Kahramanmaraş ilinin tarihi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://kahramanmaras.bel.tr/kesfedin/kahramanmarasin-tarihi> Erişim tarihi 5 Eylül 2020.

⁵³ A.g.e.

anılan şehrin adı 1831 yılında “Maraş” olarak değiştirilmiştir. Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra İngiltere ve ardından Fransa’nın kontrolüne geçen Maraş, daha sonra bağımsızlığını kazanarak Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş sürecinde önemli bir rol oynamıştır.

Tarihinden de anlaşılacağı üzere Maraş, yüzlerce yıl farklı etno-kültürel kökenlerden toplulukların etkisi altında kalmış, göç yolları üzerinde olduğu için pek çok farklı insan topluluğunun yerleştiği veya transit olarak geçtiği bir şehir olmuştur. Roma İmparatorluğu döneminde önemli bir yerleşim birimi olan Germanicia Antik Kenti,⁵⁴ Selçuklu ve Osmanlı mimarisinden izler taşıyan, Dulkadiroğlu Beyliği’nin yüzlerce yıl başkentliğini yapan Maraş, geçmişten bugüne göç ve insan hareketliliğiyle dikkati çeken illerden biri olagelmıştır. Kahramanmaraş, 19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren özellikle Kuzey Kafkasya’dan göç eden Müslüman Çerkeslerin ve Çeçenlerin yoğun olarak yerleştirildiği kentlerden biri olmuştur.⁵⁵

Kahramanmaraş’ta Suriyeli Göçmenler: Demografik Veriler

Kahramanmaraş, gerek Suriye’ye olan yakınlığı, gerek farklı bölgeler arasında köprü vazifesi görmesi gerekse sanayi, tarım, inşaat gibi ekonomik faaliyetlerde ülkenin gelişmekte olan illerinden biri olması nedeniyle yaklaşık 100 bin kadar Suriyeli için cazibe merkezi olmuştur.⁵⁶ Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre şehrin 2019 yılı toplam nüfusu 1.145.000 iken bu nüfusun yaklaşık %8’ini Suriyeli göçmenler oluşturmaktaydı. 2019 yılı verilerine göre, genel bütçeden belediyelere aktarılan paydan yola çıkarak yapılan hesaplamada Kahramanmaraş ilinde kişi başına gelirin ortalama 81 TL olduğu saptanmıştır. Büyükşehir Belediyesi yetkililerince ifade edildiğine göre, Suriyeli nüfus da göz önünde bulundurularak yapılan hesaplamalarda şehrin yaklaşık olarak 7,5 milyon TL ilave kaynağa ihtiyacı olduğu tespit edilmiştir.

54 Tarihi M.S. 300 yıllarına kadar uzanan Germanicia Antik Kenti hakkında bkz. <https://kahramanmaras.bel.tr/kesfedin/germanicia-antik-kenti> Erişim tarihi 6 Eylül 2020.

55 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Kaya, 2011.

56 6 Ağustos 2020 GİGM verilerine göre Kahramanmaraş’ta geçici koruma altından bulunan Suriyelilerin sayısı 92.012 kişidir. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim tarihi 5 Eylül 2020.



Türkiye'deki diğer iller ile karşılaştırıldığında Kahramanmaraş'ta ikamet eden Suriyelilerin yerli nüfusa oranı oldukça yüksektir. 2019 yılı sonu itibarı ile ele alındığında Türkiye ortalamasında Suriyelilerin bulundukları illerdeki yerli nüfusa oranı %4,47 olarak hesaplanmaktadır.⁵⁷ Suriyelilerin yaşadıkları kentlerin yerli nüfusa oranları karşılaştırıldığında 12 ilin Türkiye ortalaması üzerinde kaldığı görülmektedir. Bunlardan biri de Kahramanmaraş ilidir. Nüfusa oranla yoğunluk bakımından sıralama Kilis (%81,73), Hatay (%27,39), Gaziantep (%22,29), Şanlıurfa (%21,11), Mersin (%11,29), Adana (%10,82), Mardin (%10,61), Osmaniye (%9,53), Kahramanmaraş (%8,12), Bursa (%5,91), Kayseri (%5,80) ve Konya (%4,98) şeklindedir.

Şehirde bulunan Suriyelilerin bir bölümü 2016 yılında 25 bin kişilik barınma kapasitesiyle kurulan konteyner kentte ikamet etmekteyken, geriye kalan büyük çoğunluk şehir merkezinde ve diğer ilçelerde ikamet etmektedir. Daha önce Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nca (AFAD) tarafından Eylül 2012'de Merkez Dulkadiroğlu ilçesindeki Küçük Sanayi Sitesi'nin genişletme sahasına kurulan çadır kent, sanayi sitesinin mevcut araziyi kullanma ihtiyacının doğması üzerine 2016 yılında Sivricehöyük Mahallesi'nde yapılan konteyner kente taşınmıştır. Aynı yıl Ekim ayında 374 bin metrekare alan üzerine kurulu, yaklaşık 25 bin kişi kapasiteli konteyner kentte, 5 bin 8 konteyner bulunmaktadır. 16 derslikli Halk Eğitimi Merkezi ve 24 derslikli 4 okulun da hizmet verdiği konteyner kentte, cami, taziye yerleri, market, 2 rehabilitasyon merkezi, 8 çocuk oyun alanı, 4 futbol, 4 de basketbol sahası yer almaktadır.⁵⁸ 1 Eylül 2020 itibarı ile konteyner kentte ikamet eden Suriyeli sayısının 14 bin olduğu, Büyükşehir Belediyesi yetkililerince ifade edilmiştir.

Kahramanmaraş ilinde yaşayan Suriyeliler arasında üniversite eğitimi alan çok sayıda öğrenci mevcuttur. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi'nin Haziran 2019 verilerine göre üniversitede toplam 2.255 yabancı uyruklu öğrenci eğitim görürken bunun 1.406'sı Suriye vatan-

57 Erdoğan, 2020, s. 27.

58 Konteyner kent hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.haberturk.com/gundem/haber/1337364-kahramanmarasta-suriyeliler-icin-25-bin-kisilik-konteyner-kent-aciliyor> Erişim tarihi 5 Eylül 2020.

daşıdır. 1.406 kişinin 808'i erkek, 598'i kız öğrencidir. 409 öğrenci ön lisans, 962 öğrenci lisans, 18 yüksek lisans ve 17 öğrenci doktora eğitimi görmektedir.⁵⁹ Öte yandan, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi ile ortak çalışmalar yürüten sivil toplum kuruluşları tarafından da çeşitli proje ve fonlar kapsamında Suriyelilerin hayatını kolaylaştıracak nitelikte birtakım aynı yardımlarda bulunmaktadır.

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, kentte yaşayan Suriyelilerin ihtiyaçlarını ve geleceğe ilişkin görüşlerini anlayabilmek için 2019 yılında Suriyelilere yönelik temsili nitelikli bir anket çalışması gerçekleştirmiştir. Bu çalışma, şehirde yaşayan Suriyelileri daha iyi anlayabilmek, mevcut durumlarını analiz edebilmek ve sunulacak olan hizmetler için yön gösterici olması amacıyla il merkezinde Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerde gerçekleştirilmiştir. Suriyeli kadın anketörler ile gerçekleştirilen anket çalışması, evlere tek tek gidilerek yüz yüze gerçekleştirilmiştir. 500 katılımcı ile gerçekleştirilen ankette, katılımcıların %56,6'sı kadın, %43,4'ü erkek olup, katılımcıların %85'inin 20 ile 55 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Ankette aileleri ilgilendiren içerikte sorular da yer almış olup, yaklaşık 2500 Suriyelinin analize dahil olması sağlanmıştır. Ayrıca anketin sağlıklı sonuçlar verebilmesi için Suriyeliler konusunda paydaş olan çeşitli kamu, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ile de yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiş ve konunun kendileri tarafından yansımaları incelenmiştir. Önemli bilimsel bulguların elde edildiği anket sonuçları kısaca aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Erkeklerin %57'si lise ve üniversite mezunu iken kadınların %65'i ilköğretim ve ortaokul mezunudur.
- Erkeklerin %62'si Türkçe biliyorken bu oran kadınlarda %47'ye düşmektedir.
- 4 ve daha fazla yıldır Kahramanmaraş'ta yaşayanların oranı %66'dır.
- Ankete katılanların %50'si uyum konusunda sorulan derecelendirme sorusuna verdikleri yanıtta orta ve düşük seviyede uyum sağlayabildiklerini ifade etmişler ve uyum konusunda zayıf olduklarına inandıklarını belirtmişlerdir.

59 Sütçü İmam Üniversitesi'nde eğitim gören Suriyeli öğrenciler hakkında bilgilendirme için bkz. <http://www.ksu.edu.tr/default.aspx?DIId=35722> Erişim tarihi 5 Eylül 2020.



- Suriyelilerin Kahramanmaraş'ta kalma isteği oranı erkeklerde %32 iken kadınlarda bu oran %43'tür.
- Ankete katılanların %28'i Suriye'deyken bir işte çalışırken bu oran şu an için %19'a düşmüştür. Katılımcılar, istihdam konusunda önemli bir sıkıntı ile karşılaştıklarını ifade etmişlerdir.
- Ankete katılanların %69'unun ailesi aylık ortalama 2000 TL'nin altında aylık gelire sahiptir.
- Görüşmeler sırasında gerek kira sözleşmeleri, gerek çalışma süreçleri, gerek günlük yaşam gerekse hukuki statüleri ile ilgili olarak yasal mevzuatı hiç bilmedikleri, bu konularda çözüme zor ulaştıkları bilgilerine de ulaşılmıştır.
- Suriyelilerin Kahramanmaraş şehrindeki işgücü içindeki yerlerini az çok sağlamlaştırdıkları ve işveren tarafından kabul edildikleri saptanmıştır. Esnafın işgücü olarak Suriyelileri tercih etmesindeki en önemli nedenler "çok çalışkan olmaları", "verilen her işi yapmaları", "düşük ücretle çalışmaları", "daha hızlı olmaları" ve "ihtiyaç duyulan alanlarda Türklerin çalışmak istememeleri nedeniyle Suriyeli işçilerin tercih edilmesi" şeklinde sıralanmıştır.
- Kahramanmaraş'ta esnafın yaklaşık %78'i Suriyeli çalışandan memnundur.
- Kahramanmaraş'ta ikamet eden Suriyelilerin %38,4'ünün kesin olarak ülkelerine geri dönmeyi düşünmedikleri tespit edilmiştir. Ankette "belki" cevabını verenlerin de bu gruba dahil edilmesi ile geri dönmeyeceğini ifade edenlerin oranının %70'lere yaklaştığı görülmüştür.

Anket sonuçlarını değerlendiren Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Suriyelilerin ülkelerindeki savaş sona erse bile ülkelerine geri dönme oranlarının oldukça düşük olacağı bulgusundan hareketle göçmenlerin kente uyumuna ve yerli topluluklarla birlikte yaşam pratiği geliştirme konusuna öncelik vermeyi kararlaştırmıştır. Başta şehirde yaşayan Suriyeliler olmak üzere, kırılganlığı yüksek diğer hemşehrilerin de yararlanabileceği bir rehabilitasyon merkezinin kurulması planlanmıştır. Bu merkezden hem Kahramanmaraş merkez ve ilçelerinde geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin hem de kentteki diğer dezavantajlı grupların faydalanması amaçlanmaktadır. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından hazırlanan çalışmanın projelendirilme süreci tamamlanmış olup, konuya ilişkin fizibilite raporu hazırlanmıştır. Yapılan planlamaya göre rehabilitasyon merkezinde Göçmen Sağlığı Birimi,

Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Birimi, Gençlik Birimi, Çocuk Birimi, Psikososyal Destek Birimi, Aile Okulu Birimi, Sosyal Uyum Birimi, İş ve Meslek Danışmanlığı Birimi, Hukuki Destek Birimi, Bilgisayar Dersliği, Mutfak-Yemekhane, Kreş, Beslenme Sağlığı Birimi ve Meslek ve Hobi Atölyesi yer alacaktır.

Kahramanmaraş'ta Suriyelilere Sunulan Belediye Hizmetleri

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından il sınırları içerisinde ikamet eden Suriyelilerin barınma, gıda, güvenlik, temizlik gibi insani ve temel ihtiyaçlarının karşılanması dışında, göçmenlerin sosyal ve kültürel alanlarda kamusal hayata katılım süreçlerini destekleyici birtakım faaliyetlerden söz etmek mümkündür. Aşağıda aktarılan faaliyetlerden de anlaşılacağı üzere, Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nce özellikle Suriyeli çocukların ve gençlerin toplumsal katılımına ilişkin bir hassasiyet geliştirilmiştir. Proje paydaşlarımız Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nin toplumsal katılım ve uyum konusunda geliştirdiği projeleri paylaşırken özellikle çocuklara yönelik olan çalışmaları ön planda tutmuşlar ve başarı hikâyesini de yine çocuklara yönelik çalışmalar içinden seçip paylaşmışlardır.

Suriyeli çocuklara tiyatro şenliği: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nin Çanakkale Zaferi'nin 100. Yıldönümü kutlama programı çerçevesince sahnelenen Çanakkale Destanı tiyatrosu Suriyeli çocuklar için sahnelenmiştir. Kültür Merkezi'nde günde üç kez sahnelenen Çanakkale Destanı isimli oyunu 1200 Suriyeli çocuk izleme fırsatı bulmuştur. Anadolu Jet Tiyatro Topluluğu'na sahnelenen oyunda iki tercüman hazır bulunarak konuşmaları çocuklar için Arapçaya çevirmişlerdir.⁶⁰

Suriyeli çocuklara yönelik müsamereler: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen birtakım etkinlikler ile 100'üncü Yıl Etkinlikleri kapsamında Suriyeli çocuklara Maraş tarihi anlatılmıştır. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nin 100'üncü Yıl Etkinlikleri kapsamında faaliyet gösteren İnteraktif Tır ile, Suriye'deki

60 Suriyeli çocuklara yönelik gerçekleştirilen tiyatro gösterilerinden biri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.marasyenigun.com/suriyeli-cocuklara-tiyatro-senligi/2681/> Erişim tarihi 5 Eylül 2020.



iç savaştan kaçarak Kahramanmaraş'a sığınan Suriyeli çocukların kaldığı barınma merkezine gidilerek burada gösteriler sergilenmiştir. Cumhurbaşkanı himayesinde gerçekleştirilen etkinlikler kapsamında 1920 yılında bağımsızlığını kazanan Kahramanmaraş'ın kısa tarihi destansı bir şekilde görsel öğeler de kullanılarak çocuklara anlatılmıştır.⁶¹ Bu etkinlik ile yaklaşık bin kadar Suriyeli çocuğa erişmek mümkün olmuştur.

Suriyeli gençlere yönelik gönüllülük eğitimi: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi İtfaiyesi bünyesinde faaliyet gösteren Arama Kurtarma Moral Destek (AKMOD) teşkilatı, gönüllülük esasına göre çalışan ve gönüllü sayısı 4 bini geçen bir oluşum olarak göze çarparken, yangın, sel, deprem gibi doğal afetlerde görev yapmaktadır. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi ve Türk Kızılayı Kahramanmaraş Toplum Merkezi tarafından imzalanan protokolle, ilde bulunan Suriyelilere ilkyardım, yangın ve arama-kurtarma eğitimleri verilmiştir.⁶² İmzalanan protokol gereği, Kahramanmaraş şehir merkezinde ve Barınma Merkezi olarak adlandırılan konteyner kentte bulunan Suriyeli gençler, Büyükşehir İtfaiyesi eğitmenleri tarafından teorik ve pratik eğitimlere tabi tutulmuşlardır. Eğitimler, İtfaiye hizmet binası ve Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi İtfaiye Eğitim Merkezi'nde gerçekleştirilmiştir. Eğitime katılan Suriyeli gönüllülerin ayrıca, spor, dağcılık, koordinasyon konularında da diğer AKMOD etkinliklerine katılacakları açıklanmıştır. Bu proje ile Suriyeli göçmenlerin, olası yangın, deprem, sel vb. durumlarda doğru ve bilinçli hareket etmeleri ve gerektiğinde müdahale ekiplerine destek vermeleri hedeflenmiştir.

Kahramanmaraş'ta Çokdilli Belediyecilik Faaliyetleri

Kahramanmaraş, geçmişten gelen tecrübesi, birikimi ve etno-kültürel açıdan sergilediği farklılıkların bir aradalığı gibi unsurların sağladığı kazanımlarla sosyal uyuma yönelik belediyecilik hizmetleri ve faaliyetleri konusunda kendi başarı hikâyesini, kendi imkânlarını kullanarak yazmaya çalışmaktadır. Özellikle çocukların ve gençlerin sosyal haya-

61 Çocuklara yönelik düzenlenen müsamerelere ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.haberturk.com/kahramanmaraş-haberleri/74986264-suriyeli-cocuklara-marasin-tarihi-anlatildi> Erişim tarihi 5 Eylül 2020.

62 Suriyeli gençlere verilen ilkyardım, yangın, arama-kurtarma ve gönüllülük eğitimleri konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.dirilishaber.com.tr/buyuksehirden-turkiyede-bir-ilk-suriyelilere-gonulluluk-egitimi-13089h.htm> Erişim tarihi 5 Eylül 2020.

ta katılımını mümkün kılacak projelere ve faaliyetlere öncelik veren Büyükşehir Belediyesi bir yandan kentin içinde yaşayan Suriyelilerin, diğer yandan da konteyner kentte yaşayan yaklaşık 14.000 Suriyelinin toplumsal katılımına katkıda bulunacak proje ve faaliyetler üretmeye çaba göstermektedir. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın bazılarının hayata geçirilmesi konusunda katkı sunmaktadır. Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam (Amaç 3), Nitelikli Eğitim (Amaç 4), Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar (Amaç 16) ve Amaçlar için Ortaklıklar (Amaç 17) şeklindeki amaçların gerçekleştirilmesi konusunda Belediye belli ölçülerde başarılı olmuştur. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı'nda çalışan ve RESLOG Projesi çerçevesinde bize destek veren Kübra Kırmacı'nın aşağıda yer alan anlatısından da görüleceği üzere Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Arapça hazırladığı materyaller ile öncelikli olarak Suriyeli çocukların sosyal hayata katılımını mümkün kılmaya çalışmaktadır. Bu yönüyle, proje ortağımız olan Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi bizden çokdilli belediyecilik faaliyetlerinin ön plana çıkarılmasını istemiştir.



Arapça Boyama ve Bilgilendirme Kitapçığı



Kahramanmaraş: Çokdilli Belediyecilik

Kübra Kırmacı | Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi,
Proje ve Finansman Şube Müdürlüğü

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi olarak Suriyelilerin toplumsal katılımına yönelik gerçekleştirdiğimiz ve en çok gurur duyduğumuz çalışmalar özellikle çocukların okullaşma oranını yukarı çekebilecek nitelikte olanlardır. 2017 yılında tasarladığımız “Kahramanmaraş’ı Tanıyalım - Boyayalım” başlıklı ve Arapça dilinde hazırladığımız Boyama Kitabı projesi bu çalışmaların başında geliyor. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanan ve basımı gerçekleştirilen bu kitapçıkta kent yaşamına ait bilgiler belli bir görsellik içerisinde sunuldu. Arapça olarak yayımlanan 5.000 adet kitapçık Suriyeli çocuklara dağıtıldı. Boyama kitabının içerisinde trafik kuralları, toplu yaşama dair kurallar ve kente ait bilgiler yer alıyor. Böylelikle Suriyeli çocukların eğlenirken öğrenmeleri sağlandı. Bu proje ile Suriyeli çocukların Kahramanmaraş’ın toplumsal hayatına katılma süreçlerinin desteklenmesini amaçladık.

Belediye olarak Suriyelilerin gündelik yaşamında Türkçe dil bilgisinin toplumsal katılım açısından ne kadar önemli olduğunun farkındayız. Bu nedenle çocukların dil öğrenme becerilerini geliştirmeye çalışırken aynı zamanda anadillerinde bilgiye erişimleri konusunda da çaba sarfediyoruz. Bilindiği üzere, anadilini iyi bilmeyen çocukların yeni bir dili öğrenmeleri çok da kolay olmuyor. Bu nedenle, çocuklarla olan etkileşimimizde sadece Türkçede değil, aynı zamanda onların anadilleri olan Arapçada da yayınlar, faaliyetler yapmaya ve tercüme konusunda imkânlarımızı her zaman zorlamaya çalışıyoruz.

Dil konusundaki çalışmalarımız sadece çocuklarla sınırlı değil. Yetişkinlere Türkçe dil öğretimi konusunda da iddialı çalışmalarımız var. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından Suriyelilere sunulan Türkçe Dil Kursları yine Belediye olarak gurur duyduğumuz ve kendi imkânlarımızla hayata geçirdiğimiz projelerden biridir.⁶³

Dış İlişkiler Daire Başkanlığı adına zaman zaman gerçekleştirdiğimiz ev ziyaretleri sırasında tanıdığımız Reyryan ve Meyyaz adlı kız kardeşlerin öyküsünü burada kısaca paylaşmak istiyoruz. Aslen Halepliler. Reyryan 10 yaşında, Meyyaz ise 16 yaşında, gülen yüzleriyle etrafa ışık saçan kız çocukları. Kahramanmaraş'a geldiklerinde Reyryan üç yaşında, Meyyaz ise dokuz yaşındaymış. Babalarını Halep'teki savaşta kaybettikten sonra anneleriyle birlikte geldikleri Kahramanmaraş'ta yedi yıldır yaşıyorlar. Geniş ailenin diğer fertleriyle birlikte kalabalık bir şekilde tek bir evde yaşamlarını sürdürüyorlar.

Her ikisi de anadilleri kadar iyi Türkçe konuşuyor. Ama ana dilleri olan Arapçayı da biliyorlar, unutmamışlar. Evde anneleriyle Arapça konuşuyorlar. Okul eğitimi sırasında Türkçeyi iki yılda öğrenmişler. Anneleri ise belediyemizin düzenlediği Türkçe kurslarına katılarak dilimizi öğrenmiş. Belediyemizin "Hepimiz Güvendeyiz" projesi kapsamında yayımladığı, salgına karşı mücadele sürecinde etkili kuralları anlatan hem Türkçe hem Arapça videoları izlemişler. Maske takmayı oradan öğrendik, çok eğlenceli bir çizgi film, diyorlar. Dağıttığımız renkli maske-leri dışarı çıkarken severek taktıklarını söylüyorlar.

Belediyemizin sağladığı iki dilli kitaplar, animasyonlar ve videoların da katkısıyla hem Türkçeyi hem de hayatı kolaylaştıran birtakım bilgileri öğrenmeye devam ettiklerini söylüyorlar. Şeh-

63 Bu proje hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.marasmedyamerkezi.com/egitim/buyuksehirden-suriyelilere-yardim-h20200.html> erişim tarihi 6 Eylül 2020.



rimize tam bir aidiyet duygusuyla bağlı olmaları, dışlanmışlık hissini hissetmiyor olmaları bizleri oldukça sevindiren bir konu. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi olarak gereken her alanda göçmen ve mülteci çocukları desteklemeye devam ediyoruz.

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı Mesleki Eğitim Şube Müdürlüğü bünyesinde hizmet veren Meslek Edindirme ve Sanat Eğitimi Kursları (KAMEK) tarafından halk arasında konteyner kent olarak bilinen Geçici Barınma Merkezi'nde Suriyelilere yönelik Türkçe Dil Kursları düzenliyoruz.

Kahramanmaraş Geçici Barınma Merkezi'nde hafta içi 4 ve hafta sonu da 4 olmak üzere toplam 8 grupta Türkçe dil kursu eğitimleri gerçekleştiriyoruz. 3 kadın ve 5 erkek sınıfı olmak üzere devam edilen Türkçe dil kursunun yanı sıra, meslek edindirmeye yönelik başka kurslar da düzenliyoruz. Takı Tasarım Kursu, Stilistik-Konfeksiyon Kursu ve Resim Kursu başlıca kurslarımız arasında sıralanabilir. Özel İdare Kurs Merkezi'nde de hafta sonu 2 sınıfta yine Suriyelilere yönelik Türkçe Kursu düzenleniyor. Bu kurslara şimdiye kadar yaklaşık 400 Suriyeli kursiyer katıldı.

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi olarak ayrıca Covid-19'la mücadele bağlamında GIZ tarafından fonlanan “Hepimiz Güvendeyiz” (We are All Safe) projesinde maske kullanımını artırmak ve çocuklara maske takmayı sevdirmek için üzerinde çizgi film kahramanlarının resimleri bulunan çocuk maskeleri ve hijyen kiti dağıtımları gerçekleştiriyoruz. Çocuklara dil öğretimi için kullandığımız yöntemleri burada da kullanıyoruz. Bu çerçevede, salgınla mücadelede dikkat edilmesi gereken hususlar ve alınması gereken önlemlerle ilgili farkındalığı artırmak amacıyla, Türkçe ve Arapça altyazılı/seslendirme-

li bilgilendirici bir animasyon hazırladık. Bu animasyonu şehir merkezindeki LED ekranlar, belediye otobüsleri ve Belediyemizin sosyal medya hesaplarında yayımladık.⁶⁴

Böylece, Suriyeli göçmenlerin kentsel yaşama uyumu için hem çocuklarda hem de yetişkinlerde benzer teknikleri kullanarak hizmet sunmanın önemine inanıyoruz. Animasyonların, videoların ve benzeri görsel unsurların kullanımının ve ikidilli yaklaşımın ne kadar faydalı olduğunu gözlemliyoruz.

64 Animasyonlar için bkz. <https://www.youtube.com/watch?v=SJSEWU-DTfA&feature=youtu.be>; <https://www.youtube.com/watch?v=3Nr5WoppjAs&feature=youtu.be> Erişim tarihi 13 Ekim 2020.



KONYA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ: TOPLUMSAL HAYATA KATILIM

Konya Göç Tarihi

Konya, tarihi itibarıyla dünyanın en eski şehirlerinden biridir. Yapılan arkeolojik çalışmalarla gün yüzüne çıkıkça insanlık tarihinde ilk defa tarım yapılan ve insanların ilk defa toplu olarak bir şehir kimliğinde yaşadıkları yer olduğu keşfedilen Çatalhöyük yerleşkesi, Konya şehir merkezine otuz kilometre mesafededir. Bu keşifler, Konya şehrinin tarihi yapısını dokuz bin yıl geriye kadar götürmektedir.⁶⁵ Bu kadar eski bir tarihe sahip olan Konya şehri Hititler, Frigyalılar, Lidyalılar, Romalılar, Bizanslılar gibi bilinen on dört ayrı medeniyette pek çok farklı tecrübe edinmiş, daha sonraki yüzyıllarda Selçuklu, Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti içerisinde yine çok önemli roller üstlenmeye devam etmiştir.⁶⁶

Konya, Türkiye Selçuklu Devleti'nin başkentliğini yapmıştır. Türkiye Selçukluları döneminde dünyanın sayılı önemli şehirlerinden birisi olarak, önemli sayılabilecek göçlerin varış noktası olmuştur.⁶⁷ Anadolu topraklarında yaşanmış en büyük göç, Maverâünnehir olarak bilinen Orta Asya bölgesinden çıkan Türklerin gerçekleştirmiş olduğu göçtür. "Türkler, Orta Asya'dan göçe başlarlar ve bir kısmı Konya civarına yerleşirler" ifadesi efsanevi bir anlatımla dahi olsa tarihi gerçeklere dayanmaktadır.⁶⁸ 1071 yılında Sultan Alparslan'ın önderliğinde Malazgirt Zaferi ile açılan büyük göç hikâyesinin kapıları, çok zaman geçmeden Konya'nın Türkler tarafından ele geçirilmesi ile devam etmiştir. Orta Asya'dan Anadolu'ya göçen Türkler, batıdan gelen Haçlı ve Bizans saldırılarına muhatap olmuş, en son Konya'da gerçekleştirilen Miryakefe- lon Zaferi ile Anadolu'nun bir Türk yurdu olması sağlanmıştır.

65 Braudel, 2001.

66 Konya tarihi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. https://www.konyakultur.gov.tr/index.php?route=pages/pages&page_id=1 Erişim tarihi 7 Eylül 2020.

67 Mammadova, 2017, s.31.

68 Çolak, 2002, s.192.

Türklerin Konya’da elde ettiği büyük zaferler ve sonrasında kurmuş oldukları medeniyet dünyadaki Müslümanların da ilgisini çekmiş ve 12. yüzyılda yetkin insanların buraya göç etmelerini sağlamıştır. Türk ve İslam coğrafyasının en önemli isimlerinden birisi olan Mevlana Celaleddin-i Rumi Konya’ya şu anki Afganistan’ın kuzeyinde yer alan ve o dönem şehirlerin anası olarak tabir edilen Belh şehrinden büyük bir din bilgini olan babası Bahaüddin Veled ile birlikte göçmüştür.⁶⁹ Bir başka önemli İslam mutasavvıfı Muhyiddin İbni Arabi de şu anki İspanya ve o dönem Endülüs olarak ifade edilen Avrupa ülkesinden Konya’ya göçmüş ve Konya’da on yıl kadar yaşamıştır.⁷⁰ Şemsi Tebrizi İran’ın Tebriz şehrinden, Kazeruni Kazvin’den, Siraceddin Urmevi Urumiye’den Konya’ya 12. yüzyılda göçmüştür. Türk kültürünü ve kimliğini şekillendiren daha pek çok isim 12. yüzyıldan itibaren yakın ve uzak coğrafyadan, doğudan, batıdan, kuzeyden, güneyden Konya’ya gelmiştir.⁷¹

Sonraki yüzyıllarda da göçler ve yabancıların iskânı devam etmiştir. Sözgelimi, Yavuz Sultan Selim Mısır’ı fethettiğinde Mısır’dan gelen Arap aileleri Konya’ya yerleştirilmiş ve onların yerleştikleri bölge Araplar adını almıştı. Bu isim halen Konya’da anılmaktadır. 1890 ve 1905 yılları arasında yaklaşık 20 bin Kırım ve Kafkasya göçmeni Konya şehir merkezi ve ilçelere bağlı yerleşim alanlarına yerleştirilmişlerdir.⁷² 1920’li yıllarda Osmanlı’nın son dönemleri ile Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk yıllarında Balkanlardan gelen Yugoslavya muhacirleri Konya’ya yerleştirilmişlerdir. Yaklaşık 11 bin Balkan muhaciri şehirde iskân edilmiştir.⁷³ Bu yerleştirmeden sonra Konya doğudan göç almış; Van’dan gelen Kürt kökenli aileler Konya şehir merkezine yerleştirilmiştir.⁷⁴ 1950 ve 1955 yılları arasında ise Bulgaristan’dan gelen Türk muhacirler yaklaşık 6 bin kişi olarak Konya ve çevresine yerleştirilmişlerdir.⁷⁵

69 Mevlana Celaleddin-i Rumi’nin hayatı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <http://konya.com.tr/en/mevlana-celaleddin-i-rumi/> Erişim tarihi 7 Eylül 2020.

70 Bayram, 2011.

71 Üremiş, 2010.

72 Gökçebay, 2006, s.36; Kaya, 2011.

73 Kurtulgan, 2016, s.349.

74 Koçal, 2015.

75 Başpınar ve Tekin, 2018, s.113.



Konya şehri Hristiyan göçlerine de şahit olmuştur. Lübnan'dan 1861 yılında Konya'ya göç eden Hristiyan Maruniler şehirde ekonomik alanda söz sahibi olmuşlar ve şehrin sosyal hayatına katma değer katan işlere imza atmışlardır. Örneğin Atatürk Evi inşası, eski Belediye Sarayı inşası gibi hizmetler Marunilere aittir.⁷⁶ Konya'nın ilçeleri de şehir merkezinde olduğu gibi farklı göç hikâyelerine şahit olmuştur. Yakın tarihte Osmanlı Dönemi'nde Beyşehir'e Çeçen İnguş muhacirleri, Beyşehir Mada adasına Rus Kazakları, Kulu yakınlarına Nogay muhacirleri, Ilgın Mecidiye Köyüne Ahıska Türkleri yerleştirilmiştir.⁷⁷

Konya köyden kente göçün de merkez şehirlerinden birisi olmuştur. Özellikle 1950'li yıllardan itibaren başlayan sanayileşme süreci ile birlikte köyde yaşayan Konyalılar şehre göç etmeye başlamıştır. Konya diğer şehirlere göç vermekle birlikte diğer şehirlerden de göç almıştır. Gelenlerin sayısının gidenlerden fazla olduğu göç hareketliliği ile birlikte şehrin nüfusu iki binli yılların başından itibaren hızla artmaya başlamıştır.⁷⁸ 1990'lı yıllarda Konya'ya Doğu ve Güneydoğu Anadolu şehirlerinden de göçler yaşanmıştır.⁷⁹ İç göçte Konya tercihinde Konya belediyeçiliğinin uyguladığı şeffaf, katılımcı ve halkın menfaatine odaklanan başarılı çalışmalarının da önemli bir etkisi vardır. 1989 yılından itibaren başarılı bir şekilde uygulanan yerel yönetim çalışmaları kapsamında Türkiye'nin en ucuz suyu, ekmeği ve ulaşımının sağlandığı Konya kenti, ekonomik anlamda ucuz ve huzurlu yaşam isteyen kitlelerin tercih ettiği illerden biri olmuştur. Bu durum 2010 yılında yapılan bir araştırmada da ortaya konulmaktadır. İnsanlar Konya'yı hayat şartları daha iyi olduğu için ekonomik sebeplerle tercih etmektedir.⁸⁰ Hiç şüphe yok ki, şehirde bulunan Suriyelilerin de kenti tercih etme nedenlerinden biri ekonomik anlamda şehrin sunduğu imkânlar ve huzurdur.

76 Çelik, 2019, s.95.

77 A.g.e.

78 Dinç, 2014, s.31.

79 Özkiraz, 2006; Koyuncu, 2011, s.143.

80 Karakoç, 2010, s.119.

Konya'da Suriyeli Göçmenler: Demografik Veriler

Suriyelilerin göçü 2011 yılında başlamış olup, Konya özelindeki göç öyküleri 2014 yılında hız kazanmıştır.⁸¹ 1 Eylül 2020 itibarı ile Konya ilinde ikamet eden Suriyeli sayısı 115.568 olmuştur.⁸² 2.232.374 olan toplam şehir nüfusu içinde Suriyeli göçmenlerin oranı %5,17'dir. Konya muhafazakâr kimliği ile bilinen bir şehirdir. Konya'ya gelen Suriyelilerin önemli bir kısmının kendi ülkeleri ile Konya arasındaki kültürel benzerlikler nedeniyle bu ili tercih ettikleri görülmektedir.⁸³ Konya'da yaygın olan Mevlevilik düşüncesi Sufizm ekolü ile İslam dünyasında yer bulmuş ve ün salmıştır. Türkiye'nin içinde ve yakın coğrafyasında pek çok şehirde Mevlana dergâhları vardır. Mevlana düşüncesinin yaygın olarak kabul edildiği şehirlerin başında Suriye şehirleri gelmektedir. Suriye'nin iki önemli şehri Halep ve Şam, Mevlevilik düşüncesinin şekillenmesinde çok önemli roller üstlenmişlerdir. Tarihsel olarak bilinen bu gerçeklikten hareketle, Halep ve Şam'da ve bütünüyle Suriye'de yaşanan iç savaş sonucunda Suriyeliler özellikle de Halepliler bulundukları şehirden göç etmek mecburiyetinde kalmışlar ve tarihsel olarak kendilerine yakın hissettikleri Konya gibi şehirlere göç etme eğilimi göstermişlerdir. Halepli kadınların Konya'ya göçlerinde de aynı sebep etkili olmuştur.⁸⁴

Suriyeliler Konya şehir merkezinin tamamına yayılırken bazı mahallelerde yoğunluk gözlemlenebilmektedir. Konya şehir merkezi kuzey-güney doğrultusunda altmış kilometre, doğu-batı doğrultusunda da yaklaşık otuz kilometrelik bir genişliğe sahiptir. Tek bir yerde odaklanan bir Suriyeli mahallesinden ziyade, şehrin tamamına yayılmış ve şehrin mukimleri ile bütünleşmiş bir Suriyeli yerleşimi söz konusudur. 2018 yılında 1100 Konyalı içeren örneklem ile yapılan ankette Konyalıların yaklaşık yüzde 40'ının en az bir Suriyeli komşusunun olduğu saptanmıştır.⁸⁵

81 Alptekin, Ulutaş ve Gündüz, 2018 s.96.

82 28 Ağustos 2020 tarihinde güncellenen geçici koruma altındaki kişilerin illere göre dağılımı için bkz. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> erişim tarihi 8 Eylül 2020.

83 Kültürel benzerlik ve göç ilişkisi konusunda ayrıntılı tartışma için bkz. Herzfeld, 2005, 2013, 2016; Rottmann ve Kaya, 2020.

84 Emren, 2019, s.302.

85 Örselli ve Bilici, 2018, s.325.



Bilimsel araştırmalar Konyalıların çoğunluğunun Suriyelileri büyük ölçüde kabul ettiklerini göstermektedir.⁸⁶ Bu kabulün izlerini işgücü piyasalarına olan uyumda görmek mümkündür. Suriyeli ailelerin erkekleri ve yetişkinleri genelde Konya sanayisinde aktif olarak çalışmaktadırlar. Ara insan gücünün çok ihtiyaç duyulduğu küçük ve orta boy işletmelerde Suriyeli genç ve yetişkinler kolaylıkla iş sahibi olabilmektedirler. Ekonomik olarak kendilerini ve ailelerini geçindirebilecek bir maaşa sahip olabilen kişiler, sosyal anlamda şehir hayatı ile daha uyumlu bir bütünleşmenin kapısını aralamaktadırlar.

Konya’da Suriyelilere Sunulan Belediye Hizmetleri

Konya Büyükşehir Belediyesi, kayıta ve kanıta dayalı sistemli çalışmalar yürütmek suretiyle diğer merkez ilçe belediyeleri ile birlikte Suriyelilere çeşitli hizmetler sunmaktadır.⁸⁷ Konya ili, Türkiye’nin en büyük toprak alanına sahip şehridir. Suriyeli göçmenler otuz bir ilçenin pek çoğunda bulunmaktadır. Suriyelilere sunulan belediye hizmetleri ile birlikte pek çok sivil toplum kuruluşu, toplumsal kabul ve birlikte yaşam konusunda önemli çabalar sarf etmektedirler. Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından Suriyeli göçmenlere verilen desteklerin başında kış aylarında ısınma ihtiyaçlarının giderilmesi için sunulan yakıt desteği ile erzak yardımı gelmektedir. Konya Büyükşehir Belediyesi’nde yer alan Sağlık ve Sosyal İşleri Daire Başkanlığı, Suriyeli göçmenlere sunulan yardımları koordine etmektedir. Isınma, barınma ve ekonomik desteğe ihtiyaç duyan Suriyeli göçmenler bu birime başvurarak yardım alabilmektedir. Konya Büyükşehir Belediyesi’nde göçmenler için oluşturulmuş ayrı bir yardım ofisi söz konusu olmayıp, bütün ihtiyaç sahipleri için kurulan bürodan bu yardımlar organize edilmektedir. Sağlık ve Sosyal İşleri Daire Başkanlığı, yerel topluluğa ait bireylerin ve ailelerin de ihtiyaçlarına karşılık vermektedir. Belediyeler bu yardımları gerçekleştirirken sözlü ifadeler dışında yerinde inceleme ve tespit ile gerekli ve uygun gördükleri Suriyeli göçmenlere bütçe imkânları dâhilinde yardım edebilmektedir.⁸⁸

86 Çimen ve Quadir, 2018, s.339.

87 Alptekin, Ulutaş ve Gündüz, 2018, s.102.

88 Konya Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı ve hizmetleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.konya.bel.tr/kurumsalayrinti4.php?id=22> Erişim tarihi 9 Eylül 2020.

Belediyeler bu yardımları gerçekleştirirken yardım ofisinde Suriyeli göçmenlerin konuşma dili olan Arapçayı kullanabilen, anlayabilen personeli görevlendirerek gerekli kolaylık sağlanmaktadır.

Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından Suriyeli göçmenlere sunulan temel desteklerden bir diğeri de eğitim desteğidir. Meslek edindirme kurslarında Suriyeli göçmenlere özellikle Türkçe dersi, bilgisayar kullanma beceri eğitimi, kadınlara yönelik el işi kursları vb. eğitimler verilmektedir.⁸⁹ Bu kursların hedef kitlesi doğrudan Suriyeli göçmenler olmakla birlikte, ihtiyaç duyan yerli halk da bu hizmetlerden yararlanabilmektedir. Konya Büyükşehir Belediyesi, kadınların toplumsal katılımına da büyük bir önem vermektedir. İçerisinde yüzme havuzu, spor salonu gibi sosyal aktivite alanlarının olduğu ve kadınlara yönelik hizmet veren lokallerden Suriyeli kadınlar da yararlanabilmektedir. Bu tür mekânlar, Suriyeli ve Türk kadınların karşılıklı etkileşimini mümkün kılarken, kadınların kültürlerarası bir yaklaşımla birbirlerinin kültürel değerlerini ve normlarını, yaşam tarzlarını öğrenmelerine olanak tanımaktadır.⁹⁰

Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından sosyal uyumu mümkün kılacak başka etkinlikler de düzenlenmektedir. Sözgelimi, Konya Büyükşehir Belediyesi her yıl Konya'da okuyan Suriyeli göçmen öğrencilerin ve Konya Büyükşehir Belediye Başkanı'nın katıldığı bir gece organize etmektedir. Bu gecede geleneksel Konya yemekleri ikram edilmekte, yemek sofrasında Başkan ve öğrenciler bir arada bulunmakta ve gençlerin sorunları belediye yetkilileri tarafından dinlenip çözüm üretilmeye çalışılmaktadır.⁹¹ Öte yandan, Konya'nın seksen bin nüfuslu en büyük üniversitesi olan Selçuk Üniversitesi'nin kampüs alanının hemen karşısında Büyükşehir Belediyesi tarafından kurulan Gençlik Merkezi'nde yer alan Uluslararası Öğrenci Danışma Merkezi, uluslararası öğrencilerin ve özellikle Suriyeli göçmen öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak için hizmet vermektedir.

89 Emren, 2019, s.303

90 Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından hayata geçirilen sosyal belediyecilik anlayışı hakkında daha kapsamlı bir değerlendirme için bkz. Akkan, 2017.

91 Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından ilk ve ortaöğretim düzeyindeki Suriyeli öğrencilere de önemli destekler sunulmaktadır. 2017 yılında 3000 kadar Suriyeli öğrenciye yapılan kitap desteği bunlardan sadece biridir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.komek.org.tr/haberdetay.php?haberID=371> Erişim tarihi 9 Eylül 2020.



Konya’da Toplumsal Hayata Katılım

Konya Büyükşehir Belediyesi, başarılı bir sosyal belediyeçilik örneği teşkil etmektedir. Belediyeçilik, göçmenlerin toplumsal katılımı ve kabulü konusunda yerel yönetimlere sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yüklenmesi ve bu çerçevede kamu harcamalarının konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması gibi alanlara kanallene edilmesi anlamına gelmektedir. Belediyeçilik aynı zamanda yerel topluluklar ile göçmenler arasında, diğer bir deyişle bütün hemşehriler arasında sosyal dayanışmanın ve birlikte yaşam pratiğinin tesis edilmesi için gerekli hizmetlerin üretilmesi anlamına gelir.⁹² Konya Büyükşehir Belediyesi tarafından Suriyelilerin toplumsal kabulüne ilişkin yürütülen çalışmaların ayrıntılarına bakıldığında Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’nın bazılarının hayata geçirilmesine öncelik verildiği görülmektedir. Bu çalışmalar, Eşitsizliklerin Azaltılması (Amaç 10) amacının hayata geçirilmesi açısından önemlidir. Konya Büyükşehir Belediyesi aynı zamanda yerel topluluklar ile Suriyelilerin sosyal, ekonomik ve kültürel ihtiyaçlarına karşılık verme sürecinde kültürlerarası yaklaşımı benimseyerek Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar (Amaç 16) amacının da hayata geçirilmesine olanak yaratmıştır. Ayrıca, Konya Büyükşehir Belediyesi, söz konusu amaçlara ve Suriyelilerin toplumsal kabulü ve katılımı sürecinde başarıya ulaşmak için gerçekleştirdiği işbirlikleri yoluyla da Amaçlar için Ortaklıklar (Amaç 17) amacının gerçekleşmesi konusunda önemli adımlar atmıştır. Konya Büyükşehir Belediyesi Dış İlişkiler Şube Müdürü Mücahit Sami Küçüküç, yaptığı çalışmada belediyenin sosyal belediyeçilik yanını Suriyeli bir göçmen üzerinden resmederek aktarmayı tercih etmiştir. Bu başarı hikâyesinden de anlaşılacağı üzere, Konya Büyükşehir Belediyesi kültürlerarası uyum modelini benimsemiş, göçmenlerin toplumsal katılımına önem vermiş ve geçmişten gelen birikimi ile Belediye Kanunu’ndaki hemşehrilik ilkesinin kendilerine sunduğu imkânlardan yararlanarak eşitlikçi bir hizmet sunma konusunda hassasiyet geliştirmiştir.

92 Akkan, 2017.



Sosyal Uyum Projesi



Kardeşim Olur musun Projesi



Konya: Toplumsal Hayata Katılım

Mücahit Sami Küçüktığı | Konya Büyükşehir Belediyesi,
Dış İlişkiler Müdürlüğü

İsmi Ahmet Abdülkerim. 1994 doğumlu, aslen İdlibli ve Arap kökenli olan Ahmet, Halep'te yaşarken Suriye iç savaşı sebebiyle 2012 yılında ailesi ile birlikte Hatay'a gelmiş; ailesi daha sonra Suriye sınırındaki köylerine geri dönmüş ama kendisi 17 yaşında tek başına Konya'ya gelmiş.

Ahmet Konya'ya geldiğinde yurda yerleşmiş ve orada kaldığı sekiz ayda Türkçeyi öğrenmiş. Daha sonra Konya Büyükşehir Belediyesi'nde Suriyelilere bireysel yardım eden bir çalışanın vesilesi ile belediyede çalışmaya başlayarak Sosyal Hizmetler ofisine yardım için müracaat eden Suriyelilere mütercim olarak destek olmaya çalışmış. Ahmet, belediyede çalıştığı bir yıllık sürede birden yandan da üniversite sınavına hazırlanmış ve İlahiyat Fakültesi'ni kazanmış. Bu süreçte bir yardım derneği ile tanışmış. Daha sonra eğitimden arta kalan zamanlarında dernekte mültecilere yardım etmeye devam etmiş.

Ahmet Abdülkerim 2018'de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına kabul edilmiş. Daha sonra Arapça bilgisi ile Konyalı firmalara mütercim desteği vermeye başlayarak dış ticaret alanında kendisini yetiştirmiş. Ahmet şu an e-ticaret, e-ihracat alanında uzmanlık sahibi ve bu alanda çalışmalarına devam ediyor. Dış ticaret alanında gıda ürünlerinden tarım makinalarına kadar pek çok ihracat ürününün dünyanın çok farklı ülkelerine satılmasına destek oluyor.

Ahmet, belediyede çalışmaya başlaması ile hayatının değiştiğini yardım etmeyi, adaleti, çalışmayı belediyede öğrendiğini ifade ediyor. Ahmet şu an 26 yaşında bir iş insanı olarak iyi bir kazançla hayatını devam ettirmekte. Ahmet'in hedefi ihracat ile dışarıdan döviz girdisi sağlayarak Konya ve Türkiye'nin kalkınmasına destek olmak.

Konya Büyükşehir Belediyesi'nin özellikle okulda eğitim gören öğrencilere sunduğu hizmetler, kadınların toplumsal hayata katılımı için sunduğu hizmetler, belediyeçilik anlamında gösterdiği hassasiyet ve yerli topluluklar ile Suriyeli toplulukları bir araya getiren kültürlerarası yaklaşımı belediyemizin Suriyelilerin toplumsal kabulü ve sosyal uyum konusunda ne denli yol aldığını göstermektedir. Tüm bunları yaparken geçmiş deneyimlerimiz bize yol göstermiştir.



KONAK BELEDİYESİ: KÜLTÜRLERARASI UYUM MODELİ

Konak Göç Tarihi

İzmir ili coğrafi konumu, iklim yapısı ve zengin tarihi nedeniyle ekonomik ve kültürel anlamda Antik Çağ'dan bugüne kadar önemli bir merkez olma özelliğine sahiptir. İzmir İlyada ve Odysseia isimli efsanevi yapıtları günümüze kadar ulaşmış olan Homeros'un doğum yeri olarak bilinir.⁹³ M.Ö. 3000 yıllarına kadar giden tarihi ile İzmir'in kent halini alması M.Ö. 800'lü yılları bulmuştur. Eski İzmir, düzenli geometrik kentsel yapılanması, tapınakları, deniz ticaretine elverişli ortam hazırlayan limanı, savunma tesisleri ve yönetsel özellikleriyle bir kent devleti olarak antik çağlarda yerini almıştır. Sahip olduğu doğal ve coğrafi zenginlikler, İzmir için hem avantaj hem de dezavantaj sağlamıştır. Şehir zaman içinde zenginleşirken, bu zenginlik onun aynı zamanda sürekli saldırılara maruz kalmasına ve kentsel özelliklerini sık sık yitirmesine de neden olmuştur.

Bu tür yıkımların ardından şehir, bugünkü Konak Belediyesi sınırları içerisinde yer alan Kadifekale'nin bulunduğu tepenin yamaçlarında tekrar kurulmuştur. Çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapan kent, Antik Yunan uygarlığının, Roma İmparatorluğu'nun seçkin kentlerinden birisi olarak tarihte yerini almıştır. Bizans İmparatorluğu'nun dinsel merkezlerinden birisi ve onun başkenti seviyesinde kabul edilen ayrıcalıklara da sahip olan İzmir daha sonra Türk Beylikleri ve Osmanlı İmparatorluğu tarafından yönetilmiştir. İzmir, 1425 yılında "Sığla Sancağı" adıyla Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır. Başlangıçta "Anadolu Eyaleti"ne bağlı olan kent daha sonra bağımsız bir sancak olarak İstanbul'a, ardından da 1811 yılında Aydın Eyaleti'ne bağlanmıştır. Eyalet merkezi, 1850 yılında İzmir'e alınmıştır. 1864 tarihli "Vilayet Nizamnamesi" ile 23 Mayıs 1867 tarihinde, merkez İzmir olmak üzere "Aydın Vilayeti" kurulmuştur.⁹⁴ İzmir, XVII. yüzyıl başlarından itibaren Osmanlı İmparatorlu-

⁹³ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. <https://izmir.ktb.gov.tr/TR-77461/konak.html> Erişim tarihi 7 Eylül 2020.

⁹⁴ Konak tarihi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.konak.bel.tr/sayfa/gecmisten-bugune-konak> Erişim tarihi 7 Eylül 2020.

ğu'nun dünyaya açılan kapısı olma özelliğini kazanmış ve 19. yüzyıl itibarı ile de İstanbul ve Halep ile birlikte İmparatorluk'un en kozmopolit üç vilayetinden biri olarak anılmıştır. Geçmişten gelen bu kültürel miras İzmir'in etno-kültürel açıdan ne denli zengin bir tarihe sahip olduğunu göstermeye yetebilir.⁹⁵

Kentte kendi mahallerinde yaşayan ve Osmanlı Devleti'nin verdiği ayrıcalıklardan yararlanarak ticaret yapan İngiliz, Fransız, Venedik, Hollanda vb. ülkelerin tüccar kolonileri yer alıyordu. Körfeze gelen giden ve mal indirip yükleyen gemilerin sayısız olduğu kentte, salgın hastalıklar, depremler, yangınlar ve ticaret de yoğun olarak görülmüştür.⁹⁶ İzmir'de yabancı uyrukluların sayısı ulus-devlet oluşum sürecinde zamanla azalma göstermiştir. Yabancı nüfusu 1927'de 6.813 kişi, 1935'te 4.768 kişi, 1945'te ise 2.527 kişidir ve bu kişilerin sayısı sürekli olarak azalmıştır.⁹⁷

Konak Belediyesi 22 Temmuz 1988 tarihinde teşkilatlanması tamamlanmış olarak faaliyete geçmiştir. İlk zamanlarında, bugün ayrı birer ilçe olan Narlıdere ve Karabağlar ilçelerini de içinde barındıran Konak Belediyesi zamanla nüfusu ve yüzölçümü azalan bir belediye olmuştur. Günümüzde Konak Belediyesi'ne bağlı 113 mahalle, 2905 sokak, 90 cadde, 19 bulvar, 14 meydan bulunmaktadır. Konak ilçesi İzmir ilinin ticari ve turizm faaliyetlerinden dolayı gece ve gündüz nüfus dalgalanmalarının en fazla yaşandığı ilçe olarak bilinmektedir. Yaşayan kentli sayısının yanı sıra, ticaret ve turizm faaliyetleri nedeniyle bir uğrak yeri konumunda olması, kayıt altına alınan nüfus sayısı ile alınamayan nüfus sayısı arasında büyük farklılıkların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.⁹⁸

Konak'ta Suriyeli Göçmenler: Demografik Veriler

29 Nisan 2011 tarihi itibarı ile Suriye'den Türkiye'ye doğru gerçekleşmeye başlayan kitlesel göç İzmir'i de etkilemiştir ve etkilemeye devam etmektedir. Konak ilçesinde yer alan Basmane semti ise diğer göçmen grupları gibi Suriyelilerin de en çok tercih ettiği semt olmuştur. Daha

95 İzmir ilinin tarihi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.izmir.bel.tr/tr/IzmirinTarihi/225/257> Erişim tarihi 7 Eylül 2020.

96 A.g.e.

97 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Yakar ve Südaş, 2019.

98 <https://www.izmir.bel.tr/tr/IzmirinTarihi/225/257> Erişim tarihi 7 Eylül 2020.



önceki yıllarda başka ülkelerden gelen transit göçmenlerle kurulan sağlıklı ilişkiler ve onların ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik gerçekleştirilen hizmetlerin sağladığı birikim ve tecrübeyle Suriyelilerin ihtiyaçlarına hızla karşılık verilmeye başlanmıştır.

Konak Belediyesi'nin karşılaştığı göçmen kitlesinin profili diğer illere ve ilçelere göre oldukça farklıdır. 2000'li yılların başından bu yana transit göçmenlerin uğrak yeri olan Konak ilçesi 2011 yılından sonra da yine transit amaçlarla ilçeye gelen çok sayıda Suriyeliye ev sahipliği yapmıştır. Ancak gerek ilçenin sunduğu istihdam imkânları, gerek yasal olmayan yollardan Yunanistan adalarına geçişin tehlike ve zorluğu, gerekse Avrupa'ya giden akrabalarından alınan haberlerde yer alan olumsuzluklar nedeniyle çok sayıda Suriyelinin Konak ilçesinde kalmayı tercih ettikleri görülmektedir.

11 Kasım 2020 itibari ile İzmir ilinde kayıtlı bulunan Suriyeli sayısının 147.205 olduğu saptanmıştır.⁹⁹ Konak Belediyesi tarafından sağlanan verilere göre ise Konak ilçesinde yaşayan kayıtlı ve kayıtsız olan Suriyelilerin toplam sayısı yaklaşık olarak 48 bin kadardır. Konak ilçesindeki Suriyelilerin önemli bir kısmı, yaklaşık 8 bin kişilik nüfusla Basmane semtinde, Oteller Sokağı diye bilinen kısımda ikamet etmektedir

Konak Belediyesi'nin 2018 yılında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ile birlikte gerçekleştirdiği saha çalışmasında, Konak ilçesinde ikamet eden Suriyeli kadın ve erkek oranlarının büyük ölçüde eşit olduğu saptanmıştır. İlçede yaşayan Suriyelilerin eğitim düzeyleri oldukça düşüktür. Suriyeliler arasında okuma-yazma bilmeyenler ile ilkokul-ortaokul mezunu olan grup en yüksek sayıyı oluşturmaktadır. Okuma-yazma bilmeyenlerin yarısından çoğu kadındır. Sayıları az da olsa lise ve üniversite mezunu olanlar da bulunmaktadır.

Suriyelilerin istihdam edildikleri alanlara bakıldığında, genellikle oto-sanayi sitelerinde ve Işıkkent bölgesindeki ayakkabıcılar sitesinde çalıştıkları görülmektedir. Bu grupları sebze-meyve hallerinde hamallık yapanlar, atık ve kâğıt toplayıcıları, hurdacılık yapanlar ve inşaat işçileri

⁹⁹ <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

takip etmektedir. Hizmet sektöründe garson olarak çalışanlar, bakkallarda ve manavlarda çalışanların da olduğu dikkatlerden kaçmamaktadır. Anavatandan getirdikleri bazı mesleki bilgileri ve tecrübeleri Konak'ta kullanan bazı grupların da olduğu gözlemlenmektedir. Özellikle tekstil atölyelerinde çalışanlar ve terzilik yapanlar bu grup içerisinde yer almaktadır. Belediye tarafından yönlendirilen bazı eğitilmiş Suriyelilerin tercümanlık yapmaya başladıkları ve hatta belediye çalışanlarına tercüme konusunda destek verdikleri bilgisi de paylaşılmıştır.

Göçmenler ve semt merkezleri: İlçede sosyoekonomik düzeyi düşük aileler ve kırılgan gruplar yoğun olarak yaşamaktadır. Son yıllarda çok sayıda mülteci ve sığınmacıya ev sahipliği yapan ilçe, coğrafi konumu nedeniyle, tüm göçmenler için cazibe merkezi olarak görülmekte ve Avrupa'ya geçiş için bir transfer noktası olarak değerlendirilmektedir. Konak Belediyesi, yasal olmayan yollarla Avrupa'ya gitmeye çalışan mültecilerin ve daimi ikamet eden göçmenlerin yerel halk ile birlikte yaşadığı Konak ilçesinde ortak yaşamı kuvvetlendirmek üzere destek sağlamak için doğru sosyal politikalar üretmenin önemli olduğunun altını çizerek çalışmalarını ve hizmetlerini yürütmektedir. “Yerinde hizmet” anlayışıyla, başta dezavantajlı mahallelerde kurulan *semt merkezleri* belediye için hayati önem taşımaktadır.¹⁰⁰ Halk ile bire bir temas etme şansına sahip olunan bu merkezlerde, eğitim-öğretim, hobi, sanat ve spor kursları düzenlenmekte, kültürel ve sanatsal faaliyetler yürütülmektedir. Bu kapsamda Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğüne bağlı olarak çalışan 17 semt merkezi bulunmaktadır.

Özellikle kadınların toplumsal hayata etkin katılımlarını sağlamak, üreterek ekonomik açıdan güçlenmelerini desteklemek amacıyla, meslek edindirme, yabancı dil, geleneksel el sanatları, hobi ve beceri kursları düzenlenmektedir. Sertifikalı olan bu kurslardan her yıl, binlerce kadın yararlanmaktadır. Çocuklar ve gençler için de atölye çalışmaları düzenleyen Konak Belediyesi, yaz okulları açmakta, okul öncesi gruplar ile çalışmaya özen göstermektedir. Bu merkezlerin, göçmenlerin toplumsal kabulü ve katılımına azami ölçüde katkı verdiğine inanılmaktadır.

¹⁰⁰ Semt Merkezleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.konak.bel.tr/sayfa/semt-merkezleri> Erişim tarihi 7 Eylül 2020.



Konak Belediyesi tarafından kullanılan ve göçmenlerin toplumsal katılımına önemli katkı yapan semt merkezlerine örnek olarak Basmane Semt Merkezi'nden söz edilebilir. Basmane Semt Merkezi, 2005 yılında Çocuk Esirgeme Kurumu'ndan alınarak restore edilen bir binada yer almaktadır. Basmane Oteller Sokağı'nda bulunan merkez 2007 yılında faaliyet vermeye başlamış ve hizmete girdiği andan itibaren de göçmenlerin yoğun ilgisiyle karşılaşmıştır.¹⁰¹ O yıllarda Basmane'de özellikle Somali, Sudan, Etiyopya, Eritre ağırlıklı olmak üzere, Nijerya, Senegal, İran, Irak ve Afganistan uyruklu göçmen ve mülteciler ikamet etmekteydi. Merkezin açılması ile birlikte çalışanların göçmenlerle kurmaya çalıştığı iletişimin önünde dilin büyük bir engel oluşturduğu görülmüştür. Bu sebeple öncelikle yabancı dil bilen bir personelin işe alınması sağlanmış ve böylece Konak Belediyesi'nin göçmenlerin sosyal katılımına ve yerli topluluklarla birlikte yaşam pratiğine ilişkin günümüzdeki başarılı çalışma ve projelerinin temeli atılmıştır.

Konak'ta Suriyelilere Sunulan Belediye Hizmetleri

Konak ilçesinde, 2000'li yılların ortalarından itibaren Afrika ülkelerinden, Afganistan, Türkiye Cumhuriyetlerden ve daha sonraki yıllarda Suriye'den gelen göçmenlerin genellikle bir ya da iki gün kalıp, sabaha karşı bölgeyi terk ederek umuda yolculuk serüvenine başladıkları görülmektedir. Konak ilçesine gelen transit göçmenler gruplar halinde başta Basmane semti olmak üzere ilçenin sokaklarını birkaç saatliğine kalabalıklaştırıp ardından botlara binip ayrılırken, onları daha sonra diğer gruplar takip etmekteydi. Bu günlük göç hareketliliği, Konak Belediyesi'nin mültecilerle ilgili çalışma ve ihtiyaç analizi yapmasını neredeyse imkânsız kılmaktaydı. Bu süreçte göçmenlere yardımcı olmaya çalışan belediye çalışanlarının, tanıştıkları bazı göçmenlerin Ege Denizi'nde hayatlarını yitirmelerine de tanık olarak ikinci bir travma yaşadıkları sıklıkla görülen bir durumdur.

Kaçmayı başaramamış ya da ülkemizde yerleşik hayata geçmeyi tercih eden göçmenler, özellikle Arapça dilinin hâkim olduğu Basmane'nin mahallelerine yerleşmeyi tercih etmişlerdir. Bu süreçte Geçici Koruma

101 Basmane Semt Merkezi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.konak.bel.tr/sayfa/semt-merkezleri/basmane-semt-merkezi> Erişim tarihi 7 Eylül 2020.

Statüsü alan Suriyeli göçmenler sağlık hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanmaya başlamışlar, çalışma, eğitim, aile kurma ve sosyal hizmet yardımlarından yararlanma hakları kazanmışlardır. Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler tarafından gönderilen insani yardımlara da erişebilir olmuşlardır.

Konak Belediyesi, kitlesel göçün başlangıcından bu yana, gelen yardımların ihtiyaçlara yönelik olması ve doğru kişilere ulaşabilmesi için özel bir çaba harcamış ve bu çerçevede göçmen ve mülteciler ile ilgili çalışma yürüten kurumlar, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası organizasyonlarla işbirliği imkânlarını sürekli aramıştır. Alandaki yerel, ulusal ve uluslararası aktörlerle Konak Belediyesi arasında bir sinerjinin oluşması sağlanmış ve birlikte ortak saha çalışmalarının, ihtiyaç analizlerinin ve projelerin yapılması kararlaştırılmıştır. Beslenme ve barınma gibi temel ihtiyaçların karşılanması ve eğitim, sağlık gibi diğer hizmetlere erişim konularına öncelik verilmiştir.

İlk olarak Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) finanse ettiği gıda kolisi, battaniye ve hijyen kitlerinin dağıtımı belediye personeli tarafından gerçekleştirilmiştir. Dağıtımlar esnasında da kayıtsız olduklarını tespit edilen veya yardımlardan faydalanamayan her Suriyelinin İl Göç İdaresi'ne kaydı yaptırılmıştır. Konak Belediyesi ayrıca, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ve Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği başta olmak üzere birçok uluslararası yardım kuruluşuna ve sivil toplum kuruluşlarına bölgedeki çalışmalarında yardım etmeye ve yol gösterici olmaya özen göstermiştir.

Birlikte Konak Projesi: Konak Belediyesi, özellikle göçmenlerin toplumsal katılımına ve yerli topluluklarla birlikte yaşam pratiği geliştirme süreçlerine katkıda bulunacak önemli birtakım hizmetleri üretme becerisi göstermiştir. Veriye dayalı sosyal politika üretme hedefi ile belediye birimlerinden biri olan Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü ile UNHCR arasında yapılan protokol ile fon desteğini alınmış ve Birlikte Konak Projesi hayata geçirilmiştir. Bu proje ile göçmenlerin yoğun yaşadığı sokaklarda hem yerli halkla hem de Suriyeli ailelerle anket çalışması yapılması ve sokak profillerinin çıkarılması sağlanmıştır. İlçedeki hemşehrilerin tamamıyla yapılan bu çalışma sayesinde yerli halk ile göçmenler arasında ortaya çıkabilecek karşılıklı negatif algının büyük ölçüde önü-



ne geçilebilmiştir. Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğünde görevli olan 40 personel, vaka takibi ve yönlendirme mekanizmaları eğitimi almıştır. Söz konusu personel ayrıca, Uluslararası Koruma ve Geçici Koruma rejimi hakkında ulusal mevzuat, mültecilerin hak ve yükümlölükleri konularında da bilgilendirme eğitimlerine katılmıştır.

Sağlık hizmetleri: Konak Belediyesi, geçici koruma altından bulunan Suriyelilerin ve diğler göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişim konusunda karşılaştıkları sorunların çözümünde çok önemli bir rol oynamıştır. Konak Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü göçmenlerin sağlık hizmetlerine erişimde karşılaştıkları sorunların çözümü konusunu, İzmir İl Sağlık Müdürlüğü ve Konak Kaymakamlığı'na taşımış ve yapılan görüşmeler sonucunda, Alsancak Devlet Hastanesi ve Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi ile kurulan ilişkilerle göçmenlerin sağlık ihtiyaçlarının karşılanması sağlanmıştır. Hastanelerde yazılan sağlık reçeteleri, belediye tarafından finanse edilmektedir.

Hastane hizmetlerinin sağlanmasına eş zamanlı olarak Konak Belediyesi Sağlık İşleri Müdürlüğü tarafından da sağlık taraması gerçekleştirilmiştir. Taramalar sırasında, sağlık sorunları olan göçmenlerin ilaçları temin edilmiştir. Konak Belediyesi'ni temsilen projemizde yer alan paydaşlarımızın yaptıkları hikâyeleştirme çalışmasında aktardıkları tecrübenin de göstereceğı üzere, göçmenlere yönelik sağlık hizmetleri belediye çalışanlarının özverili çabalarıyla sunulmaya devam etmektedir. Göçmenlerin tedavileri ve sağlık durumlarıyla ilgili tedavi süreçlerinin takibi imkânlar doğrultusunda Konak Belediyesi Sağlık İşleri Müdürlüğü tarafından yapılmaktadır.

Hemşehrilik ilkesi, istihdam ve sosyal yardımlar: İnsan hakları temelinde ve Belediye Kanunu'na yapılan düzenlemeler çerçevesinde ilçe sınırları içerisinde yaşayan yerli veya göçmen her bir kişiyi hemşehri olarak değerlendiren Konak Belediyesi, tüm hemşehrilerin belediye hizmetlerinden eşit şekilde faydalanmalarını sağlamaya özen göstermektedir. Hayvancılık ve tarımla uğraşan insanların yanı sıra, ülkelerinde yükseköğrenimi tamamlamış avukat, doktor, mühendis, öğretmen gibi meslek sahibi mültecilerin, meslek gruplarına yönelik iş bulmaları için yönlendirme çalışmaları da yapan Konak Belediyesi, göçmenlerin istihdam edilmeleri için yoğun bir çaba harcamaktadır. İstihdamın, sosyal

uyumun öncelikli unsurlarından biri olduğu varsayımıyla Konak Belediyesi, göçmenlerin istihdamı konusuna önem vermektedir. Öte yandan, sosyal yardım konusu da belediyenin öncelik verdiği alanlardan biridir. Eşya yardımında bulunmak isteyen yerli halka mensup kişilerin yardımları, kiraladıkları evler için eşya ihtiyacı olan göçmenlere yönlendirilmektedir. Bu çerçevede Konak Belediyesi Sosyal Yardım İşleri Müdürlüğüne bağlı olarak çalışan Eşya Bankasından göçmenlerin ihtiyacını karşılayacak eşya temini gerçekleştirilebilmektedir. Mevcut yerleşik göçmen grupları dışında hâlâ bazı otellerde kalmaya devam eden, özellikle çocuklu ve özel ihtiyaç sahibi göçmen aileler için, otel sahipleri ile görüşülmüş ve ortaya çıkan masrafların 6 ay boyunca Konak Kaymakamlığı ve Konak Belediyesi tarafından karşılanması sağlanmıştır.

Park ve Bahçeler Müdürlüğü'nün çevre düzenlemesi sırasında budadığı ağaçlardan kalan odunlar Konak Belediyesi tarafından göçmen ailelere yakacak olarak verilmektedir. Kızılay ile birlikte kış aylarında akşamları sıcak çorba dağıtımları yapan Konak Belediyesi, aynı zamanda düzenli aralıklarla göçmen ailelere gıda kolileri dağıtmaya ve onların giysi ihtiyaçlarını karşılamaya devam etmektedir. Tüm bu hizmetlerin yanı sıra, belediye göçmenlere sosyal ve psikolojik olarak da destek vermeye çalışırken, göçmen çocukların okul ihtiyaçlarının karşılanması konusuyla da yakından ilgilenmektedir.

Halkla ilişkiler: İnsan hakları temelinde göçmenlere yönelik sağlanan belediye hizmetleri hakkında sık sık göç çalışmaları yapan yurt dışındaki üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile Türkiye'deki üniversitelerden gelen öğrenci ve akademisyenlere bilgi verilmektedir. Belediye tarafından sağlanan bu tür bilgilendirme faaliyetlerinin bir süre sonra gelen yardımların da artmasına olumlu anlamda etki yaptığı görülmüştür. Bu yolla, sadece İzmir'den değil Türkiye'nin birçok ilinden de gıda ve giysi yardımı alınabilmektedir. Bazı iş insanları ise ev kirası ve fatura konusunda zorluk yaşayan ailelerin ihtiyaçlarını karşılamıştır.

Türkçe dil kursları: Konak Belediyesi bünyesinde yer alan semt merkezleri çalışanlarıyla göçmenlerin ve yerli halkın ihtiyaçlarının karşılanması konusunda istişare edilmesinin önemine vurgu yapılmaktadır. Semt merkezlerine gelen göçmenlerin en yoğun taleplerinden biri Türkçe dilini öğrenmektir. Bu talepleri karşılayabilmek için Türkçe kursları



düzenlenmeye başlanmıştır. Bu kurslar sadece göçmen ve sığınmacılar tarafından değil, evlenip İzmir'e yerleşen yabancı uyruklu kadınlar tarafından da çok yoğun bir ilgi görmüştür. Kurslara özellikle kadınlar yoğun ilgi gösterirken, zamanla kurslara katılan kadınların birbirlerini dinledikleri, birbirlerini anladıkları ve birlikte yaşamayı öğrendikleri görülmüştür. Semt merkezlerini evi gibi görmeye başlayan göçmenler bir yandan Türkçe öğrenirken, diğer yandan kamusal alana katılım konusunda hızlı yol almaya, komşuları ile daha iyi ilişkiler kurmaya başlamışlardır. Kurslara katılan bazı kadınların üniversite eğitimlerine devam ettikleri ve bazılarının da iş bulup çalışmaya başladıkları tespit edilmiştir. Türkçelerini geliştiren kadınlar, merkezde verilen diğer kurslara da ilgi duymaya başlamış, öğle aralarında geleneksel yemeklerini birbirlerine ikram etmişlerdir. Bu tür etkinliklere, zamanla yerlilerin de katılmaya başladığı görülmüştür. Semt merkezlerinde kurulan bu uzun sofralar, ileride gelenekselleşecek mutfak etkinliklerine dönüşecektir. Semt merkezleri bir anlamda kültürlerarası uyum modelinin sergilendiği ve tecrübe edildiği başarılı bir proje olarak görülebilir.

Konak'ta Kùltürlerarası Uyum Modeli

Konak Belediyesi, bir yandan semt merkezlerindeki başarı hikâyeleriyle ön plana çıkarken, diğer yandan söz konusu merkezlerde kültürlerarası uyum modelini başarılı bir şekilde hayata geçirmesiyle, birlikte yaşam pratiği geliştirme konusunda farklı başarılar sergilemiştir. Kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları, yerel, ulusal ve uluslararası kuruluşlar, bilim kuruluşları ve medya ile olan kurumlar arası işbirliği konusunda hassasiyet geliştiren Konak Belediyesi, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları arasında bulunan Sağlık ve Kaliteli Yaşam (Amaç 3), Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar (Amaç 16) ve Amaçlar için Ortaklıklar (Amaç 17) amaçlarına ulaşma yolunda başarılı adımlar atmıştır. Öte yandan, Eşitsizliklerin Azaltılması (Amaç 10) ve Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar (Amaç 11) amaçlarının da göç yönetimi sürecinde dikkatle hayata geçirilmesi için çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Konak Belediyesi Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürü Meryem Sezgin ile aynı Müdürlük çalışanlarından proje ortağımız Elif Sezen, Konak Belediyesi'nin yerli ve göçmen toplulukları başarılı bir şekilde nasıl kaynaştırdığına ilişkin başarılarını paylaştılar; belediye olarak yerli topluluklar ile göçmenler arasında oraya çıkan önyargılarla nasıl mücadele ettiklerini anlattılar:

Konak: Kùltürlerarası Uyum Modeli

Meryem Sezgin ve Elif Sezen | Konak Belediyesi,
Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü

Suriyeli mülteciler Basmane bölgesi dışında Konak'ın neredeyse her semtinde yerleşik hayata geçmeye başladı. Birlikte yaşam bazı önyargıları da beraberinde getirdi. İhtiyacı olan yerel halk, kendilerine yapılacak olan yardımların Suriyelilere verildiği algısına kapıldı. Bunda medyanın da etkisi büyük oldu. Bu etkiler, Türk toplumu ile Suriyelilerin kaynaşmasını zorlaştırdı, kutuplaşmalara ve ötekileştirmelere neden oldu. Ancak Konak Belediyesi bünyesinde kurulan Basmane Semt Merkezi gibi merkezlerin varlığıyla yerli ve göçmen topluluklar arasındaki etkileşimin sağlıklı ve barışçıl bir şekilde gerçekleşmesine katkıda bulunuyoruz. Bizim hikâyemiz de Basmane Semt Merkezi örneği üzerinden anlatmak istediğimiz, tüm semt merkezlerinin başarı hikâyesidir.

Basmane'de bulunan Semt Merkezimiz, semtte bulunan hemşehrilerimizin kültürel, toplumsal, psikolojik ve hatta ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak için çok sayıda proje üretmiştir. Merkezimizin çalışanları, öncelikle mahallelerinde dolaşarak Suriyeli mültecilerle görüşmeler yaptı, merkez faaliyetlerinden, kurslardan ve yönlendirme çalışmalarından bahsettiler. Daha önceki deneyimlerimizden yola çıkarak önceliği yine kadınlara ve çocuklara verdik. Önceleri birkaç merkezde verdiğimiz Türkçe kurslarını, hemen hemen her merkezde vermeye başladık. Diğer kurslar için ise göçmenlerin fikirlerini ve taleplerini aldık. Eşlerini veya kızlarını merkeze göndermek istemeyen babaları evlerinde ziyaret ederek ikna ettik. Kadınlar kendi talepleri ile açtığımız hobi ve beceri kurslarına severek katılmaya başladılar.

Yaptığımız bu sosyal hizmet çalışmalarında yakaladığımız başarıyı herkese duyurmak ve tüm dünyaya sevgi, barış ve kardeşlik mesajı vermek için bir proje geliştirdik. Konak'ta "Bi Dünya



Ses” adını verdiğimiz bu projeye, yolu bir şekilde İzmir’e düşmüş Sudan, Filistin, Suriye, İran, Japonya, Tayvan, Hindistan, Hollanda, Küba, Nijerya, Guatemala, Meksika, İskoçya, İtalya, Malavi, Ekvador, Yunanistan uyruklu müzik sevdalıları, aynı sahneyi paylaşarak destek oldular. Türkiye’de bu kadar farklı kültürden insanların bir araya gelmesiyle bir ilki gerçekleştirdiğimiz bu konser medyada çok büyük ilgi gördü.¹⁰²

Kurslara devam eden sığınmacı kadınların bazıları küçük çocuklarını bırakacak yer bulamadıkları için kurslara düzenli devam edemiyorlardı. Bundan yola çıkarak belediyemizin Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü “Bizim Çocuklar” Projesini geliştirdi. Bu proje ile okul öncesi eğitimin sınırlı olduğu, sosyo-ekonomik olarak dezavantajlı, okul öncesi eğitim ve psikolojik destek olanağı olmayan çocuk ve ailelere yönelik, 4-6 yaş arası çocukların bedensel, zihinsel ve psikososyal gelişimlerini destekleyen, anne-baba-çocuk arası etkili ve sağlıklı iletişimi sağlayıcı, anneler-babalar arasında kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve değerlerin çocuklara aktarılmasını destekleyici çalışmalar yapmak amacıyla merkezlerde 3 ay süren atölye çalışmaları yaptık.¹⁰³

Ritim ve Müzik Atölyesi, İletişim ve Drama Atölyesi, Kurgu ve Masal Atölyesi, Geri Dönüşüm ve Yaratıcı İşler Atölyesini kapsayan organizasyonlara Türk ve Suriyeli çocuklar birlikte katıldı. Çocuklar projede Montessori Eğitim Modeli ile bir arada eğitim gördü. Aile Eğitimi, Rehberlik, Psikolojik Danışmanlık çalışmaları adı altında tercüman desteği de alarak yapılan anne-baba destek toplantıları ile proje kapsamında birçok anne ve babaya da ulaşmış olduk. Aynı sene 7-12 yaş grubu çocuklar için Yaz Okulları Projesi’ni başlattık. Eğlenceli Matematik, Astrono-

102 2017 Eylül ayında gerçekleştirilen şenlik hakkında ana akım ulusal medyada yer alan bir haber için bkz. <https://www.hurriyet.com.tr/konakta-bi-dunya-ses-yankilandi-40592981> Erişim tarihi 7 Eylül 2020.

103 2019 yılında gerçekleştirilen “Bizim Çocuklar” adlı projenin detayları için bkz. http://www.konak.bel.tr/files/sayi-88pdf_04-01-2019_14-39-47.pdf Erişim tarihi 7 Eylül 2020.

mi-Uzay, Felsefe, Mahalli Oyunlar, Benim Filmim, Bu Nasıl Çalışır?, Eğlenceli Bilim, Dans ve Ritim atölyelerinde çocuklarımız hem eğlendiler, hem öğrendiler.

Gençleri de unutmadık. “Birlikte Güçlüyüz” Projesi kapsamında, belediyemizin desteği ile Basmane Semt Merkezi’nde çeşitli milletlerden gençlerin bir araya gelmesiyle İzmir Gençlik Zinciri Çalıştayı düzenledik.¹⁰⁴ 3 gün boyunca süren çalıştayda Suriyeli ve Türkiyeli gençler birbirlerini anlayabilmek, birbirlerinden beklentilerini paylaşmak, gençlik sorunlarını belirlemek ve ortak sorunlar için çözüm yollarını aramak üzere bir araya geldi.¹⁰⁵

25 Kasım “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Günü” kapsamında ise dünya çapında farkındalığı artırmak ve savunuculuk çabalarını güçlendirmek amaçlı “Sen de Bir Ateşböceği Ol, Karanlığı Aydınlat” hashtag’i ile gerçekleştirilen etkinlikte yer aldık.¹⁰⁶

Belediyemiz Kadın ve Aile Hizmetleri Müdürlüğü’ne bağlı Basmane, Agora ve Ballıkuyu Semt Merkezlerimizdeki Türk, Rus, Suriyeli ve Kore kökenli kadınlardan oluşan 90 kursiyerimizin dahil olduğu 120’ye yakın kadın ile Üçkuyular Vapur İskelesi’nde buluşarak körfez turu yaptık. Konak ve Alsancak İskelelerinden geçerken kadına yönelik şiddete karşı hep birlikte ses çıkardık. Teknede “Kadına Şiddetle Mücadele Günü” ve “Dünyayı Turuncuya Boya” aktivizmi ile ilgili bilgilendirmeler yapıldı. Birçok milletten mülteci ve Türk kadınlarının kaynaşmasına da olanak tanıyan bir etkinlik oldu.

104 2108 yılında gerçekleştirilen çalıştay hakkında ayrıntılı bilgi edinmek için bkz. <https://ilksesgazetesi.com/haberler/kultur-sanat/haydi-gencler-55464> Erişim tarihi 7 Eylül 2020.

105 Birlikte Güçlüyüz projesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.mudem.org/birlikte-gucluyuz/> Erişim tarihi 7 Eylül 2020.

106 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/utanc-haritasi-6096133> Erişim tarihi 7 Eylül 2020.



Semt Merkezlerimizde göçmen çalışmalarını devam ederken bir yandan da yerel halka merkez faaliyetlerini tanıtmak, belediye hizmetlerinden haberdar etmek ve merkezi bir uğrak noktası haline getirebilmek amacıyla çalışmalarımıza devam ettik. Açtığımız meslek edindirme ve hobi kursları beklediğimiz ilgiyi gördü ve kursiyer sayımız çoğaldı. Artık merkezimiz daha aktif bir hale gelmişti.

Konak Belediyesi, belediye sınırları içerisinde yapmış olduğı çalışmalarla, ulusal ve uluslararası kamuoyunun dikkatini çekmeyi başarmış, mültecilik ve sığınmacılık kavramının anlaşılması, sorunların çözülmesi ve uyum konusunda birçok projenin hayata geçmesinde öncülük etmiş, sosyal demokrat belediyecilik anlayışını tam anlamıyla ortaya koymuştur. Son olarak Konak'ta yaşayan hem yerelden hem de mülteci kadınların, sosyal ve ekonomik olarak bir arada güçlenmelerini sağlamaya ve yerel yönetim süreçlerine katılmalarını hedeflediğimiz çalışmalara devam ediyoruz. Pandemi süreci sebebiyle bir araya gelmemiz zorlaşsa da yeni projeler için üretmeye ve insan odaklı çalışmalar yapmaya devam edeceğiz.

Bütün bu etkinliklerden ve hizmetlerden anlaşılacağı üzere Konak Belediyesi olarak yerli ve göçmen toplulukların birlikteliğini mümkün kılacak etkinliklere yer vermeyi bir öncelik olarak görüyoruz. Kadınların kamusal hayata katılımını öncelikli amaçlarımızdan biri olarak görürken, çocukların ve gençlerin ihtiyaçlarına da yanıt verecek projeler geliştiriyoruz. Bu tür projeleri geliştirirken hemşehrilerimizin tamamının karşılıklı kültürlerarası etkileşim yoluyla birlikte yaşam pratiğı geliştirmelerini mümkün kılmaya çalışıyoruz.

MEZİTLİ BELEDİYESİ: KÜLTÜRLERARASI BELEDİYESİCİLİK FAALİYETLERİ

Mezitli Göç Tarihi

Mersin kenti ilk kuruluş yıllarından bugüne değin göç olgusu ile iç içe olmuş bir kenttir. 19. yüzyıldan bugüne kadar farklı etno-kültürel ve dini grubun bir arada barış içerisinde yaşamasına olanak tanıyan şehir, çok-kültürlü bir mirasa sahiptir. Yörükler (konar-göçerler), Araplar, Latin İtalyanlar ve Levantenler şehrin ilk kurucu sakinlerini oluşturmaktadır. Akdeniz'in tarihinde önemli bir yer tutan Mersin önemli bir liman ve endüstri kenti haline gelmiştir.¹⁰⁷ Günümüzde de bu özelliklerini koruyan şehir, Türkiye'nin en önemli ticari ve endüstriyel ağlarına sahip bir görünüm sergilemektedir.

1859 yılında yapımına başlanan Süveyş Kanalı'nda kullanılan sedir ağaçları, Torosların eteklerinden kesilip, Mersin iskelesinden gemilerle taşınmıştır. Sedir ağaçlarının kesilip, tomruk haline getirilmesi, iskeleye taşınması ve gemilere yüklenmesi çok büyük bir işgücü ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Başta Tarsus, Adana, Silifke gibi civar il ve kazalardan olmak üzere, dağ köylerinden binlerce insan buralarda çalışmıştır. Dağ köylerinin kademeli olarak kıyılara inmeleri bu yıllarda olmuştur. 1860'lı yıllarda Lübnan'da meydana gelen karışıklıklar nedeniyle, pek çok Marunî aile Mersin'e göç etmek durumunda kalmıştır. 1889 yılında 70 aile Girit'ten gelerek bugünkü İhsaniye Mahallesi'ne yerleşmiştir.¹⁰⁸ 19. yüzyıldaki bu gelişmeler sosyoekonomik ve kültürel anlamda Mersin'in daha çokkültürlü, dinamik ve kozmopolit bir kent haline gelmesine olanak tanımıştır.

1861 yılında Amerikan İç Savaşı'nın başladığı yıllarda Avrupa pamuk ticareti İngilizlerin elindeydi. İç savaş nedeniyle Amerika'da pamuk ekimi kapasitesi daralmış ve dünyanın çeşitli bölgelerinde pamuk ekim

¹⁰⁷ Braudel, 2001.

¹⁰⁸ Süveyş Kanalı'nın yapımı öncesi ve sonrasında Mersin'in şehir planlaması, göçleri ve çokkültürlü demografik yapısı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Ünlü, 2009.



alanları arayışı başlamıştır. Çukurova'nın iklim ve toprak yapısı açısından pamuk ekimine son derece elverişli olması nedeniyle bu bölgede pamuk ekimleri başlamıştır. Üretilen malların işlenmesi ve dış dünyaya ulaştırılmasında Mersin İskelesi kullanılmıştır. Süveyş Kanalı'nın yapımı esnasında gerekli sedir ağacı ticareti, Kırım Savaşı sırasında ihtiyaç duyulan tahıl nakli ve Çukurova'da ekilerek işlenen pamuk, bölgenin tek iskelesine sahip olan Mersin'den dünyaya nakledilmiştir. Suriyeli çiftçi Nusayri Araplar, Lübnanlı Maruniler, Ortodoks Araplar, Lazkiyeli Sünni Araplar, gayrimüslimlere sağlanan ticari imtiyazlar sayesinde İtalyan Levantenler, İngiliz ve Fransız bankacılar, Kıbrıslı Türkler, mübadele yasası ile Giritli Türkler, Orta Anadolu, Tarsus ve Toroslardan pek çok insan, bu dönemde Mersin'e yerleşerek Mersin'i çokkültürlü bir kent yapmışlardır.¹⁰⁹

Merkez ilçelerden biri olan Mezitli, Mersin'in geneline yayılmış olan çokkültürlülük mirasının izlerini fazlasıyla taşımaktadır. İlçede bulunan tarihi Soli Pompeiopolis, antik çağlardan günümüze kadar ayakta kalmayı başarabilmiş önemli limanlardan biridir.¹¹⁰ Soli Pompeiopolis antik kentinde elde edilen bulgular Mezitli'nin antik çağlardan bu yana önemli bir ticaret ve liman kenti olması nedeniyle farklı kültür, din, yaşam şekillerine ev sahipliği yaptığı gerçeğini gözler önüne sermektedir.¹¹¹ Mezitli, 2000'li yıllarla birlikte kent çeperindeki ikinci konut olarak tabir edilen yazlık site, apartman ve konut dokusundan birinci konut işlevine yanıt veren merkez ilçe konumuna geçmiştir. Bu süreçte ilk olarak iç göçle gelenlere ev sahipliği yaparken 2011 yılındaki Suriye'deki iç savaşın etkileri ile Suriyelilere de ev sahipliği yapmaya başlamıştır. Mezitli'nin iklimi, topografyası ve kültürü ile, göçle gelenleri karşılıklı saygı çerçevesinde kabul etme süreci de bu yıllarda başlamıştır.¹¹²

109 Mersin'in 19. yüzyıldan itibaren sahip olduğu çokkültürlü miras konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. Keyder, vd., 1994

110 Soli Pompeiopolis antik kenti ve Mezitli'nin tarihi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://mersin.ktb.gov.tr/TR-73146/mezitli.html> Erişim tarihi 19 Eylül 2020.

111 Mersin tarihi hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. <https://mersin.ktb.gov.tr/TR-73152/tarihce.html> Erişim tarihi 16 Temmuz 2020.

112 Mezitli tarihi, kültürü ve toplumsal hayatı hakkında ayrıntılı bilgi için Mezitli Belediyesi tarafından Türkçe ve İngilizce iki dilde hazırlanan kitapçık için bkz. <https://www.mezitli.bel.tr/mezitli-kitabi> Erişim tarihi 19 Eylül 2020.

Mezitli'de Suriyeli Göçmenler: Demografik Veriler

Mezitli ilçesi, 17'si kırsal olmak üzere toplam 40 mahalleden oluşmaktadır. Türkiye genelinde göçle gelen nüfusun oranı incelendiğinde, Mersin Suriyeli göçünden en fazla etkilenen on il arasındadır. Mezitli ise Mersin'de bulunan 13 ilçeden biri olup %5,27 büyüme hızıyla Mersin'in en hızlı büyüyen ilçesi olmuştur. Mezitli Belediyesi'nden alınan bilgilere göre ilçede 2020 yılı Ağustos ayı itibarı ile 26.000 kayıtlı ve bir o kadar da kayıtsız Suriyeli ve diğer ülkelerden gelen düzensiz göçmen bulunmaktadır. İlçede toplam 86.350 hane bulunmaktadır.

2019 yılının ikinci yarısında Mezitli'de yaşayan sakinlerin ihtiyaç analizi çalışması gerçekleştirilmiştir. Mezitli Belediyesi hizmetlerinden yararlanan ilçe halkının görüş, öneri, ihtiyaç ve taleplerinin karşılanması ve memnuniyetlerinin ölçülmesi amacıyla, Mezitli Belediyesi Strateji Geliştirme Müdürlüğü ve kardeş şehir olan Berlin Tempelhof-Schöneberg Belediyesi'nin Dış İlişkiler Birimi işbirliğiyle gerçekleştirilen ihtiyaç analizi çalışmasında önemli bilgiler elde edilmiştir. Berlin-Tempelhof Schöneberg Belediyesi'nden gelen Alman konuklar, Mezitli Kent Konseyi Göç Grubu ve Suriyeli göçmenler ile 13 Kasım 2019 Çarşamba günü, göçün etkilerinin değerlendirildiği ve oluşan sorunlara çözüm önerilerinin görüşüldüğü, geniş katılımlı bir toplantı yapmışlardır. Projenin nihai ürünü olarak analiz sonuçlarının yer aldığı kitapçık İngilizce ve Türkçe basılmıştır.¹¹³

Suriyeli göçmenlerle gerçekleştirilen derinlemesine mülakatlardan elde edilen bilgiler ışığında göçmenlerin ihtiyaçları saptanmıştır. Mülakat yapılan Suriyelilerin çoğunluğu Mezitli'ye taşındıktan sonra istikrarlı bir hayata başladıklarını ifade etmişlerdir. Birçok katılımcının eğitim seviyesinin ve ekonomik durumunun yüksek olduğu tespit edilirken, ilçede yaşayan Suriyeliler arasında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına başvuran ve vatandaşlık hakkı kazananların oranının da yüksek olduğu saptanmıştır. Araştırmada elde edilen bir diğer önemli bulgu da ilçenin temizliği konusunda Suriyeli hemşehrilerin aşağıda sıralanan ifadeleri

113 İki dilde yayınlanan "Mezitli'de yaşayan Suriyelilerin ve Türk Vatandaşlarının İhtiyaç Analizi" adlı kitapçık hakkında yerel medyada yayınlanan bir haber için bkz. <https://www.pirha.net/mezitli-belediyesi-ilcedeki-suriyelilerle-ilgili-kitap-yayinladi-203845.html/05/02/2020/> Erişim tarihi 19 Eylül 2020.



sıklıkla kullanmış olmalarıdır: “Mezitli çok temiz bir yer, belediye çok iyi çalışıyor.”, “Parklar, sahiller ve deniz ilk geldiğimiz yıllara göre çok daha temiz durumda.”

Kitlesel göçün ilk zamanlarında çoğu göçmen günlük işlerini ve gereksinimlerini sadece kendi akrabaları, arkadaşları ve yakınlarını içeren küçük gruplarında gidermekteydi. Suriyeli göçmenler başlangıçta Suriyeli bakkal, restoran, kafe, kahveci, doktor, tamirci, elektrikçi ve diğer işkollarındaki yakınlarıyla ilişki içerisindeyken Türkler ile çok fazla ilişki kurmamışlardı. Mezitli Belediyesi yetkilileri, literatürde “Kapalı Ekonomi” olarak adlandırılan bu durumun göçmenler ile yerli topluluklar arasında birlikte yaşam pratiği üretme konusundaki sıkıntılardan kaynaklandığını saptamışlardır.¹¹⁴ Ancak bu durum, toplumsal kabul ve katılım konusundaki birlikte yaşam pratiğini desteklemeye yönelik olarak belediyenin sunduğu hizmetlerin giderek artmasıyla zaman içinde değişmiştir.

Mezitli’de yaşayan sakinlerin ihtiyaç analizi çalışması tamamlandıktan sonra 6-7 Şubat 2020 tarihlerinde RESLOG projesi kapsamında gerçekleştirilen “Mezitli Göç Ana Planı’nın İncelenmesi ve Atık Yönetimi” projesine ilişkin çalıştayda, öncelikli olarak Mezitli Göç Ana Planı farklı paydaşlarla tartışılmıştır. Mezitli Belediye Başkanı Neşet Tarhan, Başkan Yardımcıları, müdürlükler ve birim amirlikleri ile Strateji Geliştirme Müdürlüğünün ve RESLOG bölge ekibinin koordinasyonunda gerçekleştirilen çalıştayda, ilçede özellikle artan nüfusla birlikte mevcut alt yapının yetersiz hale gelmesi neticesinde önemli bir sorun haline gelen “Çevre Temizliği ve Sağlığı” konusunda çözüm önerileri üzerinde durulmuştur. Toplantıda ayrıca kitlesel göç ile birlikte ortaya çıkan yeni sorular çerçevesinde özellikle toplumsal kabul ve katılım konusunda yeni projelere ihtiyaç duyulduğu ve toplumsal uyum sürecine katkıda bulunabilecek sanatsal ve kültürel etkinliklere öncelik verilmesiyle birlikte göçmelere yönelik gözlemlenen ayrımcılığın ve ötekileştirmenin azaltılabileceği tespit edilmiştir.¹¹⁵ Mezitli Belediyesi Göç Ana Planı ha-

114 Kapalı ekonomi konusunda Hollanda’da yaşayan göçmenlerin sergilediği örneklerin yer aldığı açıklayıcı bir tartışma için bkz. Bolt ve Kempen, 2003. Ayrıca, Almanya’daki Türk göçmenlerin oluşturduğu kapalı ekonomi (niche economy) örnekleri için bkz. Kaya, 2000.

115 6-7 Şubat 2020 tarihlerinde RESLOG projesi kapsamında gerçekleştirilen “Mezitli Göç Ana Planı’nın İncelenmesi ve Atık Yönetimi” çalıştayını konusunda yerel medyada çıkan bir haber için bkz. <http://www.ozyurtgazetesi.com/reghanlinin-goc-ana-planı-sunumu> Erişim tarihi 19 Eylül 2020.

zırlanırken çok farklı paydaşların bir araya getirilmesi suretiyle katılımcı bir süreç izlenmiştir. Bu çerçevede düzenlenen çalıştaylara belediye bünyesinde yer alan 16 birim katılmış, çalıştay öncesi ve sonrasında bire bir görüşmeler devam ettirilip bilgi toplanmış ve 11 muhtarlık ziyaret edilerek veriler elde edilmiştir.

Mezitli'de Suriyelilere Sunulan Belediye Hizmetleri

Bilindiği üzere, belediyelerin mevcut mali ve idari yapıları içinde Suriyelilere sunulan hizmetler için merkezi idare tarafından sağlanan özel bir destek söz konusu değildir. Mezitli Belediyesi, kitlesel göçün ilçeye yöneldiği ilk günden bu yana yerli ve göçmen hemşehrilerin ihtiyaçlarını öğrenme konusunda bilimsel bir yaklaşım sergilemeyi tercih etmiştir. Bu çerçevede Mezitli Belediyesi, Çukurova Belediyeler Birliği ve RES-LOG ekibiyle birlikte yakın bir işbirliği içerisinde çalışmalarını sürdürmüştür. Belediye Başkanı Neşet Tarhan, belediyenin bütün birimlerinin bu süreçte yer almasını sağlamak amacıyla büyük bir çaba sergilemiştir. Göçle birlikte artan nüfusun ihtiyaçlarını belirlemek ve söz konusu ihtiyaçları karşılamak amacıyla Mezitli Belediyesi ve kardeş şehir Berlin Tempelhof-Schöneberg Belediyesi işbirliğinde Suriyeliler ve Türklere yönelik ihtiyaç analizi, Aktif Yaş Alma Merkezi gibi projeler gerçekleştirilmiştir. Stratejik plan ve ihtiyaç analizi süreçlerinde belediyenin ve Mezitli Kent Konseyinin ortak fikri ile Mezitli Kent Konseyi (MKK) bünyesinde Göç Çalışma Grubu kurulmuştur.

Mezitli Kent Konseyi Göç Grubu: Suriyeli göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılayabilme kapasitesini artırmak ve olası sorunları ilçe düzeyinde tespit edip giderebilmek amacıyla Mezitli Kent Konseyi Yürütme Kurulu tarafından 11 Haziran 2019 tarihinde Göç Grubu oluşturulmuştur. Mezitli Kent Konseyi Göç Grubu Başkanı Mezitli'ye yerleşen göçmenlerin oluşturduğu derneklerle görüşerek onları MKK Göç Grubu üyesi olmaları için davet etmiştir. Yapılan davet sonucunda Mezitli'de bulunan sivil toplum kuruluşlarından bazıları MKK Göç Grubuna üye olmuştur. Buna ek olarak bireysel çalışmak isteyen Suriyeli göçmenler de MKK Göç Grubuna dahil olmuştur.



MKK Göç Grubu ilk toplantısı Mezitli Belediyesi temsilcileri, MKK Kadın Meclisi temsilcisi ve Suriyeli göçmenler ile birlikte yapılmıştır. İlk toplantıda Suriyeli Göçmenler, Mezitli Belediyesi için çeşitli taleplerini dile getirmişlerdir: Suriyeliler için Türkçe kursu, Türklere Arapça kursu, tüm vatandaşlar için düzenlenmesi istenen İngilizce kursu ve oto tamiri, marangozluk, klima tamiri, asansör tamiri, kuaförlük, doğalgaz tesisatçılığı gibi alanlarda meslek edindirme kursları düzenlenmesi. MKK Göç Grubunun süregelen toplantılarında göçmenler tarafından başka talepler de dile getirilmiştir. Örneğin Suriyeli hemşehriler, Çin’de şampiyonluk ve Fransa’da uluslararası ödül kazanan, toplamda 9 adet olan ve 650 kadından oluşan Kadın Üretici Pazarında yer almak istemişlerdir. Suriyeli göçmenlerin el emeği işlerini satabilmeleri için Kadın Üretici Pazarında talep ettikleri satış yerleri konusu Belediye Başkanı tarafından onaylanmıştır. Buna ek olarak sanatsal ve kültürel etkinliklerini yerel halka ve Suriyeli göçmenlere sergilemeleri için de salon isteğinde bulunulmuştur. Suriyelilerin bu isteği de karşılanmış ve MKK salonunda, MKK Göç Grubu ve Suriyeli göçmen dernekleri işbirliğinde Arapça dilinde ve herkese açık olarak düzenlenen bir dizi etkinlikte şiir okuma, kitap okuma, resim sergisi, tiyatro gösterisi, şarkı söyleme gibi kültürlerarası faaliyetler gerçekleştirilmiştir.

Mezitli Kent Konseyi Göç Grubu çalışmalarını başarılı bir şekilde sürdürmüş ve Suriyelilerden gelen talepleri büyük ölçüde karşılamaya çalışmıştır. Bu tür çalışmaları yürüten Göç Grubu, mümkün olduğunca farklı paydaşları sürecin içine katmaya büyük bir önem vermektedir. Bu bağlamda, 3-6 yaş arası Suriyeli göçmen çocuklara okul öncesi eğitim konusunda da belediye tarafından destek verilmiş, bu çerçevede, MKK Göç Grubu ve Mezitli Belediyesi işbirliğiyle Down Kafe’de çocuklar ve aileleriyle birlikte etkinlikler düzenlenmiştir. Etkinlikte, Türkçe ve Arapça şarkılar ve benzeri performanslar sergilenmiştir. Yine, MKK Göç Grubu üyesi olan Göçmen Nurhan At Taha yönetimindeki AINOUR Kültür Salonu’nda, her cumartesi düzenli olarak müzik, bilim, teknoloji, edebiyat ve kültür toplantıları yapılmaktadır. MKK Göç Grubu üyeleri davetli olarak toplantılara katılım sağlamaktadır.

Mersin’de faaliyet gösteren ve MKK Göç Grubu ile işbirliği yapan Maya Eğitim Kültür Araştırma Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği tarafından 2020 yılında Kültürhane’de düzenlenen “Göçmen Hikâye-

leri” etkinliklerine yerel halk ve MKK Göç Grubu katılım sağlamaktadırlar. MKK Göç Grubu, Hayata Destek Derneği gibi başka birtakım sivil toplum kuruluşlarıyla ortak çalışmalar, seminerler, hassas gruplara erişme faaliyetleri ve eğitim çalışmaları yürütmektedir.

MKK Göç Grubu’nun bütün çalışmaları Belediye Başkanı Neşet Tarhan tarafından yakından takip edilmektedir. 27 Şubat 2020 tarihinde düzenlenen, MKK Başkanı Sibel Gelbul, MKK Yürütme Kurulu üyeleri ve MKK Konseyi Göç Grubunun bulunduğu toplantıya Belediye Başkanı Neşet Tarhan ve Strateji Geliştirme Müdürü de katılmış ve göçmenlerin toplumsal katılımının ve kabulünün güçlendirilmesi bağlamında aşağıda belirtilen konular görüşülerek karara bağlanmıştır:

- Kadın Üretici Pazarlarında Suriyeli göçmenlerin el emeği işlerini satabilmeleri için pazar yeri talebi Belediye Başkanı tarafından da uygun görülmüş ve 40 göçmen kadına Mezitli Kadın Üretici Pazarları Yönetmenliği’ne uygun olarak, pazarlarda yer verilmesi kabul edilmiştir;
- Suriyeli göçmenlerin sanatsal ve kültürel faaliyetlerini yerleşik halka ve Suriyeli göçmenlere sergilemeleri için talep edilen salon Belediye Başkanı tarafından da uygun görülmüş ve bu taleplerin karşılanması için MKK ve Mezitli Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Müdürlüğüne başvuru ile uygun olan taleplerin karşılanacağı belirtilmiştir;
- Suriyeli göçmenler için Türkçe dil kursu, Türkler için Arapça dil kursu ve göçmenlere yönelik meslek edindirme kurs talepleri uygun görülmüş ve talep edilen kursların düzenlenmesi için Mezitli İlçe Mili Eğitim Müdürlüğü, Mezitli Halk Eğitim Müdürlüğü, Mersin Esnaf Sanatkârlar Odası ve Mezitli Kent Konseyi ile birlikte söz konusu kursların, MKK Göç Grubunun koordinasyonunda düzenlenebileceği ve Mezitli Belediyesi olarak her türlü desteğin sağlanacağı karara bağlanmıştır;
- MKK Göç Grubu’nun faaliyetleri bir yıldır devam etmektedir. Pandemi süresince etkinlikler ve toplantılar durdurulmuştur. Suriyeli göçmen derneklerinin, Suriyeli göçmenlerin ve diğer göçmen grupların da MKK Göç Grubunda çalışmak için talepleri olmuştur. Uygun bulunan yasal göçmen dernekleriyle ve göçmenlerle çalışılmaya devam edilmesi kararlaştırılmıştır.

Yukarıda sıralanan çalışmalardan, etkinliklerden ve projelerden de anlaşılabileceği üzere Mezitli Belediyesi göçmenlerin kamusal hayata katılımı ve toplumsal kabulü konusunu hemşehrilik ilkesi çerçevesinde ele alma-

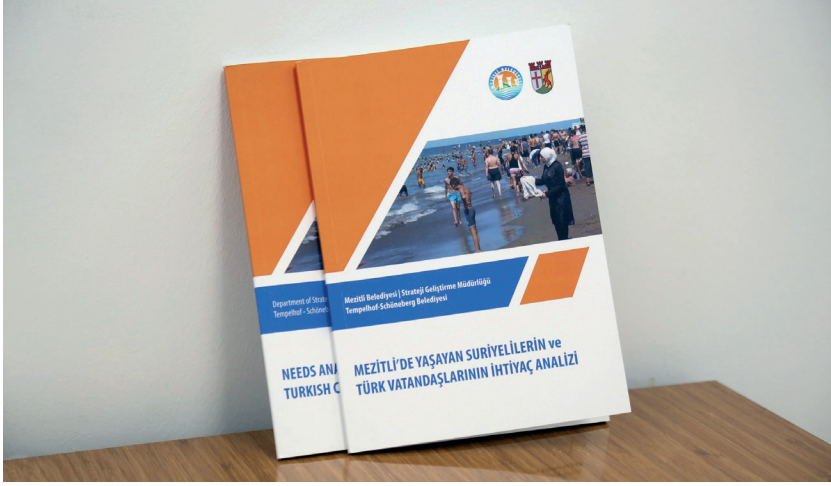


yı tercih etmiş ve kültürlerarası bir yaklaşımla yerli ve göçmen sakinler arasında hiçbir ayırım gözetmeksizin bu grupların kamusal alanda bir araya gelebilecekleri mekânların, etkinliklerin ve benzeri olanakların yaratılması için özel bir çaba harcamıştır.

Mezitli’de Kültürlerarası Belediyecilik Faaliyetleri

Mezitli Belediyesi, Mersin kenti genelinde sahip olunan çokkültürlülük mirasının ve benimsenen Belediye Kanunu’nun hemşehricilik ilkesinin de etkileriyle, hizmetlerinde yerli ve göçmen ayrımı yapmamaya ve bu ayırmacı olduğu düşünülen dili kullanmamaya özen göstermektedir. Hemşehriciler için sunulan hizmetlerin tamamında kültürlerarası bir yaklaşım sergilenirken, Kent Konseyinin de işlevselliğinden yararlanarak katılımcı bir belediyecilik anlayışıyla göçmen kökenli insanların ihtiyaçlarının tespitine öncelik verilmektedir. Tespit edilen ihtiyaçların karşılanabilmesi için farklı kamu kuruluşlarının, belediye birimlerinin, ilgili sivil toplum kuruluşlarının ve uluslararası ortaklıklardaki paydaşların bir araya gelerek ortak çalışmalar yürütülmesine özen gösterilmektedir.

Mezitli Belediyesi diğer yandan, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’nın hayata geçirilmesi için çalışmalara öncelik vermektedir. Sunulan belediye hizmetleri Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam (Amaç 3), Nitelikli Eğitim (Amaç 4), Eşitsizliklerin Azaltılması (Amaç 10) amaçlarının hayata geçirilmesi açısından oldukça olumlu sonuçları beraberinde getirmektedir. Mezitli Belediyesi, yukarıda sıralanan hizmetler ve aşağıda aktarılacak olan başarı hikâyesinden de anlaşılacağı üzere, Sorumlu Üretim ve Tüketim (Amaç 12), İklim Eylemi (Amaç 13), Karasal Yaşam (Amaç 15) gibi amaçların hayata geçirilmesinde de başarılı çalışmalar yapmaktadır. Mezitli Belediyesi aynı zamanda yerel topluluklar ile Suriyelilerin sosyal, ekonomik ve kültürel ihtiyaçlarına karşılık verme sürecinde kültürlerarası yaklaşımı benimseyerek Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar (Amaç 16) amacının da hayata geçirilmesine olanak yaratmıştır. Mezitli Belediyesi, söz konusu amaçlara ve Suriyelilerin toplumsal katılımı ve kabulü sürecinde başarıya ulaşmak için gerçekleştirdiği işbirlikleri yoluyla da Amaçlar için Ortaklık- lar (Amaç 17) amacının gerçekleşmesi konusunda önemli adımlar atmıştır. Mezitli Belediyesi Strateji Geliştirme Müdürü Hürrem Betül Levent Erdal’ın paylaştığı başarı hikayesinden yukarıda sıralanan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları’nın izlerini bulmak mümkündür:



Mezitli İhtiyaç Analizi Çalışması

Mezitli'de Kültürlerarası Belediyecilik Faaliyetleri

Hürrem Betül Levent Erdal | Mezitli Belediyesi,
Strateji Geliştirme Müdürlüğü

Mezitli Belediyesi olarak, hâlihazırda çalışmalarını devam ettirdiğimiz Atık Yönetimi Projesi ile gurur duyuyoruz. Projenin ilçemizde yaşayan hemşehrilerimiz arasında çevre konusunda önemli duyarlılık ve farkındalık geliştireceğine inanıyoruz. Atık Yönetimi Projesi'nin genel amacı Mezitli'de yaşayan yerel halk ile ortak yaşama dahil olmaya çalışan, çoğunlukla Suriyelilerden oluşan göçmenler arasındaki etkileşimi artırmak, kültürlerarası iletişimi mümkün kılmak, aynı ilçede yaşayan halkların kültürel farklılıklarından doğan zenginlikle sanatsal etkinlikler ve bilinçlendirici eğitimler yapmak, diğer yandan da çevre temizliği ve atık yönetimi bilinci oluşturmaktır. Sağlıklı ve temiz bir çevre için düzenlenecek olan tüm etkinliklerin, eğitimlerin,



bilgilendirici tüm materyallerin toplumsal kabul ve katılımın gerçekleşmesine katkı sunmasını amaçlıyoruz. Ayrıca ilçemizde sağlıklı bir atık yönetim sisteminin oluşturulması amacıyla, Sıfır Atık Yönetmeliği'nde yerel yönetimlere verilen sorumluluklar çerçevesinde, atık yönetiminin Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'na uygun şekilde gerçekleştirilmesi için toplumun konuyla ilgili farkındalığını sağlamak, kapasitelerini artırmak, sürdürülebilir atık yönetimi oluşturmak, fazla atık oluşumunu önlemek, oluşan atıkların yeniden kullanımını sağlamak ve atıkların geri dönüşüm için kaynaktan ayrı toplanmasını sağlamak için çalışmaktayız.

Söz edilen hedeflerden yola çıkarak aşağıda sıralanan faaliyetleri düzenliyor ve planlıyoruz:

- 1) Çocuklar ve yetişkinler olmak üzere iki farklı yaş grubuna yönelik eğitici materyallerin (afiş ve broşürler) hazırlanması ve dağıtımı;
- 2) Kamusal alana eklenmede zorluklarla karşılaşan göçmenleri de kapsayan sosyokültürel etkinlikler düzenlenmesi (sanat atölyeleri, resim sergileri, felsefe dersleri, spor etkinlikleri, şiir ve müzik dinletileri);
- 3) Bilgilendirici ve eğitici site ve mahalle toplantıları düzenlenmesi;
- 4) Evde ve işyerlerinde atık yönetimi uygulaması için "Evsel Atık Toplama Yönetimi" ve "Bilinç Yükseltme Eğitimleri" düzenlenmesi;
- 5) Park ve bahçelerin yanı sıra, Mezitli Kent Konseyi Göç Grubu, Kadın Meclisi, Gençlik ve Çocuk Meclisi ile birlikte sahil ve kıyı temizliği uygulamalarının düzenlenmesi ve temizliğin ardından temizlik hakkında bilgilendirici afişler asılması;

- 6) Okullarda öğretmenlere ve öğrencilere yönelik eğitici, farkındalık yaratıcı bilgilendirme çalışmalarının yapılması;
- 7) Çevre temizliği ve atık yönetimi eğitimine yönelik materyaller hazırlanıp okullarda dağıtılması;
- 8) Pilot okullarda çevre temizliği uygulamalarının yapılması;
- 9) Çevre temizliğinin önemini anlatan resim yarışmalarının düzenlenmesi;
- 10) “Sıfır Atık Yönetimi” için teşvik edici ödül programlarının düzenlenmesi.

Proje kapsamında düzenlenecek tüm eğitim ve faaliyetlerin; Mezitli Belediyesi ile göçmenlerin kanaat önderleri, topluluklar, derneklerin üyeleri ile irtibatını ve işbirliğini artırması, gönüllü göçmen gruplarının kurulmasının desteklenmesi, diğer yerel sivil toplum kuruluşları ile işbirliği halinde çalışmalarının sağlanması ve Mezitli ilçesinde hangi ırk, din, dil ve uyruğa mensup olursa olsun hemşehrilerimizin birlik, barış ve uyum içinde yaşamalarına katkıda bulunması hedeflerimiz arasında.

Mezitli ilçesi sınırları içerisinde göç karşısında ilçenin rezilyansını güçlendirmek amacıyla yerel halkı ve göçmen nüfusu kapsayacak şekilde atık yönetimi, çevre temizliği uygulamaları, bilgilendirici eğitimler, sağlıklı ve temiz yaşama ilişkin farkındalık yaratıcı materyallerin dağıtımının yanı sıra, göçle gelen kişilerin toplumsal kabul ve katılım sürecini desteklemek, barış ve huzur içinde bir arada yaşama kültürünü zenginleştirmek için sosyal uyumu sağlamaya yönelik kültürel etkinlikler düzenlemeyi amaçlıyoruz.



Göçle gelen nüfusun giderek artma olasılığına ek olarak kentimiz sakinlerinin talep ve ihtiyaçlarından yola çıkarak çevre temizliği ve atık yönetimi konusunda hizmet ve kalıcı değer üretmek üzere bu projeyi geliştirdik. Çevre temizliği ve sağlığına yönelik eğitim, tanıtım, farkındalık yaratıcı uygulama ve etkinlikler dizisi programlanırken bu çalışmalara yerli ve göçmen grupların katılımı ile “barış ve uyum içinde bir arada yaşama” kültürüne yönelik örnekler de ortaya konulabileceği sonucuna ulaşıldı. Göçmenlerle birlikte Mezitli halkının tamamının katılımına açık olacak şekilde düzenlenecek olan eğitici, sanatsal, kültürel ve sportif etkinliklerin “sosyal uyum” ve “barış içinde birlikte yaşam” konusunda büyük katkı sağlayacağını düşünüyoruz. Bu proje, atık yönetimi, çevre temizliği ve sağlığı konusundaki tüm kazanımların yanı sıra, belediyeyi ve kenti göç konusunda daha dirençli hale getirecek bir proje. Proje ile Mezitli kentinin yaşam kalitesinin artırılmasını hedefliyoruz ve kültürlerarası bir yaklaşımla yerli ve göçmen bütün hemşehrilerimizin bir araya gelerek etkileşimde bulunmalarına destek olacağız.

Mezitli Kent Konseyi Kadın Meclisi ve Göç Grubuna dahil olan göçmenlerin ve Göç Grubu ile koordineli olarak çalışan STK üyelerinin görüşleri dikkate alındığında Mezitli’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin kentin sunduğu imkânlardan memnun oldukları görülüyor. MKK Göç Grubu toplantılarında dile getirildiği üzere göçmenler, genel olarak Mezitli Belediyesi ve Mezitli Kent Konseyi Göç Grubu işbirliğindeki gerçekleştirilen etkinlikler, hizmetler ve faaliyetlerden memnuniyet duyuyorlar.

SEYHAN BELEDİYESİ: EŞİTLİKÇİ ANLAYIŞ

Seyhan Göç Tarihi

Seyhan ilçesi Adana ilinin beş merkez ilçesinden biridir. Adana'nın Seyhan Nehri kıyısına bir konak yeri olarak kurulduğu tahmin edilmektedir.¹¹⁶ Sekiz bin yılı aşkın tarihiyle varlığını sürdüren Adana, Anadolu'nun geçiş noktalarından birinde bulunmasından ötürü etno-kültürel açıdan son derece heterojen bir demografik yapıya sahiptir.¹¹⁷ Hitit etkisinde kalan Fenikeliler, tarım ve bitki tanrılarının ismi olan Adonis'i bereketli topraklarından dolayı Adana'ya isim olarak vermiştir.¹¹⁸ 19. yüzyıl sonlarında ve 20. yüzyıl başlarında Balkanlar'dan göç eden Türklerin Adana'ya yerleştirilmesiyle birlikte şehrin kozmopolit karakteri daha da güçlenmiştir. 1950'li yıllar diğer pek çok ilde olduğu gibi Adana'da da tarım ve tarıma dayalı sanayinin hızlı gelişme sergilediği dönem olmuştur.

Tarihi 19. yüzyıla kadar giden pamuk ekiminin artması ve ona dayalı tekstil sanayinin gelişmesi sonucu Adana özellikle yakın illerden olmak üzere büyük oranda göç almaya başlamıştır. Sanayi bölgesi olması sebebiyle yoğun göç alan Adana'nın nüfus artış oranı daima Türkiye genel nüfus artış oranının üstünde seyretmiştir. İl ölçeğinde artan bu nüfusun büyük bölümünün istihdam olanakları dolayısıyla genellikle il merkezinde yerleştiği görülmektedir. Seyhan ilçesi de süregelen bu göçten kendi payına düşeni almıştır.

Adana, Seyhan ve Ceyhan nehirlerinin suladığı verimli ovanın ortasında yer alması ve bu akarsuların üzerindeki köprüler dolayısıyla geçmişten beri önemli bir yerleşim yeri ve diğer yörelerden göçleri kendine çeken bir merkez olmuştur. 19. yüzyılda Çukurova'ya pamuk ekimi ve traktörün girmesiyle tarımsal üretimde yaşanan verim artışı ve bu tarımsal gelişmenin tetiklediği sanayi üretimi bölgede işgücü ihtiyacını artırmış ve bu nedenle diğer bölgelerden Adana'ya doğru hızlı bir göç süreci yaşanmıştır. 1950'li yıllar itibarıyla yoğunluk kazanan tarımda makine-

116 19 Eylül 2020.

117 Adana tarihi konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.adana.gov.tr/tarih> Erişim tarihi 20 Eylül 2020.

118 Bkz. <https://seyhan.bel.tr/seyhan.asp?menu=ilcemiz&Id=1> Erişim tarihi 19 Eylül 2020.



leşme hamlesi, büyük arazi sahiplerinin binlerce dekarlık pamuk tarlalarının yanı sıra, tekstile dayalı sanayinin gelişmesine ciddi olanak sağlamıştır. Özellikle bu dönemde Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinden göç ile gelen işçilerin bir kısmı pamuk tarlalarında çalışırken bir kısmı da pamukların işlendiği fabrikalarda çalışmaya başlamıştır. Bu dönemde Milli Mensucat, Güney Sanayi, Bossa, Paktaş gibi bazı tekstil fabrikalarının ön plana çıktığı görülmektedir. On binlerce işçinin çalıştığı çırçır ve tekstil fabrikaları uzun yıllar diğer illerden gelen göçmen işçiler için istihdam imkânları yaratmıştır. Adana'nın yaşadığı bu hızlı dönüşüm sosyoekonomik ve politik açıdan birtakım sonuçları beraberinde getirmiştir.¹¹⁹ 1995 yılından itibaren Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da GAP (Güneydoğu Anadolu Projesi) ve benzeri projelerin hayata geçirilmesiyle birlikte göç, yavaşlama eğilimi göstermeye başlamıştır.¹²⁰

Adana ilinin ilk kuruluş bölgesi olan bugünkü Seyhan ilçesi Adana Büyükşehir Belediyesi'nin dört merkez ilçesinin nüfus bakımından en büyük olanıdır. Seyhan ilçesi, adrese dayalı nüfus sayımına göre 793.480 toplam nüfusa sahiptir. 384 km² yüzölçümü ve 2066 kişi/km² nüfus yoğunluğuyla Seyhan, Adana'nın en yoğun ilçesidir. İlçe nüfusunda kadın-erkek oranı (kadın: 399.608, erkek: 393.872) birbirine denk sayılabilir. 1950 den sonra kentin hızla sanayileşmesi, ovalık alanda baraj ve sulama kanallarıyla sulu tarıma geçilmesi ve buna bağlı olarak yüksek nitelikli pamuk tarımının yapılması hızlı bir nüfus artışını beraberinde getirmiştir. Nüfus artışı ile birlikte gecekondulaşma da artmış ancak son yıllarda ilçenin kuzey kesimlerinde yürütülen “Kuzey Adana” uydu kent projesiyle planlı bir kentleşme modeli geliştirilebilmiştir. Seyhan ilçesi, 2017 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye'nin en kalabalık ilçeleri sıralamasında altıncı sıradadır. Ortalama nüfus artış hızı %0,35 kadardır.¹²¹

119 Bu tür bir hızlı sosyal değişimi, yine bu şehirden çıkan Etem Çalışkan, Orhan Kemal, Yaşar Kemal, Yılmaz Güney, Yılmaz Duru, Demirtaş Ceyhan, Ali Özgentürk gibi pek çok sanatçı ve edebiyatçı eserlerinde betimlemişlerdir. Adana'nın göçle yoğrulmuş kültürel dokusu hakkında daha ayrıntılı bir haritalandırma için bkz. Karabıyık, 2017.

120 Adana nüfusun yapısı ve tarihsel dönüşüm süreçleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://adana.csb.gov.tr/ilimizi-taniyalim-i-1222> Erişim tarihi 19 Eylül 2020.

121 Seyhan'ın demografik yapısı hakkında bilgi için bkz. <https://seyhan.bel.tr/seyhan.asp?menu=ilcemiz&Id=4> Erişim tarihi 19 Eylül 2020.

Seyhan'da Suriyeli Göçmenler: Demografik Veriler

Geçici koruma altındaki Suriyelilerin en fazla bulundukları iller sıralamasında altıncı il olan Adana, günümüzde beşinci sıraya yükselmekte ve gün geçtikçe daha fazla göçmene ev sahipliği yapmaktadır. Adana'daki Suriyeli sayısı 6 Ağustos 2020 tarihi itibarıyla 248,789 olmuştur.¹²² Adana'nın Seyhan ilçesi 399.608 kadın, 393.387 erkek olmak üzere toplam 793.480 kişilik yerleşik nüfusu ile Türkiye'nin 6. İlçesi, Adana'nın ise %35.74 oranla en büyük ilçesidir. İlçe, barındırdığı iş/çalışma yerleri ve resmi kurum yoğunluğundan dolayı çalışma saatleri içinde 1.000.000'un üzerinde yerli ve 174.300 civarında Suriyeli ile birlikte en az 1.174.300'lük bir nüfusa ev sahipliği yapmaktadır. Kapsadığı yüksek nüfus ve nüfus yoğunluğunun (2066 k/km2) yanı sıra, söz konusu nüfusun niteliği, kozmopolit demografisi, dezavantajlı grup/birey sayısı ilçenin önemini ortaya koymaktadır. Adana ilinin Seyhan ilçesi göç alan ve ekonomik zorlukları olan ailelerin yaşadığı mahalleleri içine alan en eski merkez ilçesidir.

Adana'da ikamet eden Suriyeli göçmenlerin yaklaşık %70'i Seyhan ilçesi sınırları içinde ikamet etmektedir. Seyhan ilçesinde ikamet eden Suriyeliler, yoğunluklu olarak Kocavezir, Meydan, Mirzaçelebi ve Gülpınar mahallelerinde yaşamaktadırlar. Suriyelilerin yerleştiği bu mahallelerde daha çok Türk, Arap, Kürt ve Romanlar yaşamlarını sürdürmektedir. Büyük çoğunluğu Halep kentinden gelen Suriyeliler, ev ve işyeri kiralararak, hayatlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar. Bit Pazarı olarak bilenen Kocavezir ve Mirzaçelebi mahalleleri; Suriyelilerin yoğun göçünden dolayı yerli halk arasında "Halep Mahallesi" olarak adlandırılmaktadır. Bu tür mahallelerde yaşayan Suriyelilerin bir tür gettolaşma eğilimi gösteriyor olması yerli halk tarafından zaman zaman tepki ile karşılanmaktadır.¹²³

122 Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim tarihi 2 Eylül 2020.

123 Suriyelilerle yerli halk arasında zaman zaman ortaya çıkabilen bu tür toplumsal gerilimlere örnek teşkil edebilecek bir gazete haberi için bkz. 22 Eylül 2019 tarihli Evrensel Gazetesi, <https://www.evrensel.net/haber/387316/seyhanda-saldiriya-ugrayan-suriyeliler-can-guveligimiz-yok>



Seyhan Belediyesi tarafından yapılan değerlendirmeler ve RESLOG projesinin diğer bileşenleri çerçevesinde elde edilen bulgulara göre Seyhan'da birlikte yaşam alanında yaşanan en büyük sıkıntılardan biri, Suriyeli göçmenlerin bir kısmının kimlik sahibi olmaması nedeniyle hizmetlerden faydalanamamaları olarak tespit edilmiştir. Kimliksiz göçmenleri kayıt altına alacak ve takip edecek yeterli bir yazılım sisteminin olmaması nedeniyle kurumlar arası bilgi aktarım ve paylaşımı konusunda büyük sıkıntılar olduğu Belediye yetkilileri tarafından ifade edilmiştir.¹²⁴

Seyhan'da Suriyelilere Sunulan Belediye Hizmetleri

Seyhan Belediyesi, Adana'nın Sarıçam ilçesinde 2013 yılında AFAD tarafından kurulan ve dünyanın en büyük konteyner kenti olarak da bilinen mülteci kentine uzun bir süre insani yardım malzemesi göndermiştir.¹²⁵ 2020 yılında kış mevsiminden ötürü özellikle kışlık malzemelerin gönderildiği yardımlar arasında çocuklar için 1150 çift çocuk botu, soğuklardan korunmak için 1150 mont, 350 koli hijyenik set, 400 koli bebek bezi ve 1250 koli gıda paketi bulunmaktadır.

Seyhan Belediyesi, sunduğu hizmetler doğrultusunda dezavantajlı grupların ihtiyaçlarına karşılık verecek nitelikte projeler ve hizmetler geliştirmektedir. Bu hizmetler, belediyenin içerisinde yer alan müdürlüklerin ve birimlerin ortak sorumluluğu altındadır. Seyhan Belediyesi, sosyal hizmetlerin tüm dezavantajlı gruplara ulaşabilirliğini sağlayarak ihtiyaç odaklı çalışmalar yürütmektedir. Hiçbir ayırım yapmaksızın, Suriyeli göçmenlere “Seyhan Halk Kart” desteği, evde sağlık ve bakım hizmetleri, engelli hizmetleri, aşevi hizmetleri, çamaşırhane hizmetleri, eğitim hizmetleri, paylaşım dükkânı projesi, aynı yardım, nakdi yardım, yeni doğan çocuk ailelerine yardım vb. hizmet ve destek sunmaktadır. Bu tür hizmetlerin ve desteklerin sürdürülebilir olması için Belediye çalışmalarına devam etmektedir.

¹²⁴ Gültaşlı vd., 2019.

¹²⁵ 2017 yılında 35 bin kadar Suriyeli göçmene ev sahipliği yapan Sarıçam Konteyner kenti hakkında bilgi için bkz., <https://www.hurriyet.com.tr/video/dunyanin-en-buyuk-konteyner-kenti-havadan-goruntulendi-hemde-turkiyede-40669504> Erişim tarihi 19 Eylül 2020.

Seyhan Belediyesi, UNHCR ile işbirliği içerisinde Suriyeli göçmenler ile yerli halk arasındaki uyuma ve göçmenlerin istihdamına katkı sağlayabilmek için “Düşler Atölyesi” isimli bir projeyi hayata geçirmiştir.¹²⁶ Bu proje ile bölgede yaşayan göçmenler ile yerli halkın atölyede farklı alanlarda ortak eğitim görmeleri sağlanmaktadır. 2018 yılında hayata geçirilen bu proje kapsamında verilen eğitimlerin ardından kursiyerlerin başta tekstil olmak üzere diğer alanlarda iş bulmalarına olanak tanınmaktadır. Proje ile yerli halktan ve Suriye ve Afganistan gibi çeşitli ülkelerden Türkiye’ye gelen göçmenlerden 150 kişi eğitim almışlardır. Proje kapsamında inşa edilen tekstil atölyesinde üretilen ürünlerin halka uygun fiyatlarla satışı da sağlanabilmektedir. Böylelikle hem ekonomiye hem de istihdama katkı sağlanması amaçlanmıştır. Ayrıca Seyhan Belediyesi’nin ihtiyaç duyduğu personel kıyafetlerinin bir kısmı da burada üretilmek suretiyle belirli ölçüde de olsa atölyede üretilen ürünlere talep oluşturulmasına katkıda bulunulmuştur.

Kadına değer veren, kadınla ilgili birçok proje yapan, kadın ve erkek eşitliğini savunan ve her fırsatta kadının toplumdaki yerini bulabilmesi için üzerine düşeni yapan Seyhan Belediyesi, Alman Uluslararası İşbirliği Kurumu’nun (GIZ) desteği ile “Kadın Dayanışma Merkezi”ni açmıştır.¹²⁷ Bölgenin en büyük kadın dayanışma merkezi olan projede kadınlar için dil eğitimi, psikolojik, hukuksal ve sosyal destek hizmetlerinin yanı sıra, çeşitli mesleki eğitim programları da yer almaktadır. Merkez, fiziksel, sosyal ve ekonomik şiddete maruz kalmış tüm kadınlara açıktır. Merkezde psikologlar ve avukatlar kadınlara sosyal, psikolojik, hukuki destek vermekte, göçmen kadınlara dil eğitimi, mesleki eğitim ve rehabilitasyon hizmetleri sunulmaktadır. Kadın Dayanışma Merkezinde kursiyerlere uyum ve motivasyon sağlamak amaçlı şehir dışı geziler düzenlenmektedir. Göçmenler ve yerel halktan kadınlar kültürlerarası bir yaklaşım içerisinde çeşitli yemekler ve tatlılar hazırlamışlar ve kurslarının bitimlerinde kutlama yapmışlardır.

126 Düşler Atölyesi adlı projenin dönemin Seyhan Belediye Başkanı Zeydan Karalar tarafından açılışını gösteren gazete haberi için bkz, <https://www.cnnturk.com/yurttan-haberler/adana/dusler-atolyesi-acildi> Erişim tarihi 19 Eylül 2020.

127 2018 yılında açılan Kadın Dayanışma Merkezi hakkında bir gazete haberi için bkz. <https://www.hurriyet.com.tr/yerel-haberler/adana/merkez/seyhan-belediyesi-kadin-dayanisma-merkezi-acildi-41005118> Erişim tarihi 19 Eylül 2020. Kadın Dayanışma Merkezi tarafından 8 Mart Dünya Kadınlar Günü çerçevesinde düzenlenen ağaç dikme etkinliği için bkz, Seyhan Belediyesi resmi internet sayfası <https://www.seyhan.bel.tr/haber.asp?Id=2180> erişim tarihi 19 Eylül 2020.



Proje kapsamında kadınlara meslek edindirmeye yönelik hazır giyim ve sabun yapım kursları yürütülmektedir. Göçmenlerin motivasyonlarını artırmak amacıyla seramik ve resim atölyesi oluşturulmuştur. Kadın Dayanışma Merkezi, hazır giyim, sabun, seramik ve resim kurslarında üretilen ürünlerin sergiler aracılığı ile satışlarını yaparak kadınların ekonomik alanda da desteklenmesine katkıda bulunmaktadır. Bu çerçevede, belediye tarafından toplumsal cinsiyet ve hak odaklı farkındalık ve bilgilendirme eğitimleri düzenlenmektedir. Bu yönüyle Seyhan Belediyesi, kadın-erkek eşitliği ilkesini benimseme konusunda hassasiyet geliştirmiştir.

Seyhan Belediyesi tarafından Yeşilyurt Mahallesi'nde açılan Bilgi Evi, ilçedeki tüm hemşehrilerin hizmetine sunulmuştur. Sabah 8:00 akşam 22:00 arası açık olan Bilgi Evindeki kütüphaneden ve internetli bilgisayar dersliğinden isteyen herkes faydalanabilmektedir. COVID-19 pandemisi sürecinde Eğitim Bilişim Ağı'na (EBA) erişim imkânı olmayan çocuklar, Bilgi Evinden derslerine ücretsiz ve çevrimiçi olarak katılabilmektedirler. Başarılı sonuçlar veren bu tür çalışmaların ve hizmetlerin ardından, RESLOG Projesi kapsamında bir mahallede yeni bir kütüphane ve bilgi evinin açılarak, Suriyeli göçmenler ile yerli topluluktan sakinlerin kütüphaneden ve bilgisayar dersliğinden ücretsiz olarak yararlanmaları, dezavantajlı öğrencilerin EBA'ya bağlanıp derslerine çevrimiçi katılmalarına olanak sağlanması planlanmaktadır. Kütüphane ve bilgisayar hizmetlerinin yanı sıra, bu tür Bilgi Evlerinde ziyaretçilere belirli günlerde sıcak çorba sunumu da yapılacaktır. Öte yandan, belediye tarafından Suriyeli hemşehrileri yerel halktan sakinlerle bir araya getirecek birtakım gastronomi etkinlikleri de planlanmaktadır. Bu yolla, kültürlerarası yaklaşımın uyum sürecine önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Seyhan: Eşitlikçi Anlayış

Seyhan Belediyesi özellikle yerli ve göçmen kadınlara sunduğu hizmetlerle anılmaktadır. Kültürlerarası uyum yaklaşımını benimseyen Belediye, bütün hemşehrilerin bir araya gelebileceği platformlar yaratarak göçmenlerin kamusal alana katılım süreçlerini hızlandırmaya çalışmaktadır. Göçmenlere ve yerli halka sunulan eğitim, sağlık, rehabilitasyon hizmetleri aracılığıyla hemşehrilerin kendi ayakları üzerinde kalmala-

rına olanak tanımaya çalışan Seyhan Belediyesi özellikle kadın odaklı projeleri hayata geçirme konusunda oldukça başarılı görünmektedir. Geliştirdiği uluslararası işbirlikleri ve sivil toplumdan edindiği destek ile göçmenlerin toplumsal kabulü ve katılımı konusunda önemli projeleri hayata geçiren belediye yine kitapta yer alan diğer belediyeler gibi, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın bazılarının hayata geçirilmesinde de önemli adımlar atmıştır. Seyhan Belediyesi tarafından sunulan belediye hizmetleri özellikle Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam (Amaç 3), Eşitsizliklerin Azaltılması (Amaç 10), Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar (Amaç 16) ve Amaçlar için Ortaklıklar (Amaç 17) amaçlarına ulaşma yolunca başarılı çalışmalar sergilemektedir. Seyhan Belediyesi Dış İlişkiler Müdür Vekili Burcu Çimen, hikâyeleştirme çalışması sürecinde özellikle göçmen kadınların gündelik hayatına Belediye olarak nasıl dokunabildikleri konusunda bir hikâye aktarma tercihinde bulunmuştur. Aşağıda aktarılan hikâye yukarıda ifade edilen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın nasıl gerçekleştirildiği konusunda da ip uçları vermektedir:



Kadın Dayanışma Merkezi Ressamı



Seyhan: Eşitlikçi Anlayış

Burcu Çimen | Seyhan Belediyesi, Dış İlişkiler Müdürlüğü

Seyhan Belediyesi olarak amacımız Suriyeli göçmenlerin toplumsal kabul ve katılımına dair bakış açılarını ve karşılaştıkları sorunları tespit etmek ve bu konularda çözümler geliştirmek olmuştur. Biz Seyhan Belediyesi olarak pek çok başarı hikâyesine tanık olduk. Hikâyeleştirme çalışmasında, 37 yaşında, lösemi hastası bir Suriyeli kadının hayatına Seyhan Belediyesi olarak nasıl dokunduğumuzu anlatmayı tercih ettik.

Hikâyemizin kahramanı kadın, 2014 yılında Suriye'deki savaştan kaçarak ailesiyle birlikte Türkiye'ye gelmiş. Önce ailece kocasının annesiyle aynı evde ikamet etmişler, sonrasında bir odalı bir yer bulup orada yaşamak zorunda kalmışlar. Kadının babası, annesi ve tüm ailesi Suriye'de yaşamlarını sürdürmekte olduğundan Suriyeli kadın onların yaşamlarından endişe duymakta. Kadın, tüm bu acılar ve endişeler yetmezmiş gibi sonrasında meme kanseri olduğunu öğrenmiş, Türkçe bilmediği için tedavi süresinde çok zorlanmış. Hastanede kemoterapi alırken bir arkadaşının kendisini arayıp Seyhan Belediyesi'nin Kadın Dayanışma Merkezini anlatması ile hayatı olumlu yönde değişmeye başladı. Kadın Dayanışma Merkezine gidip kayıt yaptırarak önce A1 ve A2 Türkçe dil kurslarına yazıldı. Türkçeyi öğrendi. Eskiden tedaviye giderken yanında eşi dahil kimsenin olmadığını ifade etmişti. Onun için çok zordu sürekli tedavi için hastaneye gitmek ve bütün bu süreci tek başına yaşamak. Türkçeyi öğrendikçe hastaneye giderken kimseye ihtiyaç duymamaya başladı, dil problemi ortadan kalktığı için hastane ve ulaşım işlerini artık kendisi yapabiliyor. Hayatının kolaylaşmaya başladığını hissetmeye başladı.

Burada eşinden başka kimsesi yok ama Kadın Dayanışma Merkezi onun için adeta yeni bir aile oldu. Bugün hala tedavisi devam ediyor; Seyhan Belediyesi'nin kendisine sağladığı imkânlar ve Kadın Dayanışma Merkezinin yarattığı aile ortamı kendisini daha iyi hissetmesine yardımcı oluyor.

Doktoru ona bütün vaktini evde geçirmemesini söylemişti. Kadın Dayanışma Merkezi'nde bilgisayar kursuna da katılıp teknolojiyle tanıştı. Resim kursuna katıldı ve renkleri öğrendi. İçindeki her şeyi, sıkıntısını, üzüntüsünü renklerle atmaya başladı. Normalde özgüveni olmayan bir bireyken ve çevresine de güvenmiyorken artık tek başına hastaneye gidebiliyor. Artık her şeyi başarabileceğine inanıyor. Merkezde psikolojik destek de aldı ve bu sayede cesaret kazandı. Bir süre sonra kendisiyle ve hayatla barıştı. Kendisini üzgün hissettiği zaman hemen merkezin yolunu tutuyor. Merkezde geçirdiği süre içinde kanser tedavisi olumlu cevap vermeye başladı. Kadın Dayanışma Merkezi ile tanışmanın hayatının dönüm noktası olduğuna inanıyor.

Eskiden kanser tedavisini kabullenmezken şimdi resim sergisi açabilen güçlü bir Suriyeli kadının başarı hikâyesi bizleri derinden etkilemiş, diğer göçmenlere de iyi bir örnek olmuştur. Hayata tutunmuş, başarmış bir kanser hastası ressam kadının yaptığı birkaç resmi sizlerle de paylaşmak istedik.



ŞİŞLİ BELEDİYESİ: SOSYAL PROJELER

Şişli Göç Tarihi

Şişli, İstanbul ilinin Avrupa Yakası'nda yer alan bir ilçesidir. 25 mahallesi bulunan Şişli, doğuda Beşiktaş, kuzeyde ve batıda Kâğıthane ve güneyde Beyoğlu ilçeleri ile komşudur. İlçede ilk yerleşimin, bugün Kurtuluş olarak bilinen Tatavla ile 16. yüzyılda başladığı düşünülmektedir. Özellikle Kanuni Süleyman (1520-1566) dönemindeki deniz fetihleri sırasında Ege ve Akdeniz'deki adalardan tutsak edilen zanaatkârlar bu bölgeye yerleştirilmekteydi. Haliç Tersanesi'nin büyümesiyle, burada çalıştırılmak için getirilen Rum denizcilerden ve bilhassa Sakız Adasından getirilen savaş esirlerinden terkip bir Ortodoks cemaatinin buraya yerleşmesiyle birlikte bölge önem kazanmıştır.¹²⁸ Bölge adını ise Pera'da yaşayan Cenevizlilerin at ahırlarının burada yer alması sebebiyle almıştır. Rumca "tavla" at ahır anlamına gelmektedir. Tatavla ve civarına zamanla İstanbul'a ticaret amacıyla gelen yabancılar da yerleştirilmiştir. 1800'lü yılların ortalarına kadar önemli başka bir yerleşimin bulunmadığı Şişli'de, oldukça geniş kırık alanlar vardı. Bu bölgede yer alan bahçelerde sebzeçilik ve meyvecilik gibi tarımsal çalışmaların yanı sıra, çiçekçilik de yapılıyordu.¹²⁹

19. yüzyılın Şişli'sinin sakinleri genellikle Levantenler, Ermeniler, Rumlar ve Museviler'dir. Bölgeye yerleşen gayrimüslimler kendi kültürlerini ve sosyal yaşamlarını da getirirler. Böylece sosyal yapılar da gelişmeye başlamıştır. Artigiana Düşkünler Evi, Saint Esprit Kilisesi, Pangaltı Hamamı, Pangaltı Ermeni Lisesi, Aya Dimitri Kilisesi, Mıhitaryan Lisesi, High Pastanesi gibi, sosyal yaşamın getirdiği kurumlar en bilinenleridir.¹³⁰ Cumhuriyet ile birlikte Şişli'nin demografik yapısının da değişmeye başladığı görülmektedir. Şişli, görünümü itibarıyla 1920'lerden sonra değişime uğramış olup 1950'li yıllardan itibaren İstanbul'a yoğun göç sonucunda Şişli'nin kuzeyinde bulunan Çağlayan ve Gültepe semtleri

128 Şişli tarihi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Şişli Belediyesi resmi internet sitesi, <https://www.sisli.bel.tr/icerik/sisli-tarihcesi> Erişim tarihi 20 Eylül 2020.

129 A.g.e.

130 A.g.e; ve Şişli Kaymakamlığı resmi internet sitesi <http://www.sisli.gov.tr/ilcemizin-tarihi> Erişim tarihi 20 Eylül 2020.

oluşmaya başlamıştır. 1970'e gelindiğinde Şişli ilçesinin nüfusu çeyrek milyonu aşmıştır. 1980'lerde Halaskârgazi, Rumeli ve Valikonağı caddeleri İstanbul'un en gözde alışveriş merkezleri haline gelmiş, apartman daireleri giderek iş yerine dönüşmüştür. 1980 öncesinde farklı etnik köken ve dini görüşten kişilerin yaşadığı kozmopolit bir ilçe olan Şişli bu özelliğini bugün de korumaktadır. 1980 öncesinde Hristiyan ve Musevi vatandaşların yerleştiği, 1980 sonrasında Irak ve Bulgaristan'dan gelen göçmenlerin yerleşmeye başladığı ve 2000 sonrasında ise İran, Irak ve Suriye'den gelen göçmenlere kapılarını açan bir ilçedir. Bu yönüyle, Şişli ilçesi, 20. yüzyılda sahip olduğu göç alma özelliğini 21. yüzyılda da devam ettirmektedir.¹³¹

Harbiye, Pangaltı, Kurtuluş, Osmanbey, Nişantaşı, Teşvikiye ve Şişli'nin görünümünü 1920'lerden sonra değişime uğramıştır. Bu semtlerde bahçe içindeki ev ve konakların yerini yavaş yavaş yüksek apartmanlar almaya başlamıştır. Apartmanlaşmanın yaygınlaşması eski ulaşım yollarının çok belirgin caddeler haline gelmesine yol açmıştır. 1920'ler ve 1930'larda Şişli ve çevresi, varlıklı kimselerin bir apartman ya da apartman daireleri edinmek istedikleri ve bunun moda olduğu gözde semtlerdi.¹³²

1950'li yıllardan itibaren İstanbul'a yoğun göç ile Şişli'nin kuzeyinde Çağlayan ve Gültepe semtleri oluşmaya başlamıştır. Bir köy olan Kâğıthane'nin nüfusu da hızla artmıştır. Yoğun nüfus artışı sonucunda, Beyoğlu'na bağlı bir bucak olarak yönetilen Şişli, 1954'te yapılan bir düzenlemeyle ilçe yapılmıştır. Şişli ilçe olduğunda Kâğıthane ve Ayazağa da Şişli ilçesine bağlı köyler olarak belirlenmiştir.¹³³ 1960'lı yıllarda emekli subaylar ve gazeteciler için yapılan sitelerde Esentepe ve Gayrettepe semtleri ortaya çıkmış, Mecidiyeköy'deki bahçeli evlerin yerini de apartmanlar almaya başlamıştır. Yine yoğun göç hareketleri sonucunda ilçenin kuzeyinde Hürriyet, Örnektepe, Kuştepe ve Çeliktepe adlarıyla yerleşmeler oluşmuştur. Yoğun bir sanayi merkezi haline gelen Kâğıthane'de 1963'te Belediye Teşkilatı kurulmuş, 1981'de lağvedilerek İstanbul

131 Döker, 2012.

132 A.g.e.

133 A.g.e.



Belediyesi'ne bağlı şube müdürlüğüne dönüştürülmüştür. Bomonti çevresindeki fabrikalar çoğalırken Büyükdere Caddesi'nin batı kenarında da birçok yeni fabrika kurulmuştur.¹³⁴

1980'lerde Şişli ilçesi bütünüyle (Kâğıthane ve Ayazağa dahil) kentsel alan içine katılmıştır. Şişli'nin nüfusu, 1980'lerin ortalarına gelindiğinde yarım milyonu aşmıştı. 1980-1985 arasındaki yıllık ortalama nüfus artışı hızı ise yüzde 2,5 olmuştur. Bu büyüme Kâğıthane ve Ayazağa yörelerindeki gelişmeden kaynaklanmaktaydı. 1987'de yapılan yönetsel düzenlemeyle Kâğıthane ilçesi kurulmuş, Kâğıthane'nin Şişli'den ayrılmasıyla ilçenin nüfusu yarı yarıya düşmüştür. Gene bu bölünmeyle Şişli ilçesi toprakları ikiye ayrılmıştır. Kuzey kesimindeki Ayazağa askeri ve sanayi alanları ile düşük nüfus yoğunluğu sebebiyle güney bölgesine göre farklılıklar göstermiştir. Yine bu bölgede yer alan Maslak ve çevresi, 1980'lerden itibaren bazı bankalar ve firmaların merkez olarak tercih ettikleri bir çalışma alanı haline gelmiştir. Büyükdere Caddesi'nin İstinye kavşağı çevresinde irili ufaklı iş merkezleri açılmıştır.

Şişli ilçesinin nüfusu İstanbul'un bütün diğer ilçeleri gibi sürekli bir nüfus artışına sahne oldu. Nüfusun yaklaşık dörtte biri İstanbul doğumludur. Sivas, Ordu, Kastamonu ve Erzincan doğumlular da Şişli nüfusu içinde hatırı sayılır paya sahiptir.¹³⁵ Gayrimüslimlerin eskisi kadar olmasa da nüfus içinde küçük bir payı vardır. 1965-1985 arasında ikiye katlanan nüfus, 1987'de Kâğıthane'nin farklı bir ilçe olarak Şişli'den ayrılmasıyla yarı yarıya düşmüştür. 2011 yılı verilerine göre ilçe sınırları içinde 320.763 kişi yaşamaktaydı. 2012 yılında Ayazağa, Maslak ve Huzur mahallelerinden oluşan kuzey kesiminin Şişli ilçesinden ayrılmasından sonra ilçe nüfusu 272.380'e düşmüştür.

İlçe sınırları içinde, aralarında Teşvikiye Camii ve Şişli Camii gibi ünlü camilerin de olduğu toplam 33 cami, 1 Cem evi, 17 kilise ve 2 sinagog yer almaktadır. Ayrıca Gürcistan Katolik Kilisesi'nin 5 dönümlük arazi si de bu bölgededir. Şişli ilçesi bu denli kozmopolit demografik yapısıyla

134 Modern zamanlarda Şişli ilçesinin geçirdiği dönüşüm için bkz. <https://www.istanbulgazetem.com/sisli/> Erişim tarihi 20 Eylül 2020.

135 Şişli'nin demografik yapısı hakkında bkz. <http://www.sisli.gov.tr/nufus-durumu> Erişim tarihi 20 Eylül 2020.

tarikh boyunca farklı etno-kültürel ve dini gruplara ev sahipliği yapmıştır. İlçeye günümüzde de devam eden göçler ilçenin bu özelliğini koruduğunu göstermektedir. İlçeye gelen Suriyeliler de ilçenin sunduğu sosyal, ekonomik ve kültürel olanaklarla ihtiyaçlarını giderebilmektedirler.

Şişli’de Suriyeli Göçmenler: Demografik Veriler

2011 yılında Suriye’de başlayan iç savaşın yarattığı göç süreci ile birlikte Şişli ilçesinde de hareketlilik başlamıştır. Şişli ilçesi, yoğunluklu olarak Halep olmak üzere, Şam, Afrin, İdlib, Deyrizor gibi farklı illerden kişilerin gelip yerleştikleri bir ilçe olmuştur. 6 Ağustos 2020 itibarıyla İstanbul’da geçici koruma altında ikamet eden Suriyeli göçmen sayısının GİGM verilerine göre 506.301 olduğu tespit edilmiştir.¹³⁶ Belediye yetkililerinden alınan bilgiye göre ilçede 2020 yılı başlangıcı itibarıyla yaklaşık 7.000 kadar Suriyeli göçmenin geçici koruma altında olduğu, belki bir o kadar da başka bir şehirde kayıtlı olup izinsiz olarak İstanbul’a göç ederek yerleşen düzensiz Suriyeli göçmenin ikamet ettiği ifade edilmiştir.¹³⁷ Ayrıca Afganistan, İran, Ermenistan, Mısır ve bazı Afrika ülkelerinden gelip ilçeye yerleşen diğer göçmen gruplarının toplam nüfusunun da 14.000 kadar olduğu tahmin edilmektedir.¹³⁸ İlçede ikamet eden Suriyelilerin en yoğun olduğu yer, Mahmut Şevket Paşa Mahallesi’dir. İç göç ile oluşan Mahalle’nin, kiraların uygunluğu ve merdiven altı tekstil atölyelerinin yaygın olması nedeniyle de Suriyeli göçmenler tarafından tercih edildiği görülmektedir. Şişli’nin Suriyeli göçmenler tarafından tercih edilme nedenleri arasında kozmopolit ve çokkültürlü bir yapıya sahip olması ve hizmet sektörünün gelişmiş olması gibi nedenler de sıralanabilir. Hiç şüphe yok ki, Suriyelilerin ilçeyi tercih etme nedenlerinden bir diğeri de ilçede dahil olabilecekleri sosyal ağların varlığıdır.

Şişli’de yaşayan göçmenlerin sosyoekonomik durumları yaşam sürülen mahallelere göre değişkenlik göstermektedir. Sözelimi, Harbiye’de yaşayan göçmenlerin ihtiyaçları ile Kuştepe’de yaşayan göçmenlerin duyduğu ihtiyaçlar arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Sosyo-

136 Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Erişim tarihi 2 Eylül 2020.

137 Memişoğlu ve Yavcan, 2020.

138 A.g.e.



ekonomik ve sınıfsal anlamda büyük farklılıkların gözlemlendiği bu iki semt örneği üzerinden düşünüldüğü zaman buralarda ikamet eden göçmenlerin sınıfsal, kültürel ve sosyal anlamda birbirlerinden çok farklı oldukları sonucuna erişilebilir. Bu nedenle ilçenin kendi içinde dağılımı gibi göçmen ve mültecilerin dağılımı da mahalle bazında değişkenlik göstermektedir. Şişli ilçesi, Afrika, Uganda, Mısır, Nijerya, İran, Irak, Azerbaycan, Özbekistan gibi farklı coğrafyalardan göç eden grupların yaşadığı bir ilçe olup bu kadar farklılığı içinde barındırmasına rağmen önemli sosyal gerilimlere sahne olmamaktadır.¹³⁹ Şişli’de yaşayan uluslararası göçmenlerin yoğunluklu olarak seçmiş olduğu iş alanları inşaat, gıda, tekstil ve hizmet sektörleri halinde karşımıza çıkmaktadır.

Şişli’de Suriyelilere Sunulan Belediye Hizmetleri

RESLOG Projesi’nin diğer ayaklarında da ortak çalışmalar yürüttüğümüz Şişli Belediyesi, ilçede yaşayan Suriyeli ve diğer göçmenlerin toplumsal katılım ve kabulüne yönelik çalışmalarını sürdürürken diğer yandan da ihtiyaç analizleri yapmaktadır. Göçmenlerin yerel halk ile kaynaşması çerçevesinde Şişli Belediyesi yerel, ulusal ve uluslararası nitelikte birtakım işbirliklerini hayata geçirme becerisini gösterebilmiştir. Mülteci Danışma ve Destek Merkezi (MÜDEM) ile uluslararası yardım örgütü Save the Children (Çocukları Koruyun) arasında geliştirilen işbirliği dahilinde göçmen yoğunluğunun bulunduğu mahallelerde, belediyenin kendi toplum merkezi içerisinde hizmet verilmekte ve toplumsal katılım konusunda önemli projeler gerçekleştirilmektedir. Merkezde psikolog, avukat ve tercüman bulunmakta ve birincil olarak psikososyal ve hukuki danışmanlık hizmeti verilmektedir.

Mülteci Danışma ve Destek Merkezi: 2016 yılı itibarı ile Şişli Belediyesi-Göçmen Dayanışma Derneği işbirliği ile hayata geçirilen proje kapsamında kurulan Merkez; mültecilerin, şartlı mültecilerin, sığınmacıların, göçmenlerin, vatansızların, geçici sığınma hakkı arayan, ikincil koruma statüsü verilebilecek olan insanların ve uluslararası koruma ihtiyacı olan insanların beslenme, barınma, sağlık, eğitim, çalışma gibi

¹³⁹ İstanbul’da Suriyeli sığınmacılara yönelik tutumlar konusunda güncel bir değerlendirme için bkz. Şar ve Kuru, 2020.

temel insani ihtiyaçlarını gidermek amacıyla çalışmalar yapmaktır.¹⁴⁰ Merkez'in toplumsal kabul ve katılım alanında yürüttüğü projelerin finansmanının büyük bölümü belediyenin kendi kaynaklarından ve Avrupa Birliği fonları, Almanya, Fransa ve Kanada ulusal fonlarından sağlanmaktadır.¹⁴¹

Öte yandan, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği desteği ile Hasta Kabul Programı Eğitimi ve Aşevi projeleri hayata geçirilmiştir. Bu kapsamda, Şişli ilçe sınırlarında ikamet eden 24 Suriyeli mülteciye “*Hasta Kabul İşlemleri*” mesleki eğitimi verilmiştir. 2020 Haziran ayı itibarıyla Şişli Belediyesi Aşevinde başlatılan ve “Mutfakta Umut Var” adı ile anılan sosyal proje kapsamında göçmen ve yerli grupların birlikte yaşam pratiğine katkıda bulunma amacıyla oluşturulan karma grup ile çalışmalar yürütülmektedir.¹⁴² Öte yandan 2020 yılı Eylül ayında Şişli Belediyesi tarafından GIZ ve Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı (WFP) ile imzalanan iyi niyet anlaşması çerçevesinde faaliyete geçirilen “Sosyal Mutfak” adlı proje, yine Suriyelilerin sosyal uyumuna katkıda bulunacak başka bir projedir. “Sosyal Mutfak” yerel yönetimin öz kaynaklarını kullanmadan ihtiyaç sahiplerine doğrudan ulaşan bir üretim üssü ve aşçılık eğitimi veren bir okul olarak tasarlanmıştır. Bu kapsamda 9 Eylül 2020 tarihinde Şişli Belediye Başkanı ve uluslararası donörler tarafından imzalanan protokol ile “Şişli Sosyal Mutfak”, Şişli’de ihtiyaç sahiplerine güvenilir ve temiz sıcak yemek temini, aşçılık alanında eğitim verilmesi ve istihdama hazırlık sağlanmasını amaçlamaktadır.¹⁴³ Proje kapsamında özellikle pandemi sürecinde Suriyeliler dahil ihtiyaç sahibi bütün hemşehrilere açık, günlük 1500 kişiye yemek dağıtımı yapılmaya başlanmıştır. Proje, 13’ü Suriyeli göçmen, 12’si Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak üzere 25 kişiye istihdam da yaratmıştır. Projenin ilk üç ayında mutfakta kullanılan tüm gıda malzemeleri ile istihdam edilen personelin giderleri, proje ortaklarının mali destekleri sayesinde sağlanmıştır.¹⁴⁴

140 Mülteci Danışma ve Destek Merkezi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <http://gocmendd.org/multeci-danisma-ve-destek-merkezi.php> Erişim tarihi 20 Eylül 2020.

141 <http://gocmendd.org/proje-ortaklarimiz.php> Erişim tarihi 20 Eylül 2020.

142 Şişli Belediyesi Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü tarafından göçmenlerin sosyal uyumuna ilişkin yürütülen çalışmalardan bazılarını için bkz. <https://www.sisli.bel.tr/icerik/sosyal-destek-hizmetleri-mudurlugu> Erişim tarihi 20 Eylül 2020.

143 <https://www.sisli.bel.tr/icerik/”sisli-sosyal-mutfak”-hayata-geciyor>

144 Sosyal Mutfak Projesi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <http://sosyalup.net/sisli-sosyal-mutfak-hayata-geciriliyor/> Erişim tarihi 20 Eylül 2020.



Şişli Belediyesi'nin Türkiye Aile Planlama Vakfı ile yürüttüğü çalışma kapsamında Suriyeli-Türkiyeli kadınlar ile Kadın Sağlığı Eğitim Programı (KSEP) kapalı grup çalışması yapılmaktadır. Kadın Sağlığı Eğitim Programı (KSEP), kadınların ve ailelerinin yaşam ortamlarını iyileştirecek temel koruyucu sağlık davranışlarının geliştirilmesi ve sağlık kurumlarından koruyucu sağlık hizmet talep bilincinin artırılması amacıyla oluşturulmuş bir çalışma programıdır.¹⁴⁵

Yukarıdaki çalışmalardan da anlaşılacağı üzere Şişli Belediyesi kadının kamusal hayata katılımı konusuna özel bir önem atfetmektedir. Yürüttüğü pek çok projede bu çabanın izlerini bulmak mümkündür. Bu kapsamda yürütülen bir diğer çalışma da Uluslararası Göçmen Kadınlarla Dayanışma Derneği ile gerçekleştirilen atölye çalışmaları ve grup çalışmaları olmuştur.¹⁴⁶ Başka birçok STK ile benzer çalışmalar yürütülmektedir. İlçe sınırlarında bulunan üniversiteler ile gerçekleştirilen göçmenlerin sosyal uyumuna ilişkin projeler de ayrıca dile getirilebilir. Sosyal uyum kapsamında yürütülen çalışmalar ve özellikle de kadınlara yönelik olan çalışmalar hem yerli halkı hem de göçmenleri kapsayıcı şekilde ve kültürlerarası bir yaklaşımla hayata geçirilmektedir.

Şişli'de Sosyal Projeler

Şişli Belediyesi, sosyoekonomik, kültürel, dini ve dünya görüşü açısından çok farklı bireyleri ve insan gruplarını içinde barındıran bir ilçede bulunmaktadır. Türkiye'nin modernleşme tarihinde önemli bir yer tutan Şişli ilçesi zamanla coğrafi açıdan ve nüfus açısından küçülse de önemi hiçbir zaman azalmamıştır. İstanbul'un diğer ilçelerine kıyasla sosyoekonomik, etno-kültürel ve dini açılardan daha farklı Suriyeli gruplarına ev sahipliği yapan ilçe, kozmopolit özelliğiyle ön plana çıkmaktadır. Sadece geçici koruma altında bulunan Suriyelilere değil, aynı zamanda ikamet izniyle bu ilçede yaşamayı tercih eden orta ve orta üst

145 KSEP programı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://ikadder.org/stklara-y%C3%B6nelik-sekreteryae%C4%9Fitimi/> Erişim tarihi 20 Eylül 2020.

146 Uluslararası Göçmen Kadınlarla Dayanışma Derneği ile ortak yürütülen projeler için bkz. <https://www.facebook.com/pg/GKDD.MIWOSA/posts/> Erişim tarihi 20 Eylül 2020. Ayrıca Şişli Belediyesi'nin Norveç Hükümeti tarafından fonlanan, Suriyeli Kadınları Güçlendirme Projesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.swep.org.tr/faaliyetler.html> Erişim tarihi 20 Eylül 2020.

sınıf pek çok Suriyeli ve uluslararası göçmene de ev sahipliği yapmaktadır Şişli ilçesi. Şişli Belediyesi geliştirdiği uluslararası işbirlikleri, yerel ve ulusal ölçekli sivil toplum kuruluşları, ilçe sınırlarındaki çok sayıda üniversite ile gerçekleştirdiği protokoller yoluyla Suriyeli göçmenlerin sosyal uyumu konusunda sürdürülebilir nitelikte çalışmalar yapmakta ve hizmetler sunmaktadır. Şişli Belediyesi, yukarıda da ayrıntılarıyla aktarıldığı üzere, özellikle kadınların toplumsal hayata katılımı, yerel halk ile Suriyeli ve diğer göçmen hemşehrilerin bir araya gelebilecekleri kültürlerarası platformların yaratılması ve sağlık hizmetleri ile istihdama erişim gibi konularda hassas gruplara hizmetler sunulması anlamında birtakım öncelikli alanlar geliştirmiştir. Geliştirdiği uluslararası işbirlikleri ve sivil toplumdan edindiği destek ile göçmenlerin sosyal uyumu ve birlikte yaşam pratikleri konusunda önemli projeleri hayata geçiren Şişli Belediyesi, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın bazılarının hayata geçirilmesinde de önemli ilk adımları atabilmiştir. Şişli Belediyesi, özellikle Yoksulluğa Son (Amaç 1), Açlığa Son (Amaç 2), Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam (Amaç 3), Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (Amaç 5), Eşitsizliklerin Azaltılması (Amaç 10), Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar (Amaç 16) ve Amaçlar için Ortaklıklar (Amaç 17) amaçlarının gerçekleşmesi sürecinde önemli çalışmalar hayata geçirmiştir. Şişli Belediyesi Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü, Göç Birimi çalışanlarından Ramazan Ferhat Ölkü ve Ayşegül Kılıç, hikâyeleştirme çalışması için, özellikle pandemi sürecinde hemşehrilerin sıcak yemek ihtiyacını karşılamak üzere hayata geçirilen “Şişli Sosyal Mutfak” projesini bir başarı hikâyesi olarak aktarmayı tercih etmişlerdir. Aşağıda aktarılan hikâye yukarıda ifade edilen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın nasıl gerçekleştirilebileceği konusunda bazı ipuçları verirken aynı zamanda Şişli Belediyesi tarafından gerçekleştirilen sosyal projelerin nasıl bir önceliğe sahip olduğunu da göstermektedir:



Mutfakta Dayanışma Var Etkinliği



Şişli Sosyal Mutfak

Şişli'nin Sosyal Projeleri

Ramazan Ferhat Ölkü ve Ayşegül Kılıç | Şişli Belediyesi,
Sosyal Destek Hizmetleri Müdürlüğü

Şişli'de sivil toplum ayağının gelişmiş olmasından dolayı pek çok sivil toplum kuruluşuna ev sahipliği yapmaktayız. Şişli'de yaşayan kesimlere ulaşma konusunda işbirlikleri kolaylıkla sağlamak. Şişli Belediyesi bünyesinde 2015 yılında kurulan Göç Birimi ile işbirliklerimiz geliştirilmekte, karşılaşılan durumlara ilişkin problem çözme konusunda ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla işbirlikleri yapmaktayız.

COVID-19 salgını ile birlikte iş bulamama ve işten çıkarılmaların derinden hissedildiği bir süreç başlamış oldu. Bu nedenle belediye hizmetlerimizi evden çıkamayan kişilere ya da ihtiyaç sahiplerine ulaştırabilmek için Aşevimiz “Mutfakta Umut Var” projesiyle aktif hale getirildi. Burada bir yandan ihtiyaç sahiplerinin yemek ihtiyacı karşılanırken, diğer yandan hem Türkiye’li hem de Suriyeli bazı hemşehrilerimizin proje bazında istihdamı sağlanmış olduk.

“Şişli Sosyal Mutfak” projesi iyi uygulama örneği olarak diğer belediyelere örnek olacak, farkındalık yaratacak bir uygulama. Her yerel yönetim sıcak yemek hizmetini, bu tarz sürdürülebilir bir yapıya kolayca dönüştürebilir.

Proje kaynak yaratma aşamasından üretime, işbirliği süreçlerinden uygulamaya kadar özgün bir örnek. Hibe desteği ve paydaşlarla hayata geçen proje, profesyonel aşçıların eğitim süreçlerine katıldığı bir “okul” görevi de görüyor. Yerel yönetimler açısından Suriyelileri sürece dahil eden ilk “mutfak” olma özelliği gösteren projeye hassas grupların güçlendirilmesini hedefliyoruz. “Şişli Sosyal Mutfak” dezavantajlı gruplar için temiz ve sağlıklı gıdaya erişimi hedeflerken aynı zamanda meslek edindirme misyonu da taşıyor.



“Şişli Sosyal Mutfak” Projesi ile, Şişli Belediye Başkanlığı, Birleşmiş Milletler WFP ve GIZ tarafından, özellikle COVID-19 salgını süresince, ihtiyaç sahibi kişilere sosyal mutfak aracılığıyla yapılacak yemek desteğiyle hassas grupların kendi kendine yeterliliklerinin artırılması ve Türkiyeli-Suriyeli bireyler arasındaki sosyal uyumunun güçlendirilmesini amaçlıyoruz.

Şişli Belediyesi Başkanlığı, Birleşmiş Milletler WFP ve GIZ arasında 2020 Haziran ayında başlayan proje kapsamında istihdamı yapılan bireylerin kalıcı istihdamlarının sağlanabilmesini amaçlıyor ve “Şişli Sosyal Mutfak” modeli ile gerek sosyal mutfakta çalışan bireylerin kamusal alana katılımlarını, toplumsal kabullerini ve istihdama erişimlerinin desteklenmesini gerekse ihtiyaç sahibi bireylerin güvenilir ve temiz gıdaya erişimlerini sağlamaya çalışıyoruz.

“Şişli Sosyal Mutfak” projesi yerel yönetimler için kaynak yaratmadan kamu-sivil toplum işbirliğine, uygulamadan süreç yönetimine kadar pek çok alanda örnek alınabilecek bir proje. Geleneksel hantal yapılar yerine sürdürülebilir yöntemlerin uygulandığı proje, verimlilik ve kalite anlamında da yeni bir perspektif ortaya koyuyor. “Şişli Sosyal Mutfak” projesi yerel yönetimler açısından alternatif kaynak yaratma ve bütçenin verimli kullanımı noktasında da önem teşkil ediyor. Yerel yönetimlerin her zaman gündeminde olan dezavantajlı grupların sağlıklı ve temiz gıdaya erişiminin bu örnek modelle yeni bir aşamaya geçmesini, mevcut yapıların dönüşümünü kolaylaştırmasını umut ediyoruz.

SONUÇ

2011 yılının Nisan ayında başlayan ve uzun süre devam ederek Türkiye'nin, 2014 yılından bu yana dünyada en çok mülteci barındıran ülke haline gelmesini sağlayan kitlesel Suriyeli göçünün yönetimi sürecinde yerel yönetimler sundukları belediye hizmetleriyle çok önemli bir rol oynamışlardır. Kitlesel Suriyeli göçünün başlangıcından bu yana yerel yönetimler göçmenlerin sosyal uyumuna, yerli topluluklarla birlikte yaşama ve kaynaşma süreçlerine katkıda bulunma konusunda daha etkin bir rol oynamışlardır. Birlikte yaşam pratiklerinin geliştirilmesi süreçlerinde her ne kadar ihtiyaçları olan maddi kaynakları merkezi yönetimden alma konusunda sıkıntı yaşamış olsalar da kendi öz kaynaklarını mümkün olduğunca kullanan bazı belediyelerimiz göçmenlerle yerli toplulukların birlikte yaşamalarına olanak tanıyacak birtakım proje, faaliyet ve hizmeti hayata geçirebilmiştir. Yerel yönetimlerin göçmenlerin içinde bulundukları toplumlarla karşılıklı uyum süreçlerinde daha fazla söz sahibi olmaya başlamaları, sadece Türkiye'de değil, dünyanın pek çok coğrafyasında da karşılaştığımız bir gelişme olmuştur.¹⁴⁷ Hiç şüphesiz, küresel anlamda yerel yönetimlerin göçmenlerin uyumu konusunda daha fazla rol oynamaları kısmen, özellikle büyük kentlerin Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları doğrultusunda harekete geçmeleriyle açıklanabilir. Türkiye'de de bu dönüşüme uygun bir şekilde yerel yönetimlerin, 2016 Mart ayında yürürlüğe giren Avrupa Birliği-Türkiye Mülteci Mutabakatı'yla birlikte göçmenlerin uyumu sürecinde daha etkin bir rol oynamaya başladığı görülmektedir.

Bu çalışma kapsamında sırasıyla Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Konya Büyükşehir Belediyesi, Konak Belediyesi, Mezitli Belediyesi, Seyhan Belediyesi ve Şişli Belediyesi tarafından Suriyeli hemşhri-lerin birlikte yaşam pratiğini güçlendirmek amacıyla sunulan belediye hizmetlerine ilişkin öne çıkarılan başarı hikâyeleri aktarılmıştır. Her bir belediyenin ayrı ayrı anlatıldığı bölümler sırasıyla önce söz konusu belediyenin göç ve göçmenlere ilişkin tecrübe ettiği tarihsel birikim ve bu birikimden yola çıkarak Suriyelilere sunulan belediye hizmetlerine ilişkin bir değerlendirme ile başlanmıştır. Bu değerlendirmeyi takiben

147 Bkz. Scholten ve Penninx, 2016.



söz konusu belediye sınırları içerisindeki geçici koruma altında bulunan Suriyelilerin demografik yapısına ilişkin birtakım bilgiler sunulmuştur. Suriyelilere ilişkin demografik bilgilendirmenin ardından belediyelerin Suriyeli göçünü yönetebilmek ve göçmenlerin kamusal alana katılımını güçlendirmek için sundukları belediye hizmetleri hakkında genel bir değerlendirme yapılmıştır. Son olarak her bir belediye tarafından görevlendirilen paydaşlarımızca hikâyeleştirme yöntemi kullanılmak suretiyle yazılan hikâyeler doğrudan aktarılmıştır.

Kitapta yer alan ikisi büyükşehir statüsünde, dördü ise ilçe belediyesi statüsünde olan Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, Konya Büyükşehir Belediyesi, Konak Belediyesi, Mezitli Belediyesi, Seyhan Belediyesi ve Şişli Belediyesi, Suriyeli göçmenlerin yerli halk ile karşılıklı sosyal uyumlarına ve birlikte yaşam pratiğine katkıda bulunacak nitelikte birtakım belediye hizmet, proje ve etkinliklerini hayata geçirmişlerdir. “Yerel Yönetişimde Rezilyans Projesi (RESLOG Türkiye) Bilgi Zeminini Geliştirme Faaliyetleri” çerçevesinde destek olan ilgili belediye yetkililerinin aktarımıyla derlediğimiz başarı hikâyelerinin yer aldığı “Türkiye’de Suriyeli Göçü ve Belediyeler: Birlikte Yaşam” başlıklı bu kitapta, ilgili belediyeler birbirinden farklı başarı hikâyeleriyle anılmak istemişlerdir. Bir yandan kendi öz kaynaklarını, kapasitelerini ve imkânlarını kullanma becerisini gösteren, diğer yandan çok farklı ulusal ve uluslararası aktörlerle başarılı işbirliklerini kısa zamanda hayata geçiren bu belediyeler hemşehrilik ilkesine sıkı sıkı sarılmışlar ve birbirinden farklı başarı hikâyeleri yazmışlardır. Kitapta yer alan belediyelerimiz, geçmişten gelen ve kolektif hafızada yer alan deneyimlerin verdiği bilgi birikimiyle mümkün olduğunca kültürlerarası bir perspektifi benimseyerek göçmenlerle yerli toplulukların birlikte yaşam sürebilecekleri ve etkileşime girebilecekleri projeleri ve etkinlikleri gerçekleştirmeye özen göstermişlerdir.

Kitapçıkta yer alan altı belediyenin tamamı Suriyelilerin birlikte yaşam pratiğine ilişkin ürettikleri projelere, etkinliklere ve hizmetlere ilişkin öne çıkardıkları başarı hikâyelerini anlatırken Belediye Kanunu’nu 13’üncü maddede yer alan hemşehrilik hukukuna gönderme yapmışlardır. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, *çokdilli belediyecilik* uygulamalarını bir başarı hikâyesi olarak anlatmayı tercih etmiş ve bu paye ile anılmak istemiştir. Konya Büyükşehir Belediyesi, geçmişten gelen deneyimleri

ni devam ettirerek uyguladığı *sosyal belediyeçilik* anlayışını ön plana çıkarmayı tercih etmiştir. Konak Belediyesi, uyguladığı *kültürlerarası uyum* motifiyle anılmak istemiştir. Mezitli Belediyesi, sergilediği *kültürlerarası yaklaşım* payesiyle anılmak isterken, Seyhan Belediyesi, *toplumsal cinsiyet eşitliğini* ön plana çıkaran ve kadının kamusal hayata katılımını sağlayan faaliyet ve projelerle adını duyurmaya çalışmış, Şişli Belediyesi de yine kültürlerarası perspektifi benimseyen ilkeler üzerine kurulu *sosyal projelere* verdiği önemi ön plana çıkarmayı tercih etmiştir.

RESLOG Yerel Yönetişim ve Göç kitap serisinde yer alan onuncu kitapta Suriyelilerin kitlesel göçünü karşılayan ve bunu başarıyla gerçekleştiren sınırdaki ve büyük kentlerdeki bazı belediyelerimize yer vermiştik. Serinin on birinci kitabında, ürettikleri belediye hizmetleriyle ön plana çıkan bazı belediyelerimizin başarılı sosyal belediyeçilik uygulamalarına odaklanmıştık. Bu kitapta ise, Türkiye’de son birkaç yıldır telaffuz edilmeye başlanan ancak gerek artan ekonomik kaygılar nedeniyle gerekse seçmen eğilimlerine etki edebileceği kaygısıyla iktidar ve muhalefet partileri tarafından pek kullanılmayan “uyum”, “entegrasyon” veya “birlikte yaşam” gibi kavramlarla ele alınabilecek süreçleri yerel yönetimler bağlamında ele aldık. Kitlesel göçün başlangıcından bu yana dokuz yıl geçmiş olsa da “uyum” konusunun kamusal alanda bir tartışma konusu haline gelmiyor olmasının ardında pek çok neden aranabilir. Ancak kitapta yer alan belediyelerin deneyimleri, geliştirdikleri projeler, sundukları hizmetler bizlere göstermiştir ki göçmenlerin ve yerli toplulukların birlikte yaşam konusunda sergiledikleri irade oldukça güçlüdür. Gündelik hayatın içinde, yerel yönetimlerin sağladıkları ortamlar, sundukları hizmetler ve gerçekleştirdikleri projelere bakıldığında, hemşehrilerin bir araya gelmek suretiyle karşılıklı etkileşime girdikleri ve birlikte yaşam konusunda irade beyanında bulundukları gözlemlenmektedir. Adına ne denirse densin, uyum veya entegrasyonun yerelde ve hatta mahallede gerçekleştiği yönündeki saptamamızın kitaptaki belediyelerimiz tarafından doğrulandığını söyleyebiliriz.

Kitapta yer alan belediyelerimizden bazıları Türkçe dışında dillerde hizmet üretme, kadınların toplumsal hayata katılımını sağlama, sosyal projelerle yerli ve göçmen topluluklar arasında etkileşimi artırma, kent konseylerini işlevsel kılmak yoluyla göçmenlerin taleplerinin dile gelmesini sağlama ve çocuklar, kadınlar, engelliler ve diğer dezavantajlı



gruplara daha kapsayıcı şekilde hizmet götürme konusunda başarılar sergilemişlerdir. Belediyelerimiz, bu açılardan diğer belediyelerimize ilham verecek birtakım uygulamaları hayata geçirirken, birlikte yaşamın ipuçları konusunda önemli tecrübeleri bizlerle paylaşmışlardır.

Belediyelerimiz, göçmenlerin kamusal alana katılımı, toplumsal kabulü ve birlikte yaşam konularında geçmişten gelen bilgi ve deneyim birikimlerinden yararlanırken, kendi öz kaynaklarını da mümkün olduğunca etkili bir şekilde kullanabilmişlerdir. Belediyelerimiz, bu hizmetleri üretirken, kamu, özel, uluslararası, sivil toplum ve göçmenlerle başarılı işbirliği süreçlerini hayata geçirebilmişlerdir. Belediyelerimiz, sosyal uyum ve birlikte yaşama yönelik hizmetleri sunarken, RESLOG kitap serisinin onuncu ve on birinci kitaplarında yer alan diğer belediyelerimiz gibi, belediye sınırları içerisinde yaşayan bütün sakinleri, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olsun ya da olmasın, hemşehri olarak nitelendirmişlerdir. Bu açılardan bakıldığında, bu kitapta başarı hikâyelerini okuduğumuz belediyelerimiz kültürlerarası uyum modelini mümkün olduğunca benimsemiş gibi görünmektedirler.

Kitapta yer alan belediyelerin göçmenlerle yerli toplulukların karşılıklı toplumsal uyumlarını, kaynaşmalarını ve birlikte yaşamlarını mümkün kılacak faaliyet, proje ve hizmetlerinin Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'ndan bazılarına karşılık geldiğini anımsatmakta fayda olacaktır. Belediyelerimiz, 17 adet olarak belirlenmiş Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın bazılarının gerçekleştirilmesine katkı sağlamışlardır. Söz konusu belediyeler, özellikle Yoksulluğa Son (Amaç 1), Açlığa Son (Amaç 2), Sağlıklı ve Kaliteli Yaşam (Amaç 3), Nitelikli Eğitim (Amaç 4), Toplumsal Cinsiyet Eşitliği (Amaç 5), Eşitsizliklerin Azaltılması (Amaç 10), Sürdürülebilir Şehirler ve Topluluklar (Amaç 11), Sorumlu Üretim ve Tüketim (Amaç 12), İklim Eylemi (Amaç 13), Karasal Yaşam (Amaç 15), Barış, Adalet ve Güçlü Kurumlar (Amaç 16) ve Amaçlar için Ortaklıklar (Amaç 17) şeklindeki amaçların hayata geçirilmesi konusunda göç yönetişimi bağlamında önemli başarılar elde etmişlerdir. Gerek Türkiye'de gerekse dünyanın pek çok ülkesinde henüz toplumsal ve siyasal anlamda yeterince farkındalık kazanamamış olan Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nın benimsenmesi ve hayata geçirilmesi konusunda farkındalığın yaratılabilmesi için belediyelerimize büyük bir sorumluluk düşmektedir.

Kitabın başlangıcında ayrıntılı bir şekilde anlatılan farklı uyum/entegrayon modelleri çerçevesinde değerlendirildiklerinde, kitapta yer alan belediyelerimizin ne asimilasyonist ne de çokkültürcü bir yaklaşım sergileme çabasında oldukları görülmektedir. Çokkültürcü uyum modelinin gettoların yaratılmasına zemin hazırladığı, asimilasyonist modelin ise küreselleşme çağının gereklerini karşılama konusunda çok yetersiz kaldığı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda, belediyelerimizin kültürlerarası uyum modelini benimsemiş olmakla dünyadaki trendlere uygun şekilde hareket ettikleri gözlemlenmektedir. Söz konusu belediyeler, uyumun çift taraflı bir süreç olduğunun farkında olmakla birlikte aynı zamanda Belediye Kanunu'nun 13'üncü maddesinde vurgulanan hemşehrilik ilkesinin kendilerine sunduğu yasal zemini de kullanarak belediye sınırları içerisinde yaşayan herkese eşit hizmet götürebilme kaygısını taşımaktadırlar. Bu açılardan bakıldığında, kültürlerarası uyum yaklaşımını benimsediklerini ve hayata geçirmeye çalıştıkları görülen belediyelerin toplumsal kaynaşma, katılım ve birlikte yaşam konularına mümkün olduğunca öncelik verdikleri anlaşılmaktadır. Bu nedenle, Belediye Kanunu'nda yer alan hemşehrilik ilkesinin kültürlerarası uyum modelini beslediği gerçeğinin altını çizmekte fayda vardır. Geçmişten gelen bilgi ve deneyim birikimini, küreselleşen dünyaya eklemlenme çabaları ve çok paydaşlı çalışma kültürü ile birleştiren belediyeler kendilerine özgü başarı hikâyeleri yaratabilmişlerdir.



Kaynakça

- Akkan, M. M., 2017. *Türkiye’de Sosyal Belediyecilik: Konya BŞB Örneği*, Konya: Konya Ticaret Odası.
- Alptekin, K., Ulutaş, D. A. ve Gündüz, D. U., 2018. Konya’da Geçici Koruma Altında Yaşayan Suriyeliler Üzerine Bir Çalışma. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Cilt 18, s. 87-114.
- Anderson, B., 2009. *Hayali Cemaatler*. Ankara: Metis Yayınları.
- Başpınar, A. ve Tekin, C., 2018. Konya ve Çevresine 1950-1955 Yılları Arasında Bulgaristan Göçmenlerinin Yerleştirilmesi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Issue 1, s. 83-122.
- Bayram, M., 2011. Türkiye Selçukluları Döneminde Anadolu’da Endüslüslüler. *İSTEM*, 9(17), s. 45-48.
- Bolt, G. ve Kempen, R. v., 2003. Escaping Poverty Neighbours in the Netherlands. *Housing, Theory and Society*, 20(4), p. 209–222.
- Boos-Nünning, U., 2007. Almanya’daki Türk Kökenli Genç Göçmenlerin Topluma Entegrasyonu. İçinde: A. Kaya ve B. Şahin, düz. *Kökler ve Yollar: Türkiye’de Göç Süreçleri*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Braudel, F., 2001. *Memory and the Mediterranean*. New York: Alfred A. Knopf.
- CLIP, 2010a. *Intercultural policies in European cities: Good Practice Guideline*, Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working.
- CLIP, 2010b. *Intergroup Relations and Intercultural Policies in Zürich, Switzerland*, Dublin: European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions.
- CLIP, 2010c. *Intercultural policies in European cities*, Strasbourg: Council of Europe.
- Çelik, A., 2019. Konya’da Marunilik ve Marunilerin Konya Göçü”. İçinde: A. Aköz, D. Yörük ve H. Karpuz, düz. *Konya Ticaret Odası Konya Kitabı XVII: Geçmişten Günümüze Göçler*. Konya: Anadolu Ofset, s. 93-106.
- Çolak, F., 2002. Bir Anadolu-Türk Efsanesinin Oğuz Kağan ve Göç Destanlarıyla İlişkisi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, Cilt 11, s. 190-196.

Dinç, A., 2014. Daimi İkametgaha Göre Türkiye İç Göçlerinde Konya İlinin Yeri (1980-2013). *Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14(28), s. 1-33.

Döker, M. F., 2012. *İstanbul Kentsel Büyüme Sürecinin Belirlenmesi, İzlenmesi ve Modellenmesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Emren, F., 2019. Konya'ya Göç Eden Suriye'li Kadınlar. *Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 11(41), s. 300-304.

Erdoğan, M., 2015. *Türkiye'deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Erdoğan, M., 2020. *Suriyeliler Barometresi 2019*. Ankara: Orion Kitabevi.

Fabbe, K., Hazlett, C. ve Sinmazdemir, T., 2017. *What Syrians want their future to be? A Survey on Refugees in Turkey*. [Çevrimiçi], Erişim adresi: <https://www.foreignaffairs.com/articles/syria/2017-05-01/what-do-syrians-want-their-future-be> [Erişim tarihi: 10 Ekim 2020].

Gadinger, F., Kopf, M., Mert, A. ve Smith, C. düz., 2016. *Political Storytelling: From Fact to Fiction (Global Dialogues 12)*. Duisburg: Käte Hamburger Kolleg / Centre for Global Cooperation Research.

Gellner, E., 2008. *Uluslar ve Ulusçuluk*. İstanbul: Hil Yayınları.

Genç, H. D., 2018. "Responding to Irregular Migration: High Potential of Local Governments in Turkey," *International Migration*, doi:10.1111/imig.12424

Gökçebay, Ö., 2006. *Türkiye'de Yerleşen Tatarlarda Dini Hayat ve Adetler*, Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi, Konya: Selçuk Ü. Din Sosyolojisi Bilim Dalı.

Gültaşlı, M. ve diğerleri, 2019. *Göç Karşısında Rezilyans Değerlendirmesi Yerel Yönetimler için El Kitabı*. Ankara: Arkadaş Basım Ltd..

Hear, N. V., 1998. *New Diasporas: The Mass Exodus, Dispersal and Regrouping of Migrant Communities*. Seattle, Washington: University of Washington Press.

Hear, N. V., 2004. 'I went as far as my money would take me': conflict, forced migration and class. İçinde: F. Crepeau, ve diğerleri düz. *Forced migration and global processes: a view from forced migration studies*. Lanham MA: Lexington/Rowman and Littlefield, s. 125-158.

Herwig, R., 2017. Strategies of Resistance of Syrian Female Refugees in Şanlıurfa. *movements*, 3(2), s. 179-194.



- Herzfeld, M., 2005. *Cultural Intimacy: Social Poetics in the Nation-State*. 2. dü. New York: Routledge.
- Herzfeld, M., 2013. The European Crisis and Cultural Intimacy. *Studies in Ethnicity and Nationalism*, 13(3), s. 491-497.
- Herzfeld, M., 2016. *Cultural Intimacy: Social Poetics and the Real Life of States, Societies and Institutions*. 3. dü. New York: Routledge.
- Hobsbawm, E. J., 2010. *1780'den Günümüze Milletler ve Milliyetçilik: Program, Mit, Gerçeklik*. Ankara: Ayrıntı Yayınları.
- Ibn Khaldun, M., 1969. *The Muqaddimah: An Introduction to History*. Princeton: Princeton University Press.
- International Crisis Group (ICG), 2018. *Turkey's Syrian Refugees: Defusing Metropolitan Tensions - Crisis Group Europe Report N°248*, Brüksel: International Crisis Group (ICG).
- Kanada Hükümeti, 2020. "Plans and Reports – Canadian Heritage", [Çevrimiçi] Erişim adresi: <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/corporate/publications/plans-reports.html#a4b>
- Karabıyık, E., 2017. *Geçmişten Günümüze Adana Ovası'nda Mevsimlik Tarım İşçileri ve Çocukları*. [Çevrimiçi] Erişim adresi: <http://www.ka.org.tr/dosyalar/file/Yayinlar/Raporlar/TURKCE/07/adana/MEVCUT%20DURUM%20VE%20%C3%96NER%C4%B0LER%20RAPORU.pdf> [Erişim tarihi: 20 Temmuz 2020].
- Karakoç, R., 2010. *Göç ve Siyasal Katılma Davranışı: Konya Örneğinde Kentsel Bütünleşme ve Siyasal Katılma*, Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi, Konya: S.Ü. Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.
- Karpat, K. H., 2015. Önsöz. İçinde: M. M. Erdoğan ve A. Kaya, düz. *Türkiye'nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan Günümüze Türkiye'ye Göçler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. xxi-xxx.
- Kaya, A., 2000. *Berlin'deki Küçük İstanbul*. İstanbul: Büke Yayınları.
- Kaya, A., 2011. *Türkiye'de Çerkesler: Diasporada Geleniğin Yeniden İcadı*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kaya, A., 2013. *Europeanization and Tolerance in Turkey*. Londra: Palgrave.
- Kaya, A., dü., 2014. *Farklılıkların Birlikteliği: Türkiye ve Avrupa'da Birarada Yaşama Tartışmaları*. İstanbul: Hiperlink Yayınları.
- Kaya, A., 2016. *İslam, Göç ve Entegrasyon: Güvenlikleştirme Çağı*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Kaya, A., 2016. Syrian Refugees and Cultural Intimacy in Istanbul: 'I Feel Safe Here!'. *Robert Schuman Centre for Advanced Studies Research Paper No. RSCAS 2016/59*.

Kaya, A., 2019. *Populism and Heritage in Europe*. Londra: Routledge.

Kaya, A. ve Erdoğan, M. M., 2015. Giriş. İçinde: M. M. Erdoğan ve A. Kaya, düz. *Türkiye'nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan Günümüze Türkiye'ye Göçler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 3-14.

Kaya, A. ve Kırar, A., 2016. *İstanbul'daki Suriyeli Mültecilere İlişkin Zarar Görebilirlik Değerlendirme Raporu*, İstanbul: Hayata Destek Derneği.

Keyder, Ç., Özveren, Y. E. ve Quataert, D., 1994. "Osmanlı İmparatorluğu'nda Liman Kentleri: Bazı Kuramsal ve Tarihsel Perspektifler. İçinde: Ç. Keyder, Y. E. Özveren ve D. Quataert, düz. *Doğu Akdeniz'de Liman Kentleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, s. 121-157.

Kirişçi, K. ve Karaca, S., 2015. Hoşgörü ve Çelişkiler: 1989, 1991 ve 2011'de Türkiye'ye Yönelen Kitleli Mülteci Akınları. İçinde: M. M. Erdoğan ve A. Kaya, düz. *Türkiye'nin Göç Tarihi: 14. Yüzyıldan Günümüze Türkiye'ye Göçler*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s. 295-314.

Koçal, A. V., 2015. Bir Siyasal Değişme Etkeni Olarak Göç: Kürt Kimliğinin Siyasal Evriminde Göç Dinamiği Örneği – Nedenler ve Sonuçlar. *IDEALKENT*, 6(15), s. 214-241.

Koyuncu, A., 2011. Anadolu Kentlerine Göç: Konya Örneği. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 1(1), s. 130-145.

Kurtulgan, K., 2016. *Konya Merkeze Yerleştirilen Yugoslavya Muhacirleri*. Konya, s. 335-352.

Kymlicka, W., 2010. The Rise and Fall of Multiculturalism? New Debates on Inclusion and Accommodation in Diverse Societies. İçinde: S. Vertovec ve S. Wessendorf, düz. *The Multiculturalism Backlash: European Discourses, Policies and Practices*. Londra: Routledge, s. 32-49.

Linda, A. ve Adorisio, M., 2009. *Storytelling in Organizations: From Theory to Empirical Research*. Basingstoke: Palgrave Macmillan UK.

Mackreath, H. ve Sağnıç, Ş. G., 2017. *Civil Society and Syrian Refugees in Turkey*, İstanbul: Citizens' Assembly.

Mammadova, M., 2017. *Selçuklu Döneminde Konya'ya Göç Etmış Azerbaycanlı İlim Adamları: Ekmeleddin El-Nahcuvani (Bey Hekim)*. Konya, Konya Büyükşehir Belediyesi Yayınları, s. 31-38.



MIPEX, 2015. *Key Findings | Migrant Integration Policy Index*. [Çevrimiçi] Erişim adresi: <http://www.mipex.eu/key-findings> [Erişim tarihi: 4 Eylül 2020].

Neumann, U., 2007. Eğitim ve Öğretim Sürecinde Bir Kaynak Olarak Çokdillilik. İçinde: A. Kaya ve B. Şahin, düz. *Kökler ve Yollar: Türkiye’de Göç Süreçleri*. İstanbul : İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Örselli, E. ve Bilici, Z., 2018. Vatandaş Gözünden Suriyeli Sığınmacılar Özelinde Türkiye’nin Göç Politikaları: Konya Örneği. İçinde: K. Kamchybekova Abdurahim, dü. *Uysad International Management and Social Science Symposium Full Text Book*, s. 321-330.

Özkiraz, A., 2006. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinden Konya’ya Göç Edenlerin Sosyo-Kültür Temaları Üzerine Bir Pilot Çalışma. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(1), s. 71-88.

Quadir, S. E. ve Çimen, L. K., 2018. Türk Vatandaşlarının Suriyeli Sığınmacılarla İlgili Görüşleri (Konya İli Örneği). *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, 53(2), s. 327-345.

Radtke, F.-O., 1994. The formation of ethnic minorities and the transformation of social into ethnic conflicts in a so-called multi-cultural society: The case of Germany. İçinde: J. Rex ve B. Drury, düz. *Ethnic Mobilisation in a Multi-Cultural Europe*. Hampshire: Avebury, s. 30-37.

Radtke, F.-O., 2003. Multiculturalism in Germany: Local Management of Immigrants’ Social Inclusion. *IJMS: International Journal on Multicultural Societies*, 5(1), s. 55-76.

Rath, J., 1993. “The Ideological Representation of Migrant Workers in Europe: A Matter of Racialisation?”. İçinde: J. Solomos ve J. Wrench, düz. *Racism and Migration in Western Europe*. Oxford: Berg Publishers, s. 215-232.

Rosaldo, R., 1989. *Culture and Truth: The Remaking of Social Analysis*. Londra: Routledge.

Rottmann, S. ve Kaya, A., 2020. ‘We can’t integrate in Europe. We will pay a high price if we go there’: culture, time and migration aspirations for Syrian refugees in Istanbul. *Journal of Refugee Studies*, Issue feaa018.

Russon, J., 1995. Heidegger, Hegel, and Ethnicity: The Ritual Basis of Self Identity. *The Southern Journal of Philosophy*, Cilt XXXIII, s. 509-532.

Sacramento, R. B., 2015. *Migrant Education and Community Inclusion—Examples of Good Practice*, Brüksel: SIRIUS Policy Network on the education of children and youngsters with a migrant background.

Schnapper, D., 2007. *Identité nationale, identité démocratique*. Paris, ELELE - L'acse, French Senate.

Scholten, P. ve Penninx, R., 2016. The Multilevel Governance of Migration and Integration. İçinde: B. Garcés-Masareñas ve R. Penninx, düz. *Integration Processes and Policies in Europe: Contexts, Levels and Actors*. Cham: Springer, s. 91-108.

Südaş, İ., 2012. *Avrupa Ülkelerinden Türkiye'nin Batı Kıyılarına Yönelik Göçler: Marmaris, Kuşadası ve Ayvalık İlçelerinde Karşılaştırmalı Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Südaş, İ., 2014. Biz Turist İstedik İnsanlar Geldi. İçinde: A. Kaya, dü. *Farklılıkların Birlikteliği: Türkiye ve Avrupa'da Birarada Yaşama Tartışmaları*. İstanbul: Hiperlink Yayınları, s. 121-152.

Şar, E. ve Kuru, N. O., 2020. *İstanbul'da Suriyeli sığınmacılara yönelik tutumlar*; İstanbul: İstanPol.

Ünlü, T. S., 2009. Bir İskeleyden Liman Kentine Doğu Akdeniz'in Önemli Bir Limanı Olarak On Dokuzuncu Yüzyılın İkinci Yarısında Mersin'de Mekânsal Gelişim. *Planlama Dergisi*, Cilt 3-4.

Üremiş, A., 2010. Türkiye Selçuklularında Bazı Sünnî Tasavvuf Hareketleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Issue 28, s. 295-328.

Vertovec, S., 2007. *New Complexities of Cohesion in Britain: Super-Diversity, Transnationalism and Civil-Integration. Think Piece for the Commission on Integration and Cohesion*. Oxford: COMPAS.

Vertovec, S. ve Wessendorf, S. düz., 2010. *The Multiculturalism Backlash: European Discourses, Policies and Practices*. Londra: Routledge.

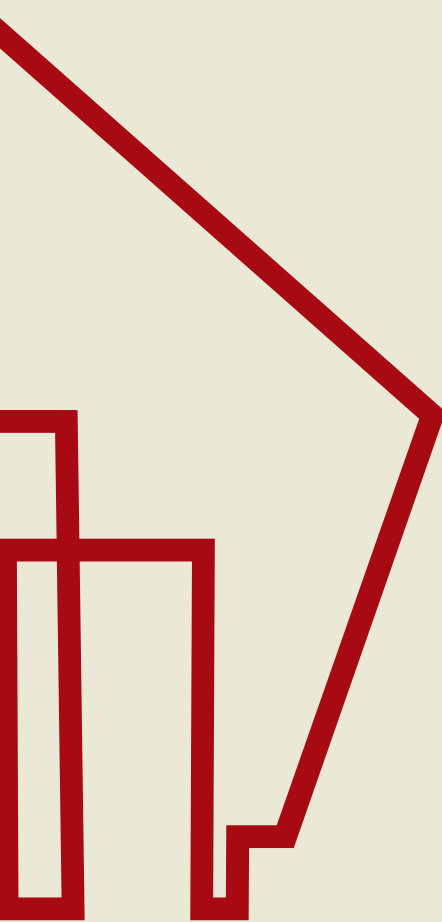
Wood, P., dü., 2009. *Intercultural Cities: Towards a model for intercultural integration*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.

Yakar, M. ve Südaş, İ., 2019. Türkiye'deki Yabancı Nüfusun Yeni Coğrafyaları. *Ege Coğrafya Dergisi*, 28(2), s. 129-164.

DERLEYEN HAKKINDA

Ayhan Kaya

İstanbul Bilgi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler ve Siyaset Bilimi Bölümü öğretim üyesidir. 2011 yılı itibarıyla Avrupa Birliği Komisyonu tarafından *Jean Monnet Profesörü* olarak ödüllendirilmiştir. Kaya halihazırda, 2019 yılında başlayan ve 2023 yılı sonuna kadar sürecek olan Avrupa'da gençler arasında yükselen radikalleşme konulu bir Avrupa Araştırma Konseyi çalışması yürütmektedir (ERC Advanced Grant). 2016-2017 Akademik yılında Floransa'da bulunan *European University Institute* içinde Jean Monnet Fellow olarak araştırmalarını yürüten Avrupa'da Yükselen Aşırı Sağ hareketler ve Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler konusunda araştırmalarını yürüten Kaya'nın, diasporalar, kimlik, uluslararası göç, etnisite, milliyetçilik, çokkültürcülük, yurttaşlık, ulusaşırı alan, mülteciler, popülizm ve sürdürülebilir kalkınma gibi konular hakkında kitap, makale ve tercümelemleri vardır. Kaya, 2016-2017 yılında Foransa'daki European University Institute'da çalışmalarını yürütürken aynı dönemde New York University Floransa Kampüsünde misafir öğretim üyesi olarak dersler vermiştir; 2013 Yılında Aziz Nesin Profesörü olarak Almanya'da Viadrina Avrupa Üniversitesi'nde ve 2011 yılında da Willy Brandt Profesörü olarak İsveç'te Malmö Üniversitesi'nde araştırmalarına devam etmiş ve dersler vermiştir. Kaya, aynı zamanda, *Populism and Heritage in Europe: Lost in Diversity and Unity* (London: Routledge, 2019); *Populism in European Memory* (London: Routledge, 2019, Chiara de Cesari ile ortak derleme kitabı); *Turkish Origin Migrants and Their Descendants: Hyphenated Identities in Transnational Space* (Palgrave, 2018); *Europeanization and Tolerance in Turkey: The Myth of Tolerance* (London: Palgrave, 2013); *Islam, Migration and Integration: The Age of Securitization* (Londra: Palgrave, 2012); *Türkiye'de Çerkes Diasporası: Geleniğin Yeniden İcadı* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2011); *Sicher in Kreuzberg: Constructing Diasporas* (Bielefeld: transcript verlag, 2001); *Berlin'deki Küçük İstanbul* (İstanbul: Buke Yayınları, 2000), Ferhat Kentel ile birlikte ve *Euro-Türkler: Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerinde Köprü mü Engel mi?* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005; İngilizce baskısı CEPS Brüksel, 2005) ve Ferhat Kentel ile *Belçika-Türkleri* (King Baudouin Vakfı, 2008) adlı dört kitap kaleme almıştır. Kaya'nın, Murat Erdoğan ile derlediği *14. yüzyıldan Günümüze Türkiye'ye Göçler* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2015), Emre Işık ve diğerleri ile birlikte kaleme aldığı *Günümüz Türkiye'sinde Göçler* (İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2008), Bahar Şahin ile derlediği *Kökler ve Yollar: Türkiye'de Göç Süreçleri* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2007), Turgut Tarhanlı ile birlikte derlediği *Türkiye'de Çoğunluk ve Azınlık Politikaları: AB Sürecinde Yurttaşlık Tartışmaları* (İstanbul: TESEV Yayınları, 2005) adlı bir derleme kitabı, Günay Göksu Özdoğan ile birlikte derlediği *Uluslararası İlişkilerde Sınır Tanımayan Sorunlar* (İstanbul: Bağlam Yayınları, 2004) adlı bir diğer kitap derlemesi ile birlikte Emre Işık ile birlikte derlediği *Toplumbilim Dergisi Kültürel Çalışmalar Özel Sayısı* (Sayı 14, Ekim 2000) şeklinde bir dergi derlemesi mevcuttur. Ayrıca, Friedrik Barth, *Etnik Gruplar ve Sınırları* (İstanbul: Bağlam Yayınları, 2000: Seda Gürkan ile birlikte) ve T.H. Marshall ve Tom Bottomore, *Toplumsal Sınıflar ve Yurttaşlık* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006) şeklinde iki çeviri kitap yayınlamıştır. Kaya, 2003 yılı Sosyal Bilimler Derneği Araştırma ödülü ile 2005 yılı Türkiye Bilimler Akademisi Ödülüne layık görülmüştür. Kaya, Bilim Akademisi üyesidir.



www.reslogproject.org
www.sklinternational.se